

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI

UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞININ TÜRK EKONOMİSİ ÜZERİNE
ETKİLERİ VE
TÜRKİYE TARAFINDAN UYGULANAN MÜCADELE YÖNTEMLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖKMEN ASLAN
Öğrenci No:19131302013

İSTANBUL, ARALIK 2020

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI**

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞININ TÜRK EKONOMİSİ ÜZERİNE
ETKİLERİ VE
TÜRKİYE TARAFINDAN UYGULANAN MÜCADELE YÖNTEMLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

GÖKMEN ASLAN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Betül TOSUN

İSTANBUL, ARALIK 2020

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler programı, 19131302013 numaralı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi Gökmen Aslan'ın, **“UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞININ TÜRK EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİLERİ VE TÜRKİYE TARAFINDAN UYGULANAN MÜCADELE YÖNTEMLERİ”** adlı tez çalışması, Enstitü Yönetim Kurulunun 04.12.2020 tarih ve 2020/13 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 28.12.2020

Öğretim Üyesi Unvanı, Adı ve Soyadı		İmzası
1.	Prof. Dr. Betül TOSUN	
2.	Prof. Dr. Sait YILMAZ	
3.	Dr. Öğr. Üyesi Cumhuri EKEN	

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ETİK BEYAN

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

28.12.2020

GÖKMEN ASLAN

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde değerli bilgilerini benimle paylaşan, motivasyonumu üst düzeyde tutan ve kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Betül TOSUN'a, eğitimim ve çalışmalarım süresince desteklerini esirgemeyen sayın hocalarım Prof. Dr. Sait YILMAZ ve Dr. Öğr. Üyesi Cumhur EKEN'e, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen pozitif enerjisi ve akademik alanda tüm tecrübesiyle yol göstericim olan saygıdeğer değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Suna ŞAHİN'e ve çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme, çalışmamın büyük bir kısmını oluşturan uyuşturucu ile mücadelede amansız bir savaş veren Narkotik Suçlarla Mücadele ailesine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2020

Gökmen ASLAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TEZ ONAY BELGESİ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ETİK BEYAN	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
ABSTRACT	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.UYUŞTURUCU MADDELER VE DÜNYADA UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI.....	4
1.1. Uyuşturucu Madde, Başlıca Uyuşturucu Madde Çeşitleri ve Etkileri.....	4
1.2. Uyuşturucu Maddelerin Tarihçesi	9
1.3. Dünyada Uyuşturucu Trafiği.....	13
1.4. Uyuşturucu Kaçakçılığı Sorunu ve Mevcut Durum	18
1.5. Uyuşturucu Kaçakçılığına Yönelik Temel Yaklaşımlar	22
1.5.1. Liberal Yaklaşım	22
1.5.2. Muhafazakar Yaklaşım	24

1.6. Dünyada Uyuşturucu ile Mücadelenin Ortaya Çıkışı	26
1.7. Dünyada Uyuşturucu ile Mücadelede Uluslararası Örgütlenme	31
1.7.1. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)	31
1.7.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (UMK)32	
1.7.3. Paris Paktı İnisiyatifi	32
1.7.4. Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB)	33
1.7.5. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA).....	33
1.7.6. Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL).....	34
1.7.7. Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (SELEC).....	34
1.8. Uyuşturucu ile Mücadelenin Finansal Boyutu	35

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKİYE’DE UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI SORUNU VE EKONOMİK ETKİLERİ	38
2.1. Uyuşturucu Kaçakçılığı Sorununun Ekonomik Etkileri.....	38
2.1.1. Sağlık Harcamaları Etkisi.....	39
2.1.2. Kamu Güvenliği Etkisi.....	40
2.1.3. Kamu Harcamaları Etkisi	42
2.1.4. İstihdam ve İşgücü Kaybı Etkisi	45
2.1.5. Vergilendirme Etkisi	46
2.1.6. Yatırım Üzerindeki Etkisi	47
2.1.7. Kara Para Aklama	48
2.2. Türkiye’nin Uyuşturucu Kaçakçılığı Sorunu	53
2.2.1. Uyuşturucu Arzı	53
2.2.2. Uyuşturucu Talebi	58
2.3. Türkiye’de Uyuşturucu Kaçakçılığının Ekonomik Etkileri	61
2.3.1. Genel Ekonomik Etkileri.....	61

2.3.2. Türkiye’de Uyuşturucu İle M¼cadelede Kamu Harcamaları ..	63
2.3.3. Kara Para Aklama	65
2.3.4. Narko-terör	65

¼Ç¼NC¼ B¼L¼M

3.T¼RKİYE’DE UYUşTURUCU KAÇAKÇILIĞI İLE M¼CADELE VE YENİ GELİşMELER	72
---	----

3.1. Türkiye’de Uyuşturucu İle M¼cadele Politikasının Gelişimi	72
--	----

3.1.1. Cumhuriyet Öncesi D¼nem	72
--------------------------------------	----

3.1.2. 1923-1996 Arası D¼nem	73
------------------------------------	----

3.1.3. 1996 Sonrası D¼nem	76
---------------------------------	----

3.2. Uyuşturucu ile M¼cadelede Yasal D¼zenlemeler	79
---	----

3.3.Ulusal Uyuşturucu Stratejisi ve Koordinasyon Mekanizmaları	84
--	----

3.4. Ulusal Uyuşturucu ile M¼cadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)	86
---	----

3.5. Uyuşturucu Madde Arzıyla M¼cadele	87
--	----

3.5.1. Emniyet Genel M¼d¼rl¼Đ¼ Narkotik Suçlarla M¼cadele Daire Başkanlığı	88
--	----

3.5.2. Jandarma Genel Komutanlığı	89
---	----

3.5.3. Sahil G¼venlik Komutanlığı	89
---	----

3.5.4. G¼mr¼k ve Ticaret Bakanlığı G¼mr¼kler Muhafaza Genel M¼d¼rl¼Đ¼	90
---	----

3.6. Uyuşturucu Talebi ile M¼cadele	91
---	----

3.6.1. Sağlık Bakanlığı	91
-------------------------------	----

3.6.2. Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	93
--	----

3.6.3. Bağımlılık ile M¼cadele Y¼ksek Kurulu	93
--	----

3.6.4. Erken Uyarı Sistemi	95
----------------------------------	----

3.7. Türkiye’de Uyuşturucu Finansal Kaynağına Y¼nelik M¼cadele ...	96
--	----

SONUÇ VE ÖNERİLER 99

KAYNAKÇA 103

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 Uyuşturucu Maddelerin Sınıflandırılması.....	6
Tablo 2 Yasaklayıcı Rejimden Düzenleyici Rejime Geçiş	25
Tablo 3 2018 Yılı Toplam Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı .	58
Tablo 4 2018 Uyuşturucu Genel İstatistikleri	59
Tablo 5 2018 Yılında Yatarak Tedavi Gören Hastaların İkamet Ettikleri İlk On İle Göre Dağılımı	60
Tablo 6 PKK/KCK/PYD Kapsamında Yapılan Yakalamalar.....	71
Tablo 7 Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekimi 2014-2018 Yıllarına Göre Dağılımı.....	97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Afganistan'dan Avrupa'ya Narkotik Madde Güzergâhı (Balkan Rotası).....	17
Şekil 2. TUBİM Yapılanması.....	78

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No.

Grafik 1. Avrupa Birliği Uyuşturucu ile İlgili Kamu Harcamalarının Faaliyete Göre Dağılımı (%)	44
Grafik 2. Suç Kaynaklı Fonların Ülkeye Girişiyle Para ve Sermeye Piyasalarında Yaşanan İstikrarsızlık.....	52
Grafik 3. Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı	64
Grafik 4. Kanun Kapsamına Alınan Yeni Psikoaktif Maddeler(2008-2018)	95
Grafik 5. Türkiye’de Morfine Eşdeğer Opiyat Hammadde Üretim Miktarı ve Haşhaş Ekim Alanları	98

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ATS	: Amfetamin tipi uyarıcılar
BM	: Birleşmiş Milletler
DHKP/C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ECOSOC	: Ekonomik ve Sosyal Konsey
EEC	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EMCDDA	: Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
EUROPOL	: Avrupa Polis Teşkilatı
FARC	: Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri
GSMH	: Gayrı Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayrı Safi Yurtiçi Hasıla
INCB	: Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu
KOM	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Merkezi
LSD	: Liserjik asit dietilamid
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurumu
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
PYD	: Demokratik Birlik Partisi
SDEP	: Siyasi Deklarasyon ve Eylem Planı

SECI	: Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi
SELEC	: Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi
TAPOC	: Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Merkezi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKP/ML	: Türkiye Komünist Partisi / Marksist Leninist
TUBİM	: Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
UNDCP	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

ÖZET

UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞININ TÜRK EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİLERİ VE TÜRKİYE TARAFINDAN UYGULANAN MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Toplumsal hayatın tüm aşamalarında olumsuz sonuçlar ortaya çıkaran uyuşturucu kaçakçılığı, ekonomi üzerinde de belirleyici durumdadır. Uyuşturucu arzının geçiş noktasında bulunan Türkiye de kaçakçılıktan en fazla zarar gören ülkelerin başında gelmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirildiği gibi özellikle kamu harcamaları noktasında etkiler günümüzde daha belirgin hale gelmiştir. Bununla birlikte personel giderleri de uyuşturucu ile mücadelede devlet özelinde en fazla yük oluşturan olgu durumundadır. 1990'ların sonundan itibaren uyuşturucu ile mücadelede hem arz hem de talep boyutu kapsamında savaşılmaya başlayan Türkiye yeni kurumlar ve stratejiler ile sorunun üstesinden gelmeye çalışmıştır. Elde edilen bulgular kapsamında özellikle uyuşturucu yakalamaları açısından Türkiye'nin birçok Avrupa ülkesini geride bırakması, özellikle arz açısından uyuşturucu ile mücadelede başarılı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu, Uyuşturucunun Ekonomik Etkileri, Kamu Harcamaları, Uyuşturucu Mücadelesi, Uyuşturucu Stratejisi.

Gökmen ASLAN, 2020

ABSTRACT

ECONOMICAL EFFECTS OF DRUG SMUGGLING IN TURKEY AND STRUGGLE METHODS APPLIED BY TURKEY

Drug smuggling, which has negative consequences in all stages of social life, is also a determining factor in the economy. Turkey where is a transition country affected from Smuggling negatively. As evaluated in this study, the effects are more evident today, especially at the point of public expenditure. However, personnel expenses are also the phenomenon that creates the highest burden in the fight against drugs. Since the late 1990s in the fight against drugs supply and demand began to fight within the scope of both the size of Turkey has tried to overcome the problems with the new institutions and strategies. the scope of the findings. Turkey's captured drug is more than many European countries, so drug struggle is successful in in terms of supply.

Keywords: Drugs, Economic Effects of Drugs, Public Expenditures, Drug Struggle, Drug Strategy.

Gokmen ASLAN, 2020

GİRİŞ

Geçmişİ çok eski dönemlere dek giden uyuşturucu kullanımı modern zamanlara gelindiğinde toplumsal sorunlar ortaya çıkarmıştır. 16. yüzyılda Avrupa ve Amerika kıtasında yerliler tarafından kullanılan uyuşturucu, zaman içerisinde Çinli göçmenlerin aracılığı ile Avrupa'ya taşınmış ve uyuşturucu kullanımının artışı ise toplumsal anlamda mücadele edilmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Modern toplumlar uyuşturucu ve tehlikeli madde kullanma sorunu konusunda önemli ilerlemeler kaydetse de, ekonomik, sosyal veya güvenlik düzeyi ne olursa olsun uyuşturucudan arındırılmış bir ülke yoktur, çünkü uyuşturucu ve tehlikeli madde kullanımı konusu hem yerel hem de uluslararası düzeyde diğer sosyal ve psikolojik sorunların başında yer almaktadır. Bu durumun ekonomik sonuçları ise ülkelerin uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelelerinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uyuşturucunun ülkelere ve toplumlara sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel etkileri bulunmaktadır ve bu nedenle devletler uyuşturucu ile en etkin mücadele yöntemleri geliştirmeye çalışmaktadır. Uyuşturucu ile mücadelenin temelleri 19. yüzyılın sonunda ABD'de atılmıştır. Günümüzde devletler uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede uluslararası işbirliğine ihtiyaç duymaktadır.

Dünya çapında uluslararası organize suç ve uyuşturucu kaçakçılığı ve yasadışı uyuşturucu üretimi ciddi güvenlik sorunlarıdır ve ayrıca sivil toplumun temelleri ve egemenliği için tehlikeli hale gelmiştir. Uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suçla üretilen ekonomik kaynaklar, bir ülkenin toplumu, siyasi sistemi, yönetimi ve ekonomisinin istikrarsızlaştırılması için doğrudan ve kasıtlı olarak da kullanılmaktadır. Suçlularla çatışmalar sırasında veya uyuşturucu nedeniyle kaybedilen veya mahvolan hayatlar, demografik olarak istikrarlı bir nüfus için sadece yüksek bir maliyet değil, aynı zamanda devletin otoritesi sarsan ve onu ekonomik olarak zayıflatan bir güvenlik tehdididir.

Günümüzde yapılan uluslararası çalışmaların gösterdiği gibi Türkiye coğrafi konumu dolayısıyla uyuşturucu kaçakçılığında transit ülkelere biri durumundadır. Çünkü Orta Asya, son zamanlarda önemli bir uluslararası

uyuşturucu kaçakçılığı merkezi olarak ortaya çıkmıştır ve Birleşmiş Milletler uyuşturucu kontrol uzmanlarına göre, Batı Avrupa'da tüketilen eroinin yüzde 80'i Afganistan ve Pakistan'dan temin edilmektedir.

Uyuşturucu kaçakçılığı ekonomik maliyetlerinin yanı sıra toplumsal anlamda da olumsuz etkiler ortaya çıkarmakta ve maliyeti tam olarak ölçülemeyen sosyal maliyetler de yaratmaktadır. Dolayısıyla hem sosyal hem de ekonomik zararları düşünüldüğünde uyuşturucu kaçakçılığının ciddi ekonomik sonuçlar ortaya çıkardığı bir gerçektir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar uluslararası suç örgütlerinin gelirlerinin beşte bir ile beşte üçünün uyuşturucu ticareti yoluyla kazanıldığını göstermektedir. Ayrıca narko-terörün gelişimi ile uyuşturucu kaçakçılığının terör örgütlerinin birincil finans kaynağı olduğunu göstermektedir.

Uyuşturucuyla mücadelede kamuoyunda farkındalık yaratmak, mevcut sorunları tanımlamak ve sorunu çözmek için atılması gereken adımları belirlemek hayati önem taşımaktadır. Etkili bir program sağlamak için ilgili tüm kurum ve kuruluşların birbirleriyle yakın işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. 2014 yılında özellikle sentetik kannabinoid türevli maddelerden kaynaklı ölümlerin basında sıklıkla yer alması dolayısıyla uyuşturucu ile mücadelede yeni tedbirlerin ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda toplumun geleceğini tehdit eden tıbbi, adli, sosyal, ekonomik ve hukuki yönleri bulunan bu halk sağlığı sorununa sadece polisiye tedbirlerle çözüm bulunamayacağı, bu sebeple çok disiplinli bir yaklaşımla mücadele gerekliliği ön plana çıkmıştır.

Günümüzde yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı, çeşitli güvenlik sorunlarına yol açmaktadır. Uzun yıllardır hatırı sayılır çabalarla ulusal ve uluslararası narkotikle mücadele kurumlarının gündeminde olmasına rağmen çözülmemiş bir sorun olarak kalmaya devam etmektedir. Konunun kapsamını ve neden önlenemediğini anlamak için, yasadışı uyuşturucu ve kaçakçılığın sosyal ve ekonomik güvenlik üzerindeki etkilerinin uluslararası düzeyde ve özellikle transit konumu nedeniyle Türkiye üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi bu bakımdan büyük öneme sahiptir.

Çalışma genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Buna göre ilk bölümde uyuşturucu, uyuşturucu kaçakçılığı ve bunun önlenmesine yönelik mücadele yöntemlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise Türkiye özelinde uyuşturucu kaçakçılığının ekonomik etkileri ve sonuçları değerlendirilmiştir. Temel inceleme alanımızı oluşturduğu üzere Türkiye'nin uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele politikaları ve stratejileri son bölümde değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. UYUŞTURUCU MADDELER VE DÜNYADA UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI

1.1. Uyuşturucu Madde, Başlıca Uyuşturucu Madde Çeşitleri ve Etkileri

Uyuşturucu maddeler birbirine zıt amaçlar için kullanılabilen ve etkileri itibariyle birbirine taban tabana zıt sonuçlar üretebilen nadir maddelerdendir. İlaç olarak kullanıldıklarında vücut fonksiyonlarının normalleşmesine katkı sağlayan uyuşturucu maddeler, keyif verici olarak kullanıldıklarında vücut fonksiyonlarının anormalleşmesine sebep olmaktadır (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 5).

Uyuşturucu genel olarak uyuşturma etkisi gösteren, uyuşturan ve duymaz hale getiren anlamına gelmektedir. Yunanca uyku anlamına gelen *narko* sözcüğünden türetilen, İngilizce’de narcotic şeklinde kullanılan uyuşturucu madde, uyuşturma özelliği olan maddeler demektir (Ulu, 2018, s. 3).

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamlı bir açıklama ile “İnsanların duyguları ve düşüncelerinde, davranışlarında olumsuz değişiklikler meydana getiren, bağımlılık yapma riski taşıyan; insan metabolizmasını pasifize eden; insanlar üzerinde sosyal ve maddi çöküntüler meydana getiren, üretiminin, kullanımının ve satışının kanunlarca yasaklandığı doğal ve sentetik maddeler” olarak tanımlanmaktadır (Tumay, 2018, s. 175). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise uyuşturucuyu “önüne geçilmez gereksinme, yahut arzu, kullanıldığı miktarı arttırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağımlılık hali yaratan maddeler” olarak açıklamıştır (Bayraktar, 1985, s. 47).

Literatürde uyuşturucu madde tanımından ziyade nelerin uyuşturucu madde olduğu konusuna yönelik bir açıklama tercih edilmektedir. Böylece nelerin uyuşturucu madde kapsamına girdiğinin listeler halinde açıklanması tercih edilmektedir. Bununla birlikte belirli ölçüde alındığında insanların sinir sistemini etkileyen; fiziksel ve psikolojik olarak dengesini bozan, hem birey hem de toplumsal anlamda çöküşe yol açan, bağımlılık yapan, yasal olarak satışı ve

bulundurması yasaklı maddeler uyuşturucu madde olarak nitelendirilmektedir (Ulu, 2018, s. 4).

Sözlük anlamına göre sinirleri uyuşturan maddeler uyuşturucu olarak adlandırılrsa da, bu tür maddelerin keyif verici veya tahrik edici, uyanıklık yaraticı özellikleri bulunduğu gibi bir kısım maddelerin de fiziksel bağımlılık yaratmadığı bir gerçektir (Kurt ve Kurt, 2007, s. 1).

Diğer yandan, DSÖ tarafından yapılan ve doktrinde en kapsamlı tanım olarak değerlendirilen tanıma göre uyuşturucu; "Bitkisel kökenli veya sentetik olup, merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve/veya ruhsal bağımlılık hallerine yol açan, bazı durumlarda tek konulu (kullanmanın devamı üzerine dozajı artırma ihtiyacının duyulması), diğer bazı durumlarda ise çift konulu (aynı kişinin değişik uyuşturucuları kullanması) tutku yaratan bütün maddeler" olarak açıklanmıştır (Sevük, 2007, s. 22).

Uyuşturucu maddenin ne olduğuna yönelik kesin bir tanım yapmak güç olsa da bir maddenin uyuşturucu sıfatını kazanabilmesi için bazı özelliklerinin olması gerektiği kabul edilmektedir. Buna göre (Ateş ve Banazılı, 2020, s. 65) :

- ✓ Zehirleyici niteliğinin olması,
- ✓ Uyuşturan ve yatıştırıcı etkisinin olması
- ✓ Keyif vermesi
- ✓ Kullanım miktarının tüketim arttıkça artma eğiliminde olması, bağımlılık yapması
- ✓ Maddenin yoksunluğu durumunda biyolojik krizlerin ortaya çıkması,
- ✓ Uluslararası sözleşmelerde belirtilmiş olması

Görüldüğü kadarıyla uyuşturucunun bir çok tanımı ve çeşidi bulunmaktadır, tanımlarda ortak özellik olarak uyuşturan keyif veren vücutta bir anormallik yaratan bu maddeler bireyde bağımlılık ve sosyal çöküntüye sebebiyet vererek bireyi toplumsal yada hukuki kuralların dışına iten bir süreç başlatmaktadır. Dünya piyasasında oldukça çok sayıda uyuşturucu madde mevcuttur. Bunun yanında sentetik olarak yapılanlar devamlı olarak yenilenmekte ve çoğalmaktadır. Ancak yine de bunların bilimsel olarak bazı gruplara ayrılması ve tasnifi yapılmaktadır.

Tablo 1. Uyuşturucu Maddelerin Sınıflandırılması

Merkezi Sinir Sistemine Yaptığı Etki Açısından	Kullanılan Madde Türü Açısından	Doğal veya Yapay Olması Açısından	Fizyolojik Etkileri Açısından
Morfin, Eroin	Afyon Türevleri, Morfin, Baz Morfin	Haşhaş, Morfin	Kahve, Tütün, Kola, Khat
Alkol, Barbütürat	Eroin, Kodein, Meperidine	Kodein, Koka	Betel, Campre, Amfetaminler, Bromide
Sedatif, Trankilizan	Alkol, Kokain, Esrar	Kokain, Esrar	Sulfanol, Paraldehyde, Verenol, Ether
Kokain, Amfetamin	Amfetamin, İnhalantlar, Fensiklidin	Marihuana, Hidromorfin	Chloralhydrate, Choloroform, Alkol, Mescaline, Morfin
Liserjik asit dietilamid (LSD), Maskeline	Nikotin, Anksiyolitikler,	Oksimorfin, Eroin	Eroin, Kokain
Ekgonin, Esrar	Halisünojenler	Metadon, Tramadol, Meperidin	Afyon, Esrar

Kaynak: Ateş ve Banazılı, 2020, s. 66

Uyuşturucu kapsamına giren maddeler çok çeşitli olmakla birlikte, dünyada üretim ve tüketimi en çok olan maddeleri kısaca şu şekilde açıklamak mümkündür:

Afyon: Tohumundan boya sanayinde ve yağ olarak, küspesinden hayvan yemi, sapından yakacak, yapraklarından taze olarak da yararlanılan haşhaş bitkisinin şüphesiz en önemli özelliği ham afyon elde edilmesidir. Afyon çok eskiden beri kullanılan tehlikeli ve yasak bir uyuşturucu madde olmasına rağmen, aynı zamanda çok değerli bir ilaç hammaddesidir.

Afyon çok eskiden de rutin olarak yetiştirilen bir tarım bitkisiydi. Ancak uyuşturucu olarak suiistimal edilmesi söz konusu değildi. Haşhaş kozasının çizilmesi ve oradan beyaz özsuynun çıkarılması ile elde edilen afyon, hava ve güneş ile temas edince koyulaşarak kahverengimsi bir renk almaktadır. Aslında

haşıhaşın içindeki tohumları bir uyuşturucu maddesi değildir. Çünkü kapsülün içinde çok faydalı gıda olarak kullanılan tohumları tanecikleri mevcuttur. O tanecikler ise geniş kullanım alanına sahip gıda maddesidir. Diğer yandan kapsülünden akan o sütlü maddeden afyon ve türevleri elde edilmektedir. Afyonun bileşiminin yüzde 10'u morfin, yüzde 5'i kodein ve yüzde 6'sı narkotindir (Babuna ve Bayhan, 2009, 212).

Uluslararası hukuk ve ticareti açısından afyon üç şekilde ele alınmaktadır. Buna göre kendiliğinden koyulaşmış ve herhangi bir başka işleme gerek duymayan afyon ham afyon olarak adlandırılmaktadır. Uyuşturucu amaçlı kullanılabilmesi için kanatma ya da mayalama gibi bazı işlemler gerektiren afyona içim afyonu denilmektedir. Tıbbi amaçlı kullanım için bazı işlemler gerektiren afyon ise tıbbi afyon olarak adlandırılmaktadır.

Morfin: Afyonun en önemli alkaloidi olan morfin ham afyonun bazı kimyasal işlemlerden geçirilerek elde edilen morfin, billuri bir tozdur. Hızlı alışkanlık yaratan ve suda eriyen morfin ağrı kesici ve uyuşturucu olarak tıbbi alanda kullanılmaktadır ve güçlü bir ağrı kesicidir. Genelde deri altına enjekte edilerek kullanılmaktadır.

Esrar: Kenevirin kurutulan çiçekli baş kısmı ve yapraklarından elde edilen esrar, kahverengimsi veya yeşilimsi bir maddedir. En sık toz ve kubar halde kullanılan esrar kenevirin çiçekli baş kısmının kurutularak toza dönüştürülmüş halidir. Esrarın tüm çeşitleri genelde dumanı içe çekilerek tüketilmektedir. En sık kullanma şekli tütüne karıştırılarak sarılması ve sigara şeklinde dumanının çekilmesidir.

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Sözleşmesi 'Tanımlar' başlıklı birinci maddesinde kenevir, "kullanışı ne olursa olsun, reçinesi çıkarılmamış olan kenevir bitkisinin (dal uçlarıyla bir arada olmayan tohum ve yaprakları hariç) çiçekli ve meyveli dal uçlarını" (Kurt ve Kurt, 2007, s. 30). şeklinde tanımlanmıştır.

Esrar genellikle solunum ve ağız yoluyla olmak üzere iki şekilde kullanılabilir. Türkiye'de en yaygın kullanımı toz esrarın sigara tütününe karıştırılarak içilmesidir. Esrar kullananlarda tesir ve zararlar kullanılan esrarın

özelliğine, kişinin bu maddeye alışkanlığına, fiziki bünyesine, dayanıklılığına ve maddenin alınma şekline göre değişmektedir (Öztürk, 2016, s. 209).

Eroin: Haşhaş bitkisi kapsülünün çizilmesi ile elde edilen afyon sakızının kimyasal yollarla işlenmesi ile elde edilen kahverengi, krem ve beyaz renkte olabilen, bağımlılık yapan bir toz olan eroin, genellikle damar yoluyla alınmaktadır (Pınarcı, 2014, s. 8). Eroin başlangıçta morfin bağımlılığının tedavisinde kullanılmak amacıyla yaygınlaşmış, ancak geçen sürede morfinden daha güçlü bağımlılık yaptığı ortaya çıkan bir zehir olduğunun anlaşılması ile birçok ülkede yasaklanmıştır. Diğer uyuşturucularla karşılaştırıldığında bağımlılık oranı hızlı ve fazla olan eroin tedavisi en güç alışkanlıklar içinde yer almaktadır.

Kokain: Kokain güçlü uyarıcılardan biridir. Beyaz ve kirli beyaz renge sahip bir toz görünümünde olan kokain, koka bitkisi yapraklarından kimyasal bazı işlemler sonucu elde edilmekte ve genellikle burundan çekilmektedir. Kokain, zehirli etkileri bilinmeden önce tıp alanında anestezi olarak kullanılmıştır (Kurt ve Kurt, 2007, s. 34).

Koka bitkisi bazı işlemlerin ardından toz halini almaktadır ve kokainin uyuşturucu madde olarak en yaygın kullanımı, burna çekilmesi ya da damara enjekte edilmesidir (Örken ve Tavşanlı, 2014, s. 110).

Güçlü bir uyarıcı olan kokain, uygulandığı bölgelerin duyarlılığını yok eder. Bedensel ve zihinsel işlerde aşırı bir canlılık, heyecanlanma sağlar. Ruhsal yönden diğer etkili uyuşturucularda görülen etkilere kokain kullananlarda da rastlanır. Olmayan şeyler oluyormuş gibi hissedilir.

Marihuana: Kenevir yapraklarının ve çiçeklerinin kurutulması suretiyle elde edilen marihuana hem zihni hem de vücudu etkileyen güçlü uyuşturuculardan biridir. Marihuana kullanıcı sayısında artış yaşanmasında büyük ölçüde zararlarının göz ardı edilmesi ve daha az zararlı olarak algılanması, temininin kolay olması belirleyici durumdadır.

Yapılan araştırmalar marihuananın vücutta büyük problemlere neden olduğu ve kullanım sonrasında 1 hafta vücutta etkisinin sürdüğünü göstermektedir (Akbulut, 1997, s.126).

Kodein: Kimyasal adı metilmorfin olan kodein, ilk olarak Fransa’da Bobliquet tarafından 1833’te afyondan ayrıştırılarak elde edilmiş, ilk araştırmalarda maddenin belirli bir dozunun uyku verici ve uyuşturucu etkisi keşfedilmiştir. Morfinin metillendirilmesi ile kısmi sentez olarak elde edilen, renksiz beyaz kristaller veya toz şeklinde bulunur. Etkisi bakımından morfinden daha zayıf olan maddenin alışkanlık yapma derecesi daha azdır. Bu nedenle çok yaygın bir uyuşturucudur (Kurt ve Kurt, 2007, ss. 29-30).

Ecstasy: Genelde yasadışı laboratuvarlarda üretilen ve yutularak kullanılan psikoaktif kimyasal uyarıcı olan ecstasy, günümüzde tek bir madde değil, benzer bazı ortak etkiler gösteren bir grup maddeyi ifade etmek için kullanılmaktadır.

Aşırı mutluluk adı da verilen ecstasy’nin içeriğinde metilendioksimetamfetamin bulunur. İlk defa 1914 yılında Alman ilaç firmasında sentezlenmiştir. Kötü amaçlı kullanımının engellenememesi dolası ile yasaklanıncaya kadar psikiyatrist ve psikoterapistler tarafından endişe giderici ilaç olarak kullanımı gerçekleştirilmiştir (Altıntaş, 2018, s. 43).

Ecstasy, bir amfetamin türevi olarak ortaya çıkmaktadır. Etkilerine bakıldığında hem amfetamin hem de halüsinojenik olarak madde oluşumuna benzer. Düşük dozda kullanıldığında canlandırıcı etkiler yapan bu uyuşturucular, yüksek doz kullanıldığında halüsinasyondan bozuk algıya birçok olumsuzluk yaratabilmektedir.

Metamfetamin: Amfetamin tipi uyarıcılar (ATS) grubu uyuşturucuların bir türü olan metamfetamin amfetamin tipi uyarıcılar genelde yasadışı laboratuvarlarda üretilmektedir. Toz, tablet ya da cam kırığına benzer kristal şeklinde olan metamfetamin oldukça fazla bağımlılık yapan bir uyuşturucu türüdür (Pınarcı, 2014, s. 9).

1.2. Uyuşturucu Maddelerin Tarihçesi

Uyuşturucu maddelerin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. 12 bin yıl önce taş devrinde insanların halüsinasyon görmelerini sağlayan mantar türlerini tükettikleri tespit edilmiştir. Esrar üretiminin Çin ve Neolitik Avrupa’da 4500 yıl öncesine dayandığı da bilinmektedir (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 5). Ayrıca milattan

önce yazılmış papirüslerde esrarın ve afyonun uyuşturma niteliği olduğunun bilindiğini gösteren ifadeler vardır ve bu maddelerin Mezopotamya'dan tüm dünyaya yayıldığı tahmin edilmektedir.

Antik ve modern toplumlarda uyuşturucu tüketiminin nedenlerinden biri ağrının giderilmesi idi. Eski Hint ve Çin el yazmaları, gut, kolera, tetanoz ve nevroz gibi bir dizi hastalık için ve doğum sırasında ağrıyı gidermek için esrar solunmasını veya içilmesini tavsiye etmiştir. Esrarın tıbbi değerinin altını çizen ABD farmakolojisi, 1850'den 1937'ye kadar yayınlarında 100'den fazla hastalığın birincil tedavisi için esrarı tavsiye etmiştir. (Buxton, 2010, s. 63).

Yunan mitolojisinde Morfinin efsanevi şeklinden de bahsedilmiştir. Anlatılanlara göre çok eskilerden beri, Yunan efsanelerinde Odiseyada ve İliada da Yunanlar tarafından hastalara ve yaralılara verilerek mucizevi bir şekilde ağrı kesici olarak kullanılmıştır (Babuna ve Beyhan, 2009, s. 210). Yunan mitolojisinde Morpheus'un sembolü de afyon meyvesidir. (Kurt ve Kurt, 2007, s. 2).

Çok eski dönemlerden beri, insanların farklı duygu hallerinde uyuşturucu ve uyarıcılara yöneldikleri görülmektedir. Zaman içerisinde doğal bitkilerle üretilen bu maddelere farklı kimyasal işlemler uygulanarak bu maddeler zararlı artan maddeler halinde de piyasaya sunulmuştur (Akbulut, 1997, s. 111).

İran'da Hasan Sabbah'ın önderliğinde 1091-1276 yılları arasında hüküm süren Haşşin Devleti, bağımlılık yapan maddelerin terör amacıyla kullanımının ilk örneği kabul edilmektedir. O dönemde Hasan Sabbah büyük ölçüde esrar kullanan fedailerinin yaptığı suikastlarla bölgede önemli bir güç haline gelmiştir (Uzday, 2009, s. 6).

Modern zamanlarda uyuşturucu çok ciddi gelir getiren bir ticari meta olarak değerlendirilmiştir. 17. yüzyılda Asya'da her türlü uyuşturucuya yasak getirilirken başta İngiltere olmak üzere batılı kolonyal güçler tarafından bu yasaklar kaldırılmış ve Hindistan'da üretilen afyonun ticareti konusunda tekel oluşturulmuştur.

Uyuşturucu yetiştiriciliği ve kullanımı zaman içinde devam etse de, afyonun ve kokanın ticarileştirildiği 18. yüzyılda yetiştirme, üretim ve kullanım modellerinde çarpıcı bir değişiklik ortaya çıkmıştır. Bu değişim, Batı'nın Asya'daki

ticari ve sömürge varlığını genişletme çabalarıyla artmıştır (Buxton, 2010, s. 63). 19. yüzyılın ortalarında İngiltere, Çin'e ulaşarak güneydoğu Çin sahillerini bombalamıştır. 1841'de müzakerelerin ardından Çin ateşkes ilan etmiş ve Birinci Afyon Savaşı ile afyon ticareti hızla düşmeye başlamıştır (Feyzioğlu, 2017, s. 93).

İngilizlerin çok iyi kazançlar elde ettikleri uyuşturucu ticaretinin ana vatandaki olumsuz etkilerinin yavaş yavaş görülmeye başlaması üzerine bu maddeler konusunda düzenleyici çalışmalar yapılması için 1863'te Genel Eczacılık Konseyi kurulmuştur. Bu konsey birkaç defa uyuşturucu maddelerin dağıtımı konusunda kontrol sağlamaya yönelik girişimlerde bulunmuşsa da 1868'e dek bir başarı sağlayamamıştır. 1868'de İngiltere'de çıkarılan eczacılık kanunu uyuşturucu maddelere yönelik ilk kanun olarak modern hukuktaki yerini almıştır (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 9).

İngilizlerin işin ticari boyutunu ön planda tutan ve ahlaki boyutunu hiçe sayan yaklaşımı 19. yüzyılın sonunda değişmeye başlamıştır. Protestan misyonerlerin öncülüğünde yapılan girişimler sonucu İngiliz Parlamentosu'nda konuyu inceleyen bazı komisyonlar kurulmuş ve hükümete bu konuda baskı yapılmaya başlanmıştır. 1891'de reddedilen ve afyon ticaretinin ahlaki olarak kabul edilemez olduğunu savunan kanun teklifinin 1906'da kabul edilmesi ardından Çin Hükümeti de afyonu yasaklamıştır (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 9).

Tarihte uyuşturucu maddelerin siyasi amaçlar için de kullanıldığı görülmüştür. Hindistan'da kurulan British East Company Hint afyonu üzerinde tekel sağlayıp, kalabalık nüfusa sahip Çin'e kaçak olarak afyon sevkiyatı başlatmıştır. Afyonun zararlarının görülmesi üzerine yasaklama getiren Çin hanedanı çıkan afyon savaşları sonucunda iktidardan uzaklaştırılarak yerine afyonu yasaklamayacak bir hükümdarın getirilmesi sağlanmıştır (Pınarcı, 2014: 10).

İngiltere bağlamında Avrupa'da bu gelişmeler yaşanırken, 19. yüzyıl sonunda Çin'den Amerika kıtasına yoğun göç başlamıştır. Çinli göçmenler Çin'den gelirken afyon içme alışkanlıklarını da yanlarında getirmiştir. Bu süreçte ABD'de San Francisco'da 1875'te ilk afyon içme yasağı çıkarılmıştır. Daha sonra ise 1887'de Çin üzerinden afyon ithali yasaklanmıştır (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 11).

Ülkeler arasındaki ilişkilerin ve ticaretin artışının doğal bir sonucu olarak afyon ilerleyen dönemlerde diğer bölgelere de yayılmıştır. 1803'te Fransa'da Derosne ve bir yıl sonra Seugin afyonun içeriğini analiz ederek morfini bulmuş, maddeye ismini ise 1817'de Alman eczacı Adam Sertürber vermiştir. Morfinin uyuşturucu madde olarak yaygınlık kazanmasında 1853'te deri altı şırınganın icat edilmesinin büyük rolü olmuştur (Kurt ve Kurt, 2007, s. 3).

Afyonun morfin gibi alkaloidlerden biri olan eroïn 1898'de morfin bağımlılarının tedavisi amaçlı Alman Dresser tarafından Bayer laboratuvarlarında sentezlenerek keşfedilmiştir. Öncelikli tıbbi amaçlarla kullanılan eroïn, zararlarının keşfedilmesi ile yasaklanmıştır (Işık, 2013, s. 30).

Uyuşturucuların yaygınlık kazanmasında kaçakçılık organizasyonlarının da etkisi olmuştur. 1960'larda Lübnan'da uyuşturucu kaçakçılığını organize eden çeteler Fransa Marsilya'da kurdukları illegal laboratuvarlarda haşhaştan elde edilen baz morfini eroïne dönüştürerek, Avrupa ve Amerika'ya pazarlamaya başlamıştır. Haşhaş üretiminin bazı ülkelerde denetim altına alınması, yasaklanması üzerine bu yolla büyük paralar kazanan yasadışı kaçakçılar, daha az gelişmiş Afganistan, Pakistan, Güneydoğu Asya, İran ve Güney Amerika ülkelerine yönelmiştir (Kurt ve Kurt, 2007, s. 5).

1990 yılında soğuk savaşın bitimi ve küreselleşmenin hız kazanmasıyla birlikte mevcut doğal uyuşturucu maddelere ilave olarak sentetik uyuşturucu maddeler (psikotrop) piyasada hızla yerini almış, dolayısıyla uyuşturucu maddelerin yasadışı küresel ticareti ve kullanımı daha da yaygınlaşmıştır.

Tüm gelişmeler göz önüne alındığında uyuşturucular genelde tedavi yöntemi olarak ortaya çıkmışsa da, devam eden süreçlerde bazen yanlış ilaç tespiti bazen ise kötü amaçlı kullanımlar sonucunda uyuşturucu madde oldukları kabul edilerek dünya ülkeleri tarafında yasaklanmıştır. Bu yasaklama süreçlerinde ekonomik kayıpların meydana geleceğini düşünen bir çok ülke insan sağlığını ikinci plana atsa da zaman içerisinde gerek kamuoyu baskıları gerekse de uluslararası baskılara dayanamayıp yasaklamaya geçmek zorunda kalmıştır.

1.3. Dünyada Uyuşturucu Trafiği

Yasa dışı uyuşturucular, bitki bazlı (doğal), yarı sentetik (kimyasal olarak işlenmiş) ve sentetik (laboratuvarıda komple üretim) olmak üzere üç kategoride incelenen ve uluslararası çapta kontrol altında tutulan uyuşturucu maddeleri ifade etmektedir.

Uluslararası anlamda uyuşturucu pazarları karşılıklı bağımlılık ilkesi kapsamında birbiri ile bağlı durumdadır. Buna göre uyuşturucunun türüne göre çok yönlü arz eğilimleri ortaya çıkabilmektedir. Örnek olarak eroin büyük miktarlarda Afganistan'da üretilirken, Avrupa ve Rusya pazarında satılmaktadır. Güney Amerika'da üretilen kokain ise genelde ABD'de kullanılmaktadır. Sentetik uyuşturucular ise çok daha karışık arz ve talep dengesine sahiptir (Ekici, 2016, s. 74). Eroin Tayland veya Çin üzerinden uluslararası pazara girmeden önce Altın Üçgenin (Myanmar, Vietnam, Laos ve Tayland) Burma bölümünde de üretilmektedir. Tayvanlı uyuşturucu örgütleri, Güneydoğu Asya'daki eroin kaynaklarına erişim kazandığından beri, Hong Kong çetelerinin Tayvan'daki rolünü almaya başlamıştır. Bu gruplar şu anda Avustralya, Japonya ve Amerika'ya eroin ticareti yapmayı sürdürmektedir (Paoli ve Fijnaut, 2006, s. 321).

Afyonun ana üretim alanları Altın Hilal olarak nitelendirilen Afganistan, Pakistan ve İran yanı sıra Altın Üçgen olarak adlandırılan Laos, Myanmar ve Tayland bölgesidir. Altın Hilal'de Afganistan ve Altın Üçgen'de Myanmar afyon ve eroin kaçakçılığında önde gelen iki ülkedir; özellikle Afganistan dünya afyonunun yüzde 90'ını üretmektedir ve Avrupa ana pazar durumdadır.

Uluslararası uyuşturucu kaçakçılığında büyük bir role sahip olan Afgan afyonu için üç ana kaçakçılık yolu vardır. İlk rota İran, Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan üzerinden geçerek Batı Avrupa'ya ulaşan Balkan rotası. İkinci güzergah Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Rusya üzerinden Doğu Avrupa varış noktası rotası; Üçüncü güzergah ise Pakistan üzerinden Afrika'ya ve oradan da Avrupa ve ABD'ye giden rotadır.

Orta Doğu'nun bir diğer önemli uyuşturucu tedarikçisi de İran'dır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Rusya ve Doğu Avrupa, Batı Avrupa'nın

uyuşturucu talebini karşılayan bir geçiş yolu haline gelmiştir (Paoli ve Fijnaut, 2006, s. 321).

BM Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ın gelecekteki koşulları konusunda özellikle kötümserdir. Çünkü uyuşturucu kaçakçılığının merkezinde yer alan İran, Rusya yanı sıra Türkiye'nin Karadeniz ve Hazar Denizi'ne erişim bölgesinde yer alan bu ülkeler uyuşturucu rotaları konusunda risk altındadır. Yasadışı uyuşturucu ticareti için bir diğer önemli yol, Pakistan'dan Afrika, İsrail, Doğu Avrupa ve Latin Amerika'dır. Bu rotada Pakistan menşeli uyuşturucular, Durban (Güney Afrika) üzerinden Hayfa'ya (İsrail) yeniden gönderilmeden önce çay kargolarına eklendikleri Mombasa (Kenya) limanına gönderilmektedir. Bu arada İspanya, Fas esrarını Avrupa'ya kaçırmak için en önemli kapıdır (Paoli ve Fijnaut, 2006, s. 316).

Kokain için temel üretim noktası And Bölgesi (Kolombiya)'dır ve burada üretilen kokain Meksika üzerinden dünyaya ulaşmaktadır. Peru ve Bolivya'dan gelen kokain en çok kokain tüketen başlıca bölge olan Kuzey Amerika'da tüketilmektedir.

Metamfetamin için en büyük üretim alanları Güneydoğu Asya'da (Myanmar, Çin ve Filipinler dahil) ve Kuzey Amerika'da bulunmaktadır. Geleneksel olarak, ABD'de metamfetaminin çoğunluğu yerel olarak üretiliyordu ve öncü kimyasallar Kanada veya Meksika yoluyla ABD'ye kaçırılıyordu. İç pazar için metamfetaminin üretildiği Güney Afrika'da hem üretim hem de tüketim artmıştır. Okyanusya bölgesi, özellikle Avustralya ve Yeni Zelanda, önemli metamfetamin üreticileri ve tüketicileri olmaya devam etmektedir, ancak bu ilaçların oradan ihraç edildiğine dair hiçbir gösterge bulunmamaktadır.

ATS olan ecstasy ve bonsai (sentetik kannabinoid), küresel kullanımda ve kaçakçılığında yükselen bir grafiğe sahip sentetik uyuşturuculardır. Bitki bazlı ilaçlardan daha ucuz ve kolayca elde edilebilen ecstasy tüketimi Okyanusya, Kuzey Amerika ve Avrupa'da yaygındır (UNODC, 2014, s. 49).

Amfetamin üretimi ağırlıklı olarak Avrupa'da, özellikle Hollanda ve Polonya'da, ardından Baltık bölgesi ve Belçika'da üretilmeye devam etmektedir. Avrupa, 'ecstasy' gibi dünyanın en büyük yasa dışı amfetamin üreticisidir. Baltık

lkeleri, Belçika, Almanya, Polonya, Hollanda ve Birleşik Krallık'ta yasadışı fabrikalar bu tür ilaçları üretebilmektedir. Amfetamin retimi ayrıca Kuzey Amerika'da (zellikle ABD'de) ve Güneydoğu Asya'da gerçekleşir. Son dönemlerde ecstasy retimi Kuzey Amerika ve Güneydoğu Asya'da younlasa da, Avrupa'da tüketim yüksek seyretmeye devam etmektedir (Durnagöl, 2009, s. 47). EUROPOL tarafından 2017 yılında yayınlanan Avrupa Birliği Ağır ve Organize Suçlar Tehdit Değerlendirme Raporu'na göre de Avrupa pazarında bulunan sentetik uyuturucular olan ecstasy ve amfetamin çoğunlukla Hollanda ve Belçika'da üretilmekte, metamfetaminin ise yoğun olarak ek Cumhuriyeti, Slovakya ve Polonya'da üretildiği belirlenmiştir (Ulu, 2018, s. 238).

Yeterince kontrol edilemeyen haa ve afyon üretim sahaları, terör ve organize suç örgütlerinin yoğun olarak faaliyet gösterdiği, güvenlik gerince kontrol edilemeyen bölgelerde ortaya çıkmaktadır. Yüksek kr oranı ile uyuşturucu kaçakçılığı organize suç örgütleri ile terör örgütlerinin ilgisini artırmaktadır.

Kaçakçılar sevk gzerghlarını rastgele tercih etmemektedirler. Genellikle, ilgili ülkenin sınır hattı ve gümrük kapılarını kontrol etme kapasitesi, kolluk güçlerinin görevine olan balılıı, maddi zafiyetleri, hukuki yaptırımları, iklim ve coğrafi sebepler, alternatif ulaşım durumu, halkın sosyal, ekonomik ve dini durumu rotaların belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Kırızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Kazakistan arasında bulunan Fergana Vadisi kaçakçılara oldukça avantaj sağlamakta, hatta pek çok eroin imalat laboratuvarını barındırabilmektedir (Demirci, 2012, s. 55).

Esrarın elde edildiği kenevir, hemen her iklimde kolaylıkla yetitirilebilse de büyük ölçüde Fas başta olmak üzere Kuzey Afrika, Orta ve Güney Amerika, Afganistan ve Kuzey Amerika'da bulunmaktadır (Akgül, 2014, s. 53). Esrarın fiyatı eroin ve kokaine göre oldukça düşüktür ve daha kolay temin edilebilmektedir. Halk arasında daha az zararlı ve bağımlılık yapmadığı söylentisi de vardır. Bu sebeple, esrar kullanımı fazla rağbet görmektedir. Esrarın gram fiyatı ülkeler arasında perakende olarak 12-25 dolar, toptan olarak 1-15 dolar arasında değişmektedir. Bir yıllık piyasa tutarının 16 milyar dolar olduğu değerlendirilmektedir. Esrar her iklimde ve bölgede yetitirilebilmesi dolayısıyla fiyat olarak eroin ve kokainden

daha ucuzdur. Bu nedenle ticareti uluslararası olmaktan ziyade yerel düzeyde yapılmakta olduğundan belirli bir uluslararası rotası yoktur.

Uyuşturucu kaçakçıları genellikle kaynak ülke ve hedef ülke arasında, kendileri için maliyeti en düşük transit ülkeler güzergahını tercih etmektedir. Bu güzergaha yapılan baskı genellikle rotanın başka güzergahlara kaymasına neden olabilmektedir. Güzergahtaki baskı sonucu ortaya çıkan rota değişikliği ise balon etkisi olarak adlandırılmaktadır (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 18).

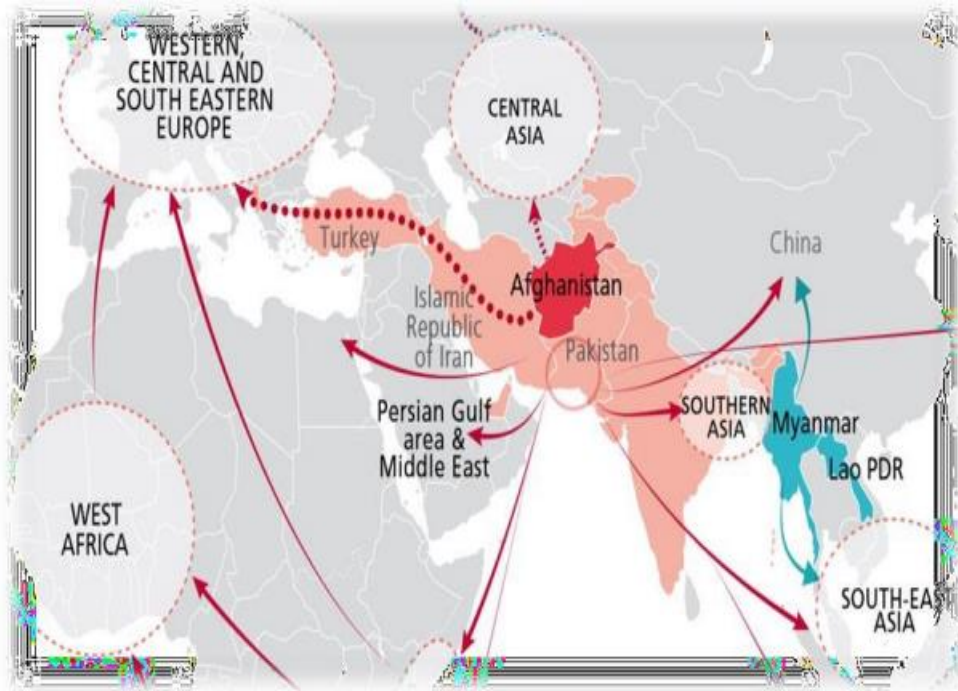
Uyuşturucu kaçakçılığı rotası uyuşturucu üretim bölgelerini ve uyuşturucu tüketici pazarlarını birbirine bağlamakta iken ortaya çıkan rota değişikliği konusunda üç önemli faktörün olduğu kabul edilmektedir. İlk olarak istikrarsızlık ve silahlı çatışma, uyuşturucu kaçakçıları belirli alanlardan veya ülkelere kaçınmaya eğer çatışma uyuşturucu sevkiyatlarının güvenliğini garanti edemeyecek kadar büyükse alternatif rotalar aramaya zorlanmaktadır. İkincisi kolluk faaliyetlerinde ve konumlandırılmalarındaki değişiklikler ya da yeni ekipman veya yöntemlerin geliştirilmesi yakalama oranının işin karlılığına göre çok yüksek olduğu takdirde kaçakçıların rotalarını değiştirmelerine neden olabilir. Üçüncü olarak küreselleşme uyuşturucu üretimi ve tüketici pazarları arasında hızlı bağlantı ve ulaşımı kolaylaştırmıştır. Taşımacılık altyapısı, kurye hizmetleri ve konteynırla deniz taşımacılığındaki uluslararası gelişmeler kolluk kuvvetlerinin müdahale çabalarına engel olurken uyuşturucu sevkiyatlarını da gizlemek için kaçakçılara bir dizi yeni fırsat verebilmektedir.

Kuşkusuz küreselleşme, ekonomik, kültürel, politik, sosyal ve ne yazık ki cezai yönler açısından dünya çapında birbirine bağlılığı genişletmekte ve hızlandırmakta iken uyuşturucu kaçakçılığı ve uyuşturucu trafiği açısından da uygun bir ortama yardımcı olmaktadır. Küresel ticaret, finans ve üretim ilişkilerinden ulusların, toplulukların ve hane halklarının kaderini birlikte dünyanın en önemli ekonomik bölgelerinde ve gelişmekte olan bir küresel piyasa ekonomisinin ötesinde yayıldıkça dünya çapında ekonomik entegrasyon yoğunlaşmıştır.

Küreselleşmenin temel sonuçlarından biri de dünyanın giderek daha “sınırsız” hale gelmesidir. Bu durum da artık her ülkenin uyuşturucu ticareti ve

kaçakçılığından az ya da çok etkilenir hale gelmesini sağlamıştır. Dolayısıyla uyuşturucu ile mücadelede uluslararası yaklaşımlar daha fazla önem kazanmaya başlamıştır.

Tüm bunlarla beraber küresel dünyada, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra zayıf ve başarısız devletler uluslararası düzenin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Uyuşturucu kaçakçılığı örgütleri zaten birçoğu zayıf ve başarısız olan bu ülkelerde fiili sığınak elde etmiştir. Zayıf, başarısız ve çatışma sonrası devletlerin, terörist veya silahların yayılması riskleri oluşturmanın ötesinde, uyuşturucu, silah, insan ve diğer yasadışı malların üretimi, transit geçişi veya kaçakçılığına karışan uluslararası suç girişimleri için uygun ortam yarattığı da bilinen bir gerçektir (Durnagöl, 2009, s. 59).

Şekil 1. Afganistan'dan Avrupa'ya Narkotik Madde Güzergâhı (Balkan Rotası).

Kaynak: UNODC, *Main Trafficking Flows of Heroin, World Drug Report*, New York, 2016.

1.4. Uyuşturucu Kaçakçılığı Sorunu ve Mevcut Durum

Ulus ötesi organize suç tanımı, 1990'lardan beri tartışma konusu olmuştur ve sorunun karmaşık doğası nedeniyle birkaç yaklaşımla ele alınabilmektedir. Organize suç gruplarının siyasi otoriteyi, devlet kurumlarını ve hukukun üstünlüğünü zayıflatma eğilimi ve ayrıca ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olması dolayısıyla uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele günümüzde en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Uyuşturucu kaçakçılığı da organize suç içerisinde değerlendirilen yasadışı faaliyetler içerisinde kabul edilmektedir.

Organize suç örgütlerinin tarihi gelişimine değinmek gerekirse Genel olarak, 'Mafya (delitto de Mafia)' terimi ilk defa İtalya'da kullanılmış mafya suç işlemek amacıyla oluşturulan gizli organize gurup manasında tanımlanmıştır. Bu guruplar birçok suç işleyerek ve devlet yönetimlerine nüfuz ederek etkili olmuşlardır zaman içerisinde sınır aşan örgütlenmelerle güç ve finans elde etmeye çalışan organize suç örgütlerine dönüşmüşlerdir.

Türkiye'de ise 1960'lı yıllarda mafya tipi örgütlenmenin ana direği 'kabadayılık' idi. Kabadayının finans kaynağı sınırlı olduğu için her kabadayının bir kumarhanesi vardı. Bu arada kaçakçılar, yurt dışından getirip dağıttıkları malların paralarını piyasadan toplamakta güçlük çektiler. Kabadayılardan yardım ve destek aldılar. İşte bu suretle 'kabadayı, kumarhaneci, kaçakçı' (3K) dayanışması yeraltı dünyasını oluşturdu. 1970'lerde başlayan mafya, adalet ve siyaset ilişkileri 1980'lerde de örgütlenmeye başladı. Özellikle 1990'lı yıllarda eski ideolojik kökenli sabıkalıların devreye girmesiyle, geleneksel Türkiye'ye özgü babalık kurumunun sarsılarak organize suç örgütlerinin faaliyetleri görölmeye başlamıştır. (Yılmaz, 2020, s.6).

1988 Birleşmiş Milletler Sözleşmesi uyarınca kaçakçılık sözleşmede 3. maddede ifade edilen suçları kapsamaktadır. Buna göre uyuşturucu kaçakçılığı uyuşturucu madde ve psikotrop maddelerin bulundurulması, satışının yapılması ve üretilmesini kapsamaktadır (BM, 1996) Daha genel bir açıklama ile kanunlar tarafından yasaklanan uyuşturucuların satış, dağıtım, yetiştirme ve üretilmesi yasadışı ticaret kapsamına girmektedir.

Uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı günümüzde küresel ekonomiye adapte olma hızları ile dünya çapında pazarlama ve dağıtım elde etme imkanına kavuşmuştur. Organize suç kapsamında değerlendirilen uyuşturucu kaçakçılığı uluslararası ticaretin artışı, yeni dünya düzeni, teknolojinin gelişimi, ulaşım olanaklarının çeşitlenmesi gibi nedenlerle yasa dışı yeni pazar olanaklarını arttırdığından dolayı uyuşturucu kaçakçılığında organizasyon yapısı da değişime uğramıştır. Uyuşturucu ile uğraşan suç şebekeleri uluslar üstü bir nitelik kazanmış, bu çetelerin faaliyet ve haberleşme olanakları sınırlar ötesine uzanmaya başlamıştır. Hiçbir ülkenin yasal sistemine uymadığından dolayı esnek ve rahat faaliyetler yürüten uyuşturucu kaçakçıları için öncelikli olarak yakalanmamayı hedeflemektedir. Uyuşturucu kaçakçılığı aynı zamanda terör örgütlerinin de önemli finans kaynaklarından olduğu için uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetleri artış eğilimini sürdürmektedir (Ün, 2019, s. 16).

Yasa dışı uyuşturucu sorunu üç kategoriye ayrılmaktadır buna göre ilk olarak haşhaş gibi doğal bitki ürünlerinden üretilen veya işlenen yasadışı uyuşturucular: afyon, morfin ve eroin; ikinci olarak, amfetamin gibi sentetik olarak üretilen yasadışı uyuşturucular; ve üçüncü olarak, yasal kullanımlardan veya amaçlardan saptırılmaları sonucunda yasadışı hale gelen psikoaktif farmasötik ilaçlardır (UNODC, 1998, s. 1).

Uyuşturucu kaçakçılığı, yasadışı uyuşturucuların ithalatı, imalatı, yetiştirilmesi, dağıtımı ve / veya satışını içeren bir faaliyettir. Bu hiyerarşik sistemde narkotikler, kaçakçılardan, yetiştiricilerden veya imalatçılardan ürünü dağıtım zincirinden perakendecilere ve nihayetinde uyuşturucu kullanıcısına aktaran toptancılara taşınmaktadır.

Uyuşturucu kaçakçılığı giderek büyüyen bir uluslararası güvenlik sorunu haline gelmiştir. Ulus ötesi suç örgütlerinin narkotikle mücadele girişimlerine rağmen dünya çapında büyük miktarlarda uyuşturucu üretilmekte, kaçakçılığı yapılmakta ve tüketilmektedir. Dünyada uyuşturucuya bağlı yıllık ölüm sayısı 250.000'e yükselmiştir ve yasadışı uyuşturucu ticareti terörizmi finanse eden, yolsuzluğu körükleyen, ekonomik durumu baltalayan sinsi bir tehdit olarak öne çıkmaktadır (Ekici, 2014a, s. 113).

Gerçekte uyuşturucu suçu uyuşturucunun imal edilmesinden satılışına kadar olan birçok aşamayı kapsamaktadır ve bu nedenle uyuşturucu kaçakçılığı tek bir kişinin işleyebileceği suç olmaktan çıkarak organize suç kapsamına girmektedir (Bağcı, 2011, s. 69).

Uyuşturucu kaçakçılığının en önemli aktörlerinden biri uyuşturucu satıcılarıdır. Suçla ilgili literatürde “uyuşturucu satıcısı” için birçok farklı tanım vardır. Genellikle uyuşturucu satıcısı ana gelir kaynağı uyuşturucu satışı olan biri olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte uyuşturucu faaliyetlerinin her iki tarafına da çok sayıda eğlence amaçlı kullanıcı katıldığı için, kimin satıcı olarak kabul edildiği ve kimin basit bir müşteri olduğu arasında net bir ayrım yoktur.

Yasadışı uyuşturucu kullanımı ve kaçakçılığı sorunu, günümüzün küresel güvenlik sorunlarından biridir. Değişen tüketim veya üretim miktarlarıyla birlikte, çoğu ülke yasadışı uyuşturucuların sosyal ve ekonomik sonuçlarının tehdidi altındadır. Yasadışı olarak tanımlanan uyuşturucu türleri opiatlar, esrar, kokain ve sentetik uyuşturuculardır. Bu ilaçların yasa dışı olmasının nedeni, çeşitli fiziksel ve psikolojik yan etkilere sahip olmaları ve daha da kötüsü aşırı doz alındığında ölüme neden olmalarıdır. Yan etkilerine rağmen merkezi sinir sistemini etkileyen kullanıcıyı uyuşturdukları ve ilk kullanımdan zevk aldıkları için yaygın olarak kullanılmaktadırlar; ancak birçoğu birkaç kullanımdan sonra fiziksel olarak bağımlılık yapar ki bu da uyuşturucuyu yasa dışı yapan bir başka nedendir.

Yasa dışı uyuşturucu sorunu, yalnızca kullanıcıya verdikleri zarardan daha fazlasını ifade etmektedir, çünkü insanlar yasa dışı bir uyuşturucuya bağımlı hale geldiklerinde, uyuşturucu temini için hırsızlık ve şiddet kullanma gibi başka suçlara karışmaya zorlanabilirler. Bu da konuyu toplumsal bir sorun haline getirmektedir.

Uyuşturucu kaçakçılığı hem yerel hem de uluslararası alanda ülkeler için önemli bir güvenlik tehdidi haline gelmiştir. Elli yıldan fazla bir süredir, ABD’nin “uyuşturucuya karşı savaş” ilan etmesi ardından çok sayıda narkotik karşıtı faaliyet gerçekleştirilmiş olsa da, uyuşturucu ticareti bir güvenlik tehdidi olarak azalma eğiliminde değildir.

Uyuşturucu madde suçunun önemli özelliklerinden biri de diğer suçlar ile de ilişkilerinin fazla olması ve başka suçları da kapsayabilmesidir. Örneğin

uyuşturucu suçu uyuşturucu ekimi ve üretiminin yanı sıra uyuşturucunun nakledilmesi, satış ve pazarlama, uyuşturucu imalatı için gerekli kimyasalların temini için kaçakçılık, uyuşturucudan elde edilen paranın aklanmasına, cinayet, silah kaçakçılığı ve terör suçlara kadar uzanarak artan bir ivmeyle hareket eder (Bağcı, 2011, s. 70).

Avrupa uyuşturucu maddelere kaynak olması bakımından önemli bir bölge durumundadır. Avrupa'ya esrar büyük oranda Fas'tan gelse de, ülke içi esrar üretimi özellikle kapalı alanlarda devam etmektedir. Avrupa ayrıca ecstasy grubu uyuşturucuların ana üretim merkezidir. Hollanda ve Belçika Avrupa'nın ecstasy kaynağı olmaya devam etmektedir (Pınarcı, 2014, s. 20).

Kokain açısından değerlendirildiğinde, hem ele geçirilen miktar hem de hacim tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Avrupa'ya çok farklı güzergahlar üzerinden giriş yapan kokain, özellikle büyük limanlardan yüksek miktarda giriş yapmaktadır. (Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, 2019, s. 13).

Uyuşturucu kaçakçılığı bakımından değerlendirildiğinde dünyada ele geçirilen toplam reçine esrarın yüzde 49'u Avrupa'da ele geçirilmiştir. Avrupa'da reçine esrar yakalamaları düşüş gösterirken, kubar esrar yakalamalarında artış görülmektedir. Fas Avrupa'nın en büyük reçine sağlayıcısı ülke konumundadır. (Pınarcı, 2014, s. 21). Bununla birlikte özellikle son on yılda uyuşturucunun serbest bırakıldığı bölgeler ağırlıklı olarak yeni esrar türleri de gelişim göstermiş ve Avrupa pazarında yer almaya başlamıştır (Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, 2019, s. 16).

Şu an geline nokta hemen hemen her uyuşturucu maddenin üretimi artış eğilimindedir. Afyon üretimi 2016 itibariyle bir önceki yıla göre yüzde 30 artış gösterirken, kokain üretimi de 2015 itibariyle yüzde 30 artış göstermiştir. Hollanda ve Belçika ağırlıklı olmak üzere ecstasy üreten laboratuvar sayısı ise 21'den 42'ye çıkmıştır (Çetinöz, 2019, s. 9).

BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tarafından 2020 itibariyle yayınlanan rapora göre tüm dünyada uyuşturucu kullanımı, hem genel sayılar hem de uyuşturucu kullananların dünya nüfusuna oranı açısından artış göstermiştir.

Buna göre 2009'da tahmini 210 milyon kullanıcı varken, 2018'deki tahmin 269 milyon kullanıcıya yükselmiştir. Dolayısıyla 2009'da uyuşturucu kullanım oranı yüzde 4,8 iken 2018'de bu oran 5,3'e çıkmıştır. Son yirmi yılda, uyuşturucu kullanımı gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere göre çok daha hızlı artmıştır (UNODC, 2020, s. 7).

Uyuşturucunun insan sağlığı üzerindeki doğrudan olumsuz etkilerinin çok sayıda ölüme neden olmasının yanı sıra, kara para aklama ve işgücünün herhangi bir devlet vergilendirmesi olmaksızın karaborsa suç örgütlerine kayması ve uyuşturucuyla ilgili şiddet gibi ek sorunları da tetiklemesi dolayısıyla yani doğrudan veya dolaylı olarak, yasadışı uyuşturucu kaçakçılığının bireylerin, toplumların ve devlet ekonomileri üzerinde çok ciddi etkileri vardır. Bu güvenlik tehditlerini önlemek için uygulanan iki temel politika yasaklama ve yok etmedir ve birçok ülke tarafından benimsenmiştir. Tüm bunlara rağmen el koymalar, operasyonlar ve hapis cezası ile uyuşturucu kaçakçıları ve satıcılarını caydırmayı amaçlayan yasaklama programına çok çaba sarf eden kolluk kuvvetleri, sınırlı bir başarı elde etmiştir.

1.5. Uyuşturucu Kaçakçılığına Yönelik Temel Yaklaşımlar

Uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele temelinde, soruna yönelik iki temel yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda bu kısımda konu ile ilgili yaklaşımlar ve temel argümanları tartışılacaktır.

1.5.1. Liberal Yaklaşım

ABD Başkanı Nixon'un başını çektiği Uyuşturucu İle Savaş politikası, dünyada yürütülen uyuşturucu ile mücadele politikalarının son 40 yılına damgasını vurmuştur. Bu politikaların bekleneni veremediği, hatta kötü sonuçlar doğurduğuna yönelik fikirler son yıllarda daha fazla dillendirilmeye başlamıştır.

Büyük bir lobi hareketi ile başlayan bu düşünceyi savunanlara göre yasakçı politikaların her yıl milyarlarca dolar harcanmasına rağmen artık işe yaramadığı ve kişi ve toplum sağlığı üzerinde büyük tahribatlar ortaya çıkarmaktadır. Bu yaklaşım savunucularına göre uyuşturucu serbestisi ile uyuşturucu ile mücadelede harcanan

kaynaklar, rehabilitasyon hizmetlerine aktarılabilecektir (Çetin ve Sezgin, 2016, ss. 20-22).

Liberal yaklaşım, hükümetlerin uyuşturucu kaçakçılarının elinden endüstrinin kontrolünü ele geçirmesinin ve tüm uyuşturucuların evrensel olarak yasallaştırılmasının yasadışı uyuşturucu pazarını yok edeceğini savunan Jenner (2011) tarafından desteklenmektedir. Ayrıca, yasadışı trafiğin, uluslararası suç örgütlerinin hükümet, mali iş ve toplumun her düzeyindeki yapılara sızmasını ve yozlaştırmasını sağlayan büyük mali kârlar ürettiğini kabul ederek, uyuşturucuların yasallaştırılmasını savunmaktadır.

Liberal yaklaşım yasağın, suçluları cezbettiği ve uyuşturucu ticaretini onlar için oldukça kârlı hale getirdiği için piyasada bir katalizör gibi olduğu konusunda ısrar ediyor. Evrensel yasallaştırmanın, sektörden kâr elde edilmesi ve şiddet içeren kaçakçılığı durdurmalarını tersine çevireceğini savunmaktadır (Jenner, 2011, s. 919).

Bunlarla birlikte ABD Başkanı Nixon tarafından başlatılan ve 40 yılı aşkın süredir sürdürülen uyuşturucu ile topyekûn mücadele politikası günümüzde tartışılmaya başlamıştır. Konunun uzmanları, bu politikaların başarılı olmaktan ziyade problemi daha da derinleştirdiğini değerlendirmektedir. Son yıllarda oluşturulan yeni inisiyatifler uyuşturucu politikalarının yasaklayıcı olmaktan ziyade, rehabilitasyon amaçlı bir serbestlik politikasına evrilmesine katkı sağlamaya çalışmaktadır. (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 3). Bununla beraber yasadışı uyuşturucu pazarlarının ekonomik analizi, ABD'nin uyuşturucu ile savaşının azalması halinde (yasaklama çabalarını keserek, öncelikle büyük veya şiddet uygulayan satıcıları hedef alarak ve cezaların şiddetini azaltarak) aşağıdakilerin olacağını göstermektedir (Cleveland, 1998, s. 173) :

- ✓ Fiyatlar düşer, esrar fiyatları sert ilaç fiyatlarından daha fazla olur. Günlük kullanımda, özellikle marihuanada bir miktar artış ve kokain, eroin ve muhtemelen alkolden uzak esrara geçiş olacaktır.
- ✓ Karaborsa satış hacmi artacak, ancak satıcı sayısı azalacaktır.
- ✓ Karaborsa daha az tehlikeli hale gelir. Küçük, genç satıcıların yerini daha büyük, daha az şiddet içeren, yetişkin satıcılar alacaktır.

- ✓ Sorunlu uyuşturucu kullanıcılarının sayısı muhtemelen artmayacaktır, ancak kişi başına tüketimleri önemli ölçüde artabilir. Ufak çaplı hırsızlıktan kurtulan sorunlu kullanıcılar, uyuşturucu fiyatları düşerse, sadece daha fazla tüketirse muhtemelen daha az çalmazlar.

1.5.2. Muhafazakar Yaklaşım

Muhafazakar yaklaşım, yasallaştırma düşüncesine karşı çıkararak serbest bırakma düşüncesi ile uyuşturucu kaçakçılığının durdurulamayacağına inanmaktadır. Cezalandırma taraftarı olan muhafazakar yaklaşımı savunanlar suçluları uzun süreli cezaevinde tutmanın, suç sayısının düşmesini sağlayacağı ve hapis cezalarının serbestlik sistemine göre daha etkin olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca yasalar kullanıcıları ve potansiyel kullanıcıları uyuşturucu kullanmaktan alıkoyan etkiye sahiptir. Yani uyuşturucu ile ilgili yasal düzenlemeler olduğu sürece, daha az insan uyuşturucu kullanacaktır (Pınarcı, 2014, s. 80).

Muhafazakar, yani cezalandırıcı yaklaşımın sahip olduğu en önemli argüman cezaların caydırıcılığıdır. Bir davranış için öngörülen ceza, hareketin sahibi veya yasak davranışı yapma eğiliminde olan kişiler üzerinde caydırıcı etkiye sahiptir. Uyuşturucu kullanımı ve bulundurma suç olarak düzenlendiği sürece bu caydırıcı etki değişen oranlarda uyuşturucu kullanımını engelleyecektir.

Muhafazakar yaklaşıma göre esrar gibi daha az zararlı tabir edilen uyuşturucuların kullanımında serbestliğe karşı olunmasında geleneksel esrar kullanımının, artık yavaşça ortadan kalktığına yönelik düşünce etkili olmaktadır. Sanayileşmiş, kalkınmış modern hayat tarzı ile bu uyuşturucu maddenin tüketimi bağdaştırılmaz. Esrar kullanımının daha önceden mevcut olmayan ülkelere girmesi, sosyal bir faaliyeti temsil etmeyip, aksine sosyal bir bozulmayı temsil edecektir (Kurt ve Kurt, 2007, s. 33).

Başta ABD olmak üzere uyuşturucu maddelerin hedefi konumundaki batılı ülkelerin yasakçı politikaları üç temel varsayıma dayanmaktadır. Buna göre yüksek etkinlikte arzı azaltıcı politikalar, tüketici ülkelere olan uyuşturucu akımını yavaşlatır. Arzı azaltıcı politikaların maliyeti daha düşüktür ve üretici ve transit ülkelerin arzı azaltıcı politikalarının uygulanması için hedef ülkelere yapılacak

kısmi parasal destek karşılığında milli çıkarlarını dahi ipotek altına alıcı bu politikaları uygulamada süreklilik arz eden gönüllülükleri vardır (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 17).

Dünyada uyuşturucu ile mücadele konusunda yasaklayıcı rejimler, tıbbi müdahale ve düzenleyici olmak üzere iki farklı temelde inşa edilmiştir. Aşağıdaki tablodan da izlenebileceği gibi düzenleyici rejime geçildikçe kontrol azalmaktadır. Türkiye ise son dönemlerde yasaklayıcı rejimden tıbbi müdahaleye doğru bir eğilim göstermektedir (Yavuz ve Ateş, 2018, s. 53).

Tablo 2. Yasaklayıcı Rejimden Düzenleyici Rejime Geçiş

Rejimin Türü	Model	Kontrolün Azalma Yönü
Yasaklayıcı rejimler	<i>Salt yasaklayıcı model:</i> herhangi bir madde kullanımı kesin olarak suç kabul eder ve tedavi ancak cezaevi sürecinde mümkündür.	
Tıbbi müdahale rejimleri	<i>Yasaklayıcı ve tıbbi müdahale modeli:</i> Kullanımı yasak olmasına rağmen tıbbi tedavi müdahalesi söz konusudur. <i>İkame modeli:</i> Sıkı kontrol altında ve ilgili uzman gözetiminde uygulanan model	
Düzenleyici rejimler	<i>Pozitif lisans modeli:</i> Güvenli kullanımın garanti edildiğinde elde edilecek lisans ile maddenin yasal olarak temin edilmesi modeli <i>Yetişkin Piyasası:</i> Alkol ya da sigara benzeri belli yaş grubu üzerinde kullanımın serbest bırakılması <i>Serbest Piyasa:</i> Kahve veya benzeri bağımlılık yapabilen maddeler gibi tüm bireyler için kullanımın serbest bırakılması	

Kaynak: Yavuz ve Ateş, 2018, s. 53.

Türk mevzuatı da genel mevzuat suç öncesi düzenlemelere doğru bir eğilim içerisindedir. Bu kapsamda uyuşturucu kullanımı ve bulunduranlar tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri uygulanmaya başlamıştır. Böylece suç eksenli bakış açısından sağlık sorunu bakış açısında doğru bir yönelim başlamıştır.

1.6. Dünyada Uyuşturucu ile Mücadelenin Ortaya Çıkışı

Uyuşturucu imalatı ve kaçakçılığı günümüzde en önemli küresel sorunlardan biridir. Uyuşturucu tehdidi bazı ülkelerde yoğunluk kazanmış olsa da hemen her ülke uyuşturucudan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Özellikle uyuşturucu kartelleri, ülke sınırlarını bile tanımayarak ülkeler arasında yasa dışı uyuşturucu taşıma ile çok yüksek miktarlarda gelir elde etmektedir. Dolayısıyla sınırları aşan uyuşturucu kaçakçılığı için ülkelerin tek başına mücadele edebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle uyuşturucu ile mücadele devletler işbirliği çalışmalarını arttırmıştır.

Uluslararası alanda uyuşturucu akışını kontrol çabaları, günümüzde Birleşmiş Milletler koordinesinde yönetilmeye çalışılmaktadır. Tedarik merkezli ortaya çıkan bu politikalar, uyuşturucu arz mekanizmalarının kontrol altında tutulması halinde illegal uyuşturucu kullanımının da sınırlanacağı düşüncesi üzerine kurulmuştur (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 14).

Uyuşturucu maddelere yönelik uluslararası sözleşmelerin hazırlanması konusunda o dönemdeki tarihsel şartlar ve siyasi ortamın açıklanması gerekmektedir. Buna göre ABD'nin öncülüğünde uyuşturucu kaçakçılığının önüne geçmek için yasal düzenlemeler oluşturulması düzenlenmesi 20. yüzyılın başına uzanmaktadır.

Uyuşturucu alanında kayıtlara geçen en önemli ilk uluslararası uyuşturucu kontrol komisyonu, 1909 yılında toplanmıştır. Bu tarihe kadar dünyada uyuşturucular için küresel açık pazar uygulaması bulunmakta ve Çin'de her dört yetişkinden biri afyon kullanmaktadır. 1909'da Şangay'da toplanan Şangay Afyon Komisyonu sonuçları bağlayıcı olmasa da küresel uyuşturucu problemine karşı gerçekleştirilen ilk uluslararası çaba olarak kabul edilmiştir (Pınarcı, 2014, s. 15).

Bu nedenle dünya üzerinde uyuşturucu madde sorunu ve politikalarını 1909 Şangay Afyon Komisyonu öncesi ve Şangay Afyon Komisyonu sonrası evreler olarak iki aşamada ele almak mümkündür. 1800’de 200 ton afyon ithali olan Çin’de 1890’da afyon üretim yasağı kaldırılmış; 1906 yılı verilerine göre 41600 ton olan küresel afyon üretiminin 35300 tonu sadece Çin tarafından sağlanır olmuştur.

Şanghai Afyon Komisyonu katılımcı ülkeleri 3 yıl sonra, 23 Ocak 1912’de La Haye’de yeniden bir araya gelerek ilk uluslararası sözleşmeye imza atmıştır. La Haye Afyon Sözleşmesi morfin, eroin, kokain ve afyon gibi uyuşturucu maddeleri tanımlamış ve kategorileştirmiştir. Lahey Afyon Sözleşmesi 31 Aralık 1914’te yürürlüğe girmiştir (Ekmekçi, 2015, s. 57).

37 ülkenin katılımı ile Cenevre’de düzenlenen 19 Şubat 1925 tarihli Cenevre Afyon Anlaşması de uyuşturucu ile mücadelede önemli bir belgedir. Bu anlaşma ile Lahey’deki esas ve tanımlar aynen kabul edilmiş; uluslararası uyuşturucu kaçakçılığının, ithal ve ihracının, dağıtım ve kullanımının kontrol altına alınabilmesi için sınırlayıcı hukuki düzenlemelerin yapılması kararına varılmıştır (Kurt ve Kurt, 2007, s. 12). Sözleşmenin imzacı ülkeleri ve sonradan katılan ülkeler özellikle tıbbi kullanım amaçlı yıllık uyuşturucu madde tüketimlerini komiteye bildirmek ve uyuşturucu mücadelesinde yakalanan afyon ve koka miktarları konusunda bilgi vermekle yükümlüdür.

1931 yılında Milletler Cemiyeti bünyesinde Uyuşturucu Maddelerin Sınırlandırılması Üretimi Regülasyonu ve Dağıtımı Cenevre Konvansiyonu kabul edilerek 1933’te yürürlüğe sokulmuştur (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 14). La Haye Afyon Sözleşmesi’nden sonra kabul edilen sözleşme esasları Cenevre Sözleşmesi kapsamında da kabul edilmiştir. Bu sözleşme ile koka yaprağı ve Hint keneviri de uyuşturucu kapsamına alınmış ve tıbbi olanlar dışında bu maddelerin kullanımı yasaklanmıştır (Ekmekçi, 2015, s. 58).

Şangay Afyon Komisyonu (1909) toplantısından 1988 yılına kadar narkotik ve psikotrop maddelerin kontrolü hakkında birçok uluslararası sözleşme imzalanmıştır. Bunların başlıcaları şu şekildedir (Pınarcı, 2014, s. 14):

- ✓ 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair BM Tek Sözleşmesi
- ✓ 1971 BM Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- ✓ 1961 Tek Sözleşmesi, BM tarafından hazırlanan 1946-1948 ve 1953 Sözleşmelerini tek sözleşme olarak birleştirmiştir. Sentetik maddeler 1971 ve 1988 sözleşmeleri ile kontrol altına alınmıştır.

Yasadışı uyuşturucularla ilgili olarak BM tarafından kabul edilen uluslararası sözleşmelerden sonra uyuşturucu sorunu, Türkiye dahil çok sayıda ÷lke için en önemli politika alanlarından biri haline gelmiştir.

÷lkelerin uyuşturucu politikaları ve iç hukuklarında yaptıkları düzenlemelerde uluslararası sözleşmelerin etkisi büyüktür. Bu anlamda temel sözleşmeler Birleşmiş Milletler sözleşmeleridir. Uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele amacıyla uluslararası işbirliği içerisinde imzalanan sözleşmeler “1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkında Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”dir (Pınarcı, 2014, s. 15-16). Her üç sözleşme de taraf ÷lkelerin, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kötüye kullanımını önlemelerini (1. maddeler), kaçakçılık ile mücadelede uluslararası işbirliği yapmalarını (1. maddeler), denetim sağlamalarını (28,15,9. maddeler) ve Birleşmiş Milletler çerçevesinde faaliyet göstermelerini (1. maddeler) sağlamayı amaçlamıştır.

Uyuşturucunun sıkı kontrolüne yönelik uluslararası çalışmalar İngilizlerin başını çektiğı koloni afyon tekeline karşı ABD’nin başlattığı yasaklayıcı sert tedbirler politikasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu politik momentum İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla büyük oranda güç kaybetmiştir (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 14).

İkinci Dünya Savaşı sonrası uyuşturucu ile uluslararası alanda mücadelede eşgüdüm sağlamak için Birleşmiş Milletler tarafından Uyuşturucu Maddeler Komisyonu kurulmuştur. Bu yapı Afyon Savaşları ardından imzalanan çok sayıda sözleşmeyi tek çatı altında toplamaya çalışmıştır (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 15).

Cenevre Sözleşmesi'nin maddeleri, kapsama dâhil edilen uyuşturucu maddeler nedeniyle 1946'da New York Protokolü'nde değiştirilmişti. Bu maddelerin milletler arası kontrole tabi tutulmasına dair protokol ise 19 Kasım 1948 tarihinde Paris'te imzalanmıştır (Ekmekçi, 2015, s. 60).

New York Afyon Protokolü afyonun üretim, kullanım ve ticareti yanı sıra haşhaş ekiminin sınırlandırılmasını düzenlemiştir. 27 Mayıs 1952'de BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından alınan karara göre üye ülkeler, afyon kullanımını sadece tıbbi ve fenni amaçlarla sınırlamanın yanı sıra bu maddelerin üretimi, ticareti ve tüketimini kontrol için resmi makamların oluşturulmasını, üretimine izin verilen bölgelerdeki ruhsat düzenlemelerini, afyon stoklarının protokolde açıklanan ölçülere göre sınırlandırılmasını kabul etmişlerdir (Kurt ve Kurt, 2007, s. 16).

1961'de on yıl süren karmaşık bürokratik ve diplomatik müzakerelerin ardından, Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC) üyeleri Narkotik İlaçlar Tek Sözleşmesini imzalamıştır. Tek Sözleşme, önceki tüm uluslararası anlaşmaları tek bir çatı altında toplamış ve uluslararası bir yasakçı rejimin temelini oluşturmuştur.

1961 tarihli Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi, afyonu 15 yıllık bir süre içinde, kokain ve esrarı 25 yıl içinde ortadan kaldırma hedefini belirlemiştir. DSÖ Bağımlılık Üreten İlaçlar Bölümü eski başkanı, "O günlerde, Batı ülkeleri afyon konusunda endişelendikleri kadar, afyon üreten ülkeler de alkol konusunda endişelenselerdi, alkol konusunda uluslararası bir sözleşme yapmış olabilirdik" ifadesi ile bağımlılıkla mücadelede uluslararası işbirliğinin önemini ortaya koymuştur. Tek Sözleşme, bitkilerden türetilen maddelere özel dikkat gösterilerek, uyuşturucu maddelerin ekilmesini, üretimini, dağıtımını, ticaretini, kullanımını ve bulundurulmasını kesinlikle tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlayan evrensel bir sistem olarak kurulmuştur (Jelsma, 2011, s. 4).

1970'lerde bilinen doğal uyuşturucuların yanında metamfetamin, Trankilizan, berbiturat, LSD, ATS ve benzodiazepin gibi sentetik uyuşturucular ortaya çıkmıştır. BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu doğal olmayan bu maddelerin yayılması karşısında 1971'de Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'ni

imzalamıştır. Sözleşme ile psikotrop madde listesi hazırlanmış ve bu maddelerin kullanımını da yasaklamıştır (Ekici, 2016, s. 72).

1971’de BM Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme özellikle insan psikolojisini derinden etkileyen ve uyuşturma niteliği bulunan ilaçların tıbbi reçete ile kullanımının düzenlenmesi ve aksi durumların suç olarak kabul edilmesi için yasal düzenlemeler yapılmasını sağlamıştır. Ayrıca sözleşmenin uygulanması konusunda çözüm yollarının tükenmesi durumunda Uluslararası Adalet Divanı’na başvurunun düzenlenmesi ile uluslararası yaptırım konusunda ilk gelişme yaşanmıştır (Ekici, 2016, s. 72).

Uyuşturucu kullanımının önlenmesi konusunda önemli konulardan biri de bu maddelerin ticaretinin engellenmesidir. Uyuşturucu maddelerin ticareti ve kaçakçılığı ile mücadele de 20. yüzyılda başlamıştır. BM bünyesinde “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi” bu konuda ilk uluslararası yasal düzenleme olarak öne çıkmıştır.

1980’lerle beraber dünyada uyuşturucu ticaretini yönlendiren yeraltı örgütlerinin kartelleştiği görülmüştür. Yasadışı uyuşturucu ticaretini yöneten bu örgütlerin güçlenmesi devletlerde şok etkisi yaratmıştır. Bu bağlamda uluslararası boyutta etkin mücadele için kontrollü teslimat ve kara paranın müsaderesi gibi uygulamaların geliştirildiği Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Sözleşmesi 1988’de kabul edilmiştir. Bu uygulamaları takip edebilmek için uyuşturucu ile dünya çapında mücadeleyi kontrol edebilmek için bir kurum ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu amaçla 1991’de BM Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP) kurulmuştur (Çetin ve Sezgin, 2016, s. 16).

Uyuşturucu ile mücadele konusunda BM sözleşmeleri ardından kabul edilen en önemli düzenleme 1998 tarihli Siyasi Deklarasyon ve Eylem Planı (SDEP)’dir ve 2009’da yenilenmiştir. Buna göre uluslararası çapta uyuşturucu ile mücadele konusunda bir yol haritası çizilmiş ve eylem planında yer alan tüm ilkeler alt komisyonların gündemini oluşturmuştur (Ekici, 2016, s. 73).

1.7. Dünyada Uyuşturucu ile Mücadelede Uluslararası Örgütlenme

Bugün geline nokta uyuşturucu kaçakçılığının uluslararası niteliği ve diğer organize suç örgütleri yakın teması, her ülkenin yerel kolluk güçleri ile baş edebilmesi zor bir durum ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle içerisinde birden fazla suç barındıran uyuşturucu kaçakçılığı konusunda uluslararası işbirliği bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda uyuşturucu ile mücadele alanında faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmakla birlikte, sadece uyuşturucu ile mücadele için faaliyete geçirilmiş kuruluşlar da bulunmaktadır.

1.7.1. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)

BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) sınır aşan uyuşturucu kaçakçılığı sorunu ile mücadele konusunda uluslararası alanda işbirliği mekanizmaları oluşturulması konusunda BM sözleşmelerine dayanarak kurumsal ve eylemsel düzeyde meydana getirilmiştir. 50’den fazla saha ofisine sahip ofisin merkezi Viyana’da bulunmaktadır.

UNODC’nun temel amacı uyuşturucu ile mücadele uluslararası işbirliğinin tesis edilmesidir. Bu kapsamda kuruluşun üzerine yoğunlaştığı temel konular örgütlü suçlar, kaçakçılık ve yolsuzluk, ceza, bağımlılığın engellenmesi ve terörle mücadele olarak belirlenmiştir (Çakır 2013, s. 130).

UNODC’nin çalışmaları Uyuşturucu Maddeler Komisyonu ve Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu olmak üzere iki komisyon tarafından oluşturulmaktadır. Buna göre Uyuşturucu Maddeler Komisyonu uyuşturucunun kontrolüne yönelik çalışmaları belirlemektedir. Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu ise mücadele yönergesini ve suç programının içeriğini belirlemekle görevlidir (Ulu, 2018, s. 297).

UNODC iki yaklaşıma bağlı olarak uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele için mevcut politikaları tanımlamaktadır. Bunlar arz ve talep azaltılmasına dayanmaktadır. Buna göre arz azaltma, ordu ve polis gücünün daha yoğun kontrolü altındayken, talep azaltma daha fazla sosyal program ve proje gerektirmektedir.

Bütçe olanakları çerçevesinde yardıma ihtiyacı olan ülkelerde çeşitli programlar yürüten UNODC, en kapsamlı uluslararası uyuşturucu toplantısı olan UMK (Uyuşturucu Maddeler Komisyonu Toplantısı'nın sekretaryasını yönetmektedir. Ayrıca uyuşturucu ve terör başta olmak üzere sınır aşan suçlarla ilgili raporlar hazırlamaktadır. Türkiye UNODC'nin mali donör ülkeleri arasında yer almaktadır (Pınarcı, 2014, s. 31).

1.7.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (UMK)

Uyuşturucu madde üretimi, yasadışı ticareti ve tüketimi konusunda uluslararası alanda yürütülen çalışmalar konusunda en etkin kuruluşlardan biri olan BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu, uyuşturucu kontrolü konusunda BM'nin temel politika üreticidir. 1946'da kurulan ve 53 üyeye sahip UNDCP, özellikle uyuşturucu ile mücadelede uluslararası etkinliklerin hazırlanması, mücadelede geline durumun kontrol edilmesi ve taslak metinler hazırlama konusundan sorumludur. Bugüne kadar komisyon tarafından hazırlanmış evrensel düzeyde sözleşmeler arasında 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasa Dışı Ticaretiyle Mücadele sözleşmesi de bulunmaktadır (Ulu, 2018, s. 297-298).

1.7.3. Paris Pakı İnisyatifi

Fransa'nın dönem başkanı olduğu G-8'in Mayıs 2003 tarihinde Paris'te yapılan Bakanlar toplantısı öncesinde, Afganistan'dan kaynaklanan haşhaş ve eroin maddesi kaçakçılığını konu alan Uyuşturucu Yolları başlıklı bir Bakanlar Konferansı düzenlemiştir. Bu çerçevede 21-22 Mayıs 2003'te Paris'te 55 ülke ile ilgili 12 uluslararası kuruluşun katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda UNODC tarafından sunulan Paris Pakı kurulması önerisi kabul edilmiştir (Ulu, 2018, s. 300).

Orta Asya ve Afganistan menşeli uyuşturucunun kontrol altına alınabilmesi amacıyla uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele amacıyla hayata geçirilen inisiyatifin ilk dönemi 2003-2006 yıllarını kapsamıştır. Daha çok operasyonel işbirliğini

amaçlayan ikinci dönem ise 2007-2009 arasında geçerli olmuştur (Gürsoy, 2007: s. 33).

1.7.4. Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB)

1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi gereğince 1968’de kurulan Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB) uyuşturucu ile mücadele konusunda bağımsız bir kontrol birimi olarak faaliyetler yürütmektedir. Temel amacı uyuşturucu kullanımını sadece tıbbi ve fenni amaçlar için sınırlamaktır (Ulu, 2018, s. 301). Kurul aynı zamanda yasa dışı uyuşturucu üretiminde kullanılan kimyasalların devlet kontrolünü denetlemekte ve hükümetlere bu konuda yardımcı olmaktadır. INCB ayrıca yıllık raporlar ile mücadele konusunda son durumu değerlendirmektedir (Pınarcı, 2014, s. 29).

1.7.5. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA)

Uyuşturucu ile mücadele uluslararası alanda bilimsel bilgilerin paylaşılması konusunda önemli çalışmalar yapan ve AB bünyesinde 1993’te kurulan Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) özellikle Avrupa çapında doğru ve tarafsız bilgi temini amacını taşımaktadır (Ulu, 2018, s. 302).

EMCDDA her üye devletin ortak ağları aracılığı ile çalışmalarını sürdürmektedir ve Avrupa’daki uyuşturucu sorununu somut veriler ile ortaya koymayı hedeflemektedir. Kurumun yeni dönemdeki çalışmaları ise uyuşturucu kullanımında yeni eğilimlerin araştırılmasına odaklanmıştır (EMCDDA, 2020, s. 1).

Merkez bünyesindeki uzmanlar, ayrıca en iyi uygulamaların belirlenmesi konusunda çalışmalar yürütmektedir. Türkiye de EMCDDA çalışmalarına 2005 yılından beri katılım sağlamaktadır (Pınarcı, 2014, s. 30).

Türkiye’de EMCDDA’nın ulusal temas noktası olarak Aile Araştırma Kurumu görevlendirilmiş, daha sonra üyelik çalışmalarının hızlı bir şekilde sürdürülmesi için bu görevi Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla

Mücadele Akademisi (TADOC)'nin yürüteceği açıklanmıştır. Bu çalışmalar sonrasında Türkiye'nin EMCDDA'ya üyelik anlaşması 11 Ekim 2006 tarihinde onaylanmıştır (Durmuş, 2018, s. 88). Türkiye 2007 itibarıyla EMCDDA'ya üye olmuş ve merkezin çalışmalarına aktif olarak katılmaya başlamıştır.

1.7.6. Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL)

1992 Maastricht Antlaşması çerçevesine kurulan EUROPOL faaliyetlerine 1994'te Uyuşturucuyla Mücadele Birimi (EDU) olarak başlamıştır. Zamanla diğer önemli suç alanlarını da sorumluluk alanına dahil eden EUROPOL, faaliyetlerine tam olarak 1999'da başlamıştır. Ofis halen 27 ülkeden 600'ün üzerinde çalışanı ile faaliyetlerine devam etmektedir (Ulu 2018, s. 305).

1 Ocak 2010 tarihi itibarıyla ilgili Konsey kararı ile EUROPOL ismini 'Kanun Uygulayıcılar Birimi' olarak değiştirmiştir. Böylece bir AB kuruluşu haline gelen EUROPOL suçla mücadele faaliyetlerini ülkeler arası işbirliği içerisinde yürütmektedir. Amacı uluslararası organize suçların önlenmesi ve mücadelesinde üye devletlerin yetkili makamlarının etkinliğinin artırılmasıdır.

1.7.7. Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (SELEC)

5-6 Aralık 1996'da Cenevre'de kurulan Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi (SECI)'nin faaliyetleri ağırlıklı olarak bölgesel ekonomik işbirliğine yöneliktir. Güneydoğu Avrupa'ya istikrar kazandırmayı amaçlayan bir bölgesel girişim ABD'nin öncülüğünde kurulmuştur. Örgüt, Türkiye dahil 13 bölge ülkesinden oluşmaktadır ve 7 Ekim 2011'de SELEC (Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi)'e dönüştürülmüştür.

SELEC halen her merkezinde iletişim görevlileri ile faaliyetlerini bilgi paylaşımı temelinde sürdürmektedir. Üyeler arasında güven ortamı oluşturulmasını hedefleyen SELEC'in operasyonel konularda bünyesindeki görev güçleri, merkezin en etkin yapılanması durumundadır.

1.8. Uyuşturucu ile M¼cadelenin Finansal Boyutu

Gerek uyuşturucu kaynaklı suçlarda olsun gerekse diğerk organize suçlarda olsun suçun işlenmesindeki amaç bundan kazanç elde etmektir. Özellikle organize suç örgütlerine yönelik bir değerkendirme yapıldığında, bunların ortak gayelerinin yasadışı kazanç elde etmek olduğu gör¼lecektir.

Uyuşturucu madde bağımlılığının yarattığı finansla pazar, taleple doğru orantılı olarak ve hatta daha fazla artış eğilimindedir. Terör örgütleri ve organize suç çeteleri finans kaynaklarının başında gelen uyuşturucu madde kaçakçılığı ve ticareti suçlarının finansal boyutlarına ilişkin ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmalar sonucu elde edilen veriler tahminler üzerinde yür¼t¼lmektedir. Bu konuda en kapsamlı tahmin, özellikle uyuşturucu üretiminin yoğun olduğu ÷lkelerdeki üretim verilerinin, satış ve ticaretinin yapıldığı ÷lkelerdeki piyasa değeri ve kullanıcı verileri ile karşılaştırması suretiyle yapılmaktadır (Ulu, 2018, s. 83).

Uyuşturucu bağımlılığının ekonomik sonuçlarının analizi, politika seçimleriyle ilişkili harcamaları hesaba katma ve tüm kazançları ve dışsalıkları dikkate almak durumundadır. Uyuşturucu bağımlılığının dünya çapında tam, gerçek dolar maliyetlerini hesaplamak zor olsa da, sonuçlarını analiz etmek ve etkilediğı alanları anlamak, uyuşturucu kullanımının dünyayı nasıl etkilediğine dair daha net bir resim elde edilmesine yardımcı olacaktır.

Organize suç şebekeleri, serbest piyasa ekonomisi imkanları sayesinde yasal olarak görevli iş adamları gibi faaliyetlere başvurmaktadır. Böylece paravan şirketler ile yasa dışı işlerini yasal gibi gösteren bu örgütler, önemli miktarda suç geliri elde etmektedir. Bu örgütler buradan elde edilen gelirleri siyasi sistem, kamu yönetimi gibi alanlarda güç elde etmek için de kullanabilmektedir (Ulu, 2018, s. 85).

Uyuşturucu bağımlılığı olgusu, toplumların kaynaklarını tedavi ve rehabilitasyon dahil olmak üzere kanıta dayalı önleyici tedbirler, eğitim ve diğerk müdahalelere ayırmasını gerektirmektedir. Bu tür faaliyetler kaynak yoğun olabilse de araştırmalar, harcanan her 1 dolar için iyi önleme programlarının hükümetlerin

sonraki maliyetlerde 10 dolara kadar tasarruf sağlayabileceğini göstermiştir (INCB, 2014, s. 1-2). Bu da uyuşturucu ile ilgili tedbir harcamalarının kamusal olarak kısa vade de gider olarak görülmesi mümkün ise de uzun vade de getirisi yüksek bir yatırım olduğunu ortaya koymaktadır.

Uyuşturucu kaynaklı suçların finans kaynağı olarak kullanılmasının engellenmesi ancak doğrudan kaynağın kurutulmasına yönelik faaliyetlerle mümkün olmaktadır. Söz konusu faaliyetlerin yer aldığı mevzuat düzenlemeleri ülkeler bazında farklılık gösterse de bunlardan en önemlisi suçluların suç gelirlerinden mahrum edilmesine yönelik yürütülecek faaliyetlerdir. Aklama suçu, suçun bir kazanç kapısı haline gelmesinin önüne geçmek için müsadere sonrası kullanılan en önemli ikinci araçtır (Ulu, 2018, s. 88).

En yalın açıklama ile aklama suçtan elde edilen gelirlerin, müsadere edilmesinin önüne geçmek için meşru bir kaynaktan elde edilmiş gibi gösterilmesine yönelik eylemlerdir. Suç tanımlarında farklılık olsa da teorik açıdan bir aklama suçunda iki ön şart bulunmaktadır. Bunlardan ilki öncül suçun olması, ikincisi ise öncül suçtan bir gelir, değer yani kazanç elde edilmesidir. Sonrasında ise aklama suçu için bu kara paranın meşrulaştırılmasına yönelik fiillerin yapılması gerekmektedir.

19 Aralık 1988 tarihli BM gözetiminde imzaya açılan “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi” uyuşturucu kaçakçılığına yönelik olarak uluslararası alanda mücadele için ülkeler arasında işbirliğinin arttırılmasına odaklanmaktadır. Bu kapsamda: (Ulu, 2018, s. 90)

- ✓ Sözleşme kapsamındaki suç veya bu suçlara dolaylı olarak katılmak, malvarlığının yasadışı kaynağını saklamak, farklı göstermek veya suça iştirak etmiş kişilere yardım etmek
- ✓ Uyuşturucu ile ilişkili suçlardan biri ya da buna iştiraken katıldığını bilerek, malvarlığının gerçek kaynağını saklama ya da farklı gösterme,
- ✓ Uyuşturucu ile ilişkili suçlardan biri ya da bu suçlara iştiraken kaynaklandığını bilip, malvarlığının edinilmesinin suç kapsamına alınması gerekliliği değerlendirilmiştir.

Uyuşturucu suç örgütleri uyuşturucudan elde ettikleri gelirleri:

- ✓ Kaçakçılık ve istifçiliği içeren nakit,
- ✓ Gayri resmi alternatif para transfer sistemleri,
- ✓ Emlak satın alma ve bununla ilgili inşaat işleri,
- ✓ Nakit çalışılan sektörlerle yatırım,
- ✓ Villa, yat, mücevher gibi lüks eşya satın alma,
- ✓ Deniz aşırı finansla merkezlere yatırım gibi yöntemler kullanarak aklama yoluna gitmektedir (Ulu, 2018, s. 98).

UNODC tarafından 2016 yılında açıklanan Dünya Uyuşturucu Raporu, dünyadaki uyuşturucu kaynaklı gelirlerin yüzde 60 ila 70'inin aklama faaliyetine tabi tutulduğunu göstermektedir. Bunların yüzde 30'u başka yasadışı faaliyetlerin finansmanında kullanılmaktadır. UNODC tarafından hazırlanan bir başka araştırmaya göre ise kokain ticaretiyle ilgili daha detaylı bir model geliştirilmiştir. Buna göre 2009'da kara para aklamaya uygun perakende satış geliri ve brüt karın yaklaşık yüzde 62 olduğu tahmin edilmiştir. Ama bu oran tedarik zincirinin farklı aşamalarında farklılık göstermektedir (Ulu, 2018, s. 97). Ülkelerin kara para aklama faaliyetlerini önlemek amacıyla aldığı tedbirlerin şuana kadar yetersiz olduğu görülmekte her geçen gün yeni anlayışlar devreye sokulmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI SORUNU VE EKONOMİK ETKİLERİ

2.1. Uyuşturucu Kaçakçılığı Sorununun Ekonomik Etkileri

Uyuşturucu suçları ülkelere en büyük zararı ekonomik anlamda vermektedir. Özellikle suçların yoğun olduğu ülkelerde, güvenlik harcamaları çok fazla artış göstermekte, ülke kaynakları mali suçlar nedeniyle yağmalanırken, kaynaklar güvenliği sağlamak üzere kullanılmaktadır. Bu mücadelenin yeteriz kaldığı durumlarda ise ülke içerisinde gelir adaletsizliği ortaya çıkabilmekte ve toplumsal huzursuzluklar baş göstermektedir.

Uyuşturucuya bağlı ekonomik etkiler doğrudan ve dolaylı olmak üzere 2 şekilde ortaya çıkmaktadır. Doğrudan etki, önleme, tedavi, zarar azaltma ve kanun yaptırımına yönelik kamu harcamalarını içerirken, doğrudan olanlar, üretkenlik kaybı ve uyuşturucu kullanımı veya uyuşturucuya bağlı ölümler nedeniyle ulaşılamayan üretim hizmetlerini içermektedir.

Uyuşturucunun sosyal maliyeti hem uyuşturucu kullanımı nedeniyle doğrudan ve dolaylı maliyetlerin toplamıdır. Bu maliyetler tahmini olarak belirlenmektedir ve uyuşturucu kaynaklı maliyetlerin bilinmesi, uyuşturucu ile mücadele konusunda belirli yararlar sağlamaktadır. Özellikle toplumun uyuşturucu kaynaklı ne kadar kaynak ayırdığı ve bunun ortadan kalkması halinde ne şekilde gelir elde edileceği konusu büyük önem taşımaktadır. Ayrıca maliyetlerin farklı bileşenleri ve her sektördeki katkı payı tespit edilmiş olur. Böylece verimsizliklerin bulunması ve bunun düzeltilmesi ile elde edilen tasarrufa dikkat çekilerek, bu kaynak israfının önlenmesi ile ne gibi yatırımları yapılacağı tartışılabilmektedir (Sakar, 2019, s. 6212).

2.1.1. Sağlık Harcamaları Etkisi

İnsan sağlığı büyük ölçüde uyuşturucu kullanımından etkilenmektedir. Bu ise ekonomik anlamda, önleme ve tedavi maliyetlerinde, sağlık bakımı ve hastane maliyetlerinde, artan hastalık ve ölüm oranlarında kendini göstermektedir.

Uyuşturucunun toplum üzerindeki en doğrudan etkisi elbette sağlıktır. İnsanlar uyuşturucu yüzünden ölebilmekte ya da uyuşturucu enjeksiyonu nedeniyle HIV ve hepatit C ve B gibi bulaşıcı hastalıklara yakalanmaktadır. Ayrıca uyuşturucu kullanımının sağlık üzerindeki etkileri kalp ve damar hastalıkları, ateşli silah ve sivri cisimlerle yaralanma, araba kazası, boğulma, düşme gibi ilaçların yan etkilerinden de kaynaklanmaktadır.

2017 sonrasında ABD’de sekiz eyalette esrar kullanımının serbest bırakılması ardından uyuşturucu kullanımının özellikle 18-25 yaş arası gençler arasında yaygınlaştığı, özellikle esrar bağlantılı olarak hastane başvuruları, acil servise başvurular ve ölümlü trafik kazalarında ciddi ölçüde artış yaşandığı kayıtlara yansımıştır (Çetinöz, 2019, s. 10).

Dünyadaki her 6 sorunlu uyuşturucu kullanıcılarından yalnızca birinin, yaklaşık 4,5 milyon kişinin, yıllık yaklaşık 35 milyar dolarlık küresel bir maliyetle gerekli tedaviyi aldığı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte sağlık harcamaları açısından bölgeler arasında çok farklılık bulunmaktadır. Örneğin, Afrika’da 18 sorunlu uyuşturucu kullanıcısının sadece 1’i tedavi görebilmekteyken, Latin Amerika, Karayipler ve Doğu ve Güneydoğu Avrupa’da 11 sorunlu uyuşturucu kullanıcısının 1’i, Kuzey Amerika’da tahminen 3 sorunlu uyuşturucu kullanıcısından 1’i tedavi hizmeti almaktadır. Tüm bağımlı uyuşturucu kullanıcıları 2010 yılında tedavi görmüş olsaydı, bu tür bir tedavinin maliyeti tahmini olarak 200 milyar - 250 milyar dolar veya küresel gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) yüzde 0,3-0,4’ü olacağı da tahmin edilmektedir (INCB, 2014, s. 2).

Bazı uyuşturucuların damar yolu ile kullanılması bazı bulaşıcı hastalıklar için de zemin hazırlamaktadır. Eroin başta olmak üzere kokain ve amfeteminin damar yolu ile kullanımı ve bağımlıların enjektörlerin steril olması gereği

duymaması, AIDS gibi kan yolu ile bulaşan hastalıklara davetiye çıkarmaktadır (Babuna ve Bayhan, 2009: 215).

Uyuşturucu maddelerin direk olarak sağlık sorunları dışında dolaylı olarak sebep olduğu sorunlar giderek artmakta ve bu sorunların ülkelere yüklediği sağlık harcamalarında artışlar görülmektedir.

2.1.2. Kamu Güvenliği Etkisi

Madde kullanımı ve suç arasında sıkı bir ilişki vardır. Çünkü uyuşturucu kullananların genel suç oranları diğer vatandaşlara oranla çok daha yüksektir. Dolayısıyla sağlık maliyetlerinin dışında, uyuşturucunun etkisi altındaki kişiler, etraflarındaki insanlara ve çevreye büyük güvenlik riskleri ve maliyetleri oluşturur. Örneğin, uyuşturucu kaynaklı araba kazaları, son yıllarda büyük bir küresel tehdit olarak ortaya çıkmıştır. Ek olarak, yasadışı uyuşturucu yetiştiriciliği, üretimi ve üretiminin çevre üzerindeki etkilerine dair daha büyük bir bilinç ortaya çıkmıştır.

Uyuşturucu kullanımı, diğer nörolojik işlevlerin yanı sıra, güvenli bir sürüş sağlayan algılama, dikkat, idrak, koordinasyon ve tepki süresini etkilediği için trafik açısından risk oluşturmaktadır. Araştırmalar, esrar kullanımının araba kazası riskini 9.5 kat arttırdığını, kokain ve benzodiazepinlerin riski 2-10 kat artırdığını, amfetaminlerin veya çoklu uyuşturucu kullanımının riski 5-30 kat artırdığını ve uyuşturucu ile birlikte alkolün araba kullanırken ciddi şekilde yaralanma veya ölme riskini 20-200 kat arttırdığını göstermiştir (INCB, 2014, s. 2).

Uyuşturucu ticaretinden yararlanan gruplar, hükümetin otoritesini ve meşruiyetini zayıflatma kapasitesine sahip oldukları için daha güçlü hale gelmekte ve devlet güvenliğine doğrudan bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, devletin suçlarla mücadele etme ve halkına yeterli sosyal bakım sağlama kapasitesini azaltırlar. Hükümetin amacı vatandaşlarının haklarını, refahını ve güvenliğini korumak iken, uyuşturucu kaçakçılığı örgütleri kâr elde etmek için ne gerekiyorsa onu istismar etmeyi hedeflemektedir.

Hukukun üstünlüğü dışında çalışan suça karışan bireyler, devlet kapasitesini de zayıflattığı için, gelişmekte olan ülkeler veya geçiş ekonomileri daha büyük bir mali tehdit altındadır. Ayrıca, bir devlet içindeki bu istikrarsızlık bir bölge ile sınırlı

değildir; Uyuşturucu kaçakçılığının ölçeği ulus-ötesi olduğundan uluslararası güvenliği tehdit eder, bu nedenle küresel düzenin temelini tehlikeye atan ve diğer toplumları etkileyen normları ve kurumları değiştirebilir.

Yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı ekonomik güvenliği de olumsuz anlamda etkilemektedir. Öncelikle uyuşturucu kullanım oranı arttıkça suç önleme faaliyetleri, polis, askeri, adalet ve HIV-AIDS'li hastaların tedavisi için yapılan harcamalar da artmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığını ve şiddeti önlemeye yönelik eylemler, devlet yatırımını eğitim ve sağlık hizmetlerinden uzaklaştıran daha fazla polis ve askeri güce olan ihtiyacı artırmaktadır. Bir ülkede güvenlik zayıflarsa, yabancı yatırım için daha az cazip hale gelmektedir. Dolayısıyla uyuşturucu kaçakçılığı, yabancı yatırım için doğrudan bir engel olarak görülmez, ancak narko isyanı, narko terörü, uyuşturucuya bağlı şiddet ve yolsuzluğun rolü onu doğrudan etkilemektedir (UNODC, 1998, s. 7).

Suç kaynaklı ve aklama ile ekonomik sisteme dahil edilen gelirler; ülkelerin ekonomik, sosyal ve ahlaki yapısına çok ciddi zararlar vermektedir. Organize suç ile mücadelede suç gelirlerinin takip edilmesi, tespit edilmesi ve bu gelirlere el konulması gibi konular; uyuşturucu kaçakçılığı ile uğraşanların yakalanarak cezalandırılmasından çok daha etkin sonuçlar ortaya koymaktadır. Dolayısıyla suç gelirlerinin aklanmasının engellenmesi için önleyici tedbirler, son dönemlerde çok daha etkin şekilde uygulanmaya başlanmıştır.

Çıkar amaçlı suç örgütlerinin suç işlemek suretiyle elde ettikleri suç gelirlerinin ekonomik ve sosyal anlamda birçok olumsuz sonuçlarına rastlanmaktadır. Bunlardan en önemlisi gelir dağılımında meydana getirdiği eşitsizliktir. Uyuşturucu gibi suçları işleyerek çok kısa zamanda büyük tutarlarda maddi çıkar elde eden şahıslar sosyal adaletsizliğe yol açmalarına karşın kendi yaşam kalitelerini yükseltmektedirler. Dolayısıyla uyuşturucu kaçakçılığı çok farklı noktalardan ekonomi üzerinde etki göstermekte ve devlet kaynaklarının israfına neden olmaktadır.

Yasadışı uyuşturucu parası, yolsuzluk ve vergisiz mali akış yoluyla siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklara da neden olmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığının kârı

diğer yasadışı işlere göre çok yüksektir, bu nedenle organize suç şebekeleri, terörist ve isyancı gruplar için oldukça caziptir.

Uyuşturucu kaçakçılığı sorununun ekonomik açıdan büyüklüğünün bir göstergesi, küresel yasadışı uyuşturucu endüstrisi cirosunun tahminleridir. Endüstrinin gizli yapısı, karmaşıklığı ve operasyonları hakkında büyük ölçüde farklı varsayımları nedeniyle, yasadışı uyuşturucu endüstrisinin cirosuna ilişkin tahminler, yılda yaklaşık 100 milyar dolardan 1 trilyon dolara kadar değişiklik göstermektedir. Literatürde en sık bulunan rakamlar yılda 300 milyar ile 500 milyar dolar arasında değişmekte ve en mantıklı tahminler olarak kabul edilmektedir (UNODC, 1998, s. 3). Burada önemli konulardan biri de üretimin ve kaçakçılığın aşamalarındaki mali uçurumdur. Buna göre Bolivyalı koka çiftçisinin cebine 200 dolar girerken, Avrupa’da 1 kilo kokainin hâsılatı 80 bin ila 120 bin dolar arasında değişmektedir.

Küreselleşmenin yeni eğilimleri bu alanda bile belirli işbölümünün gelişmesini sağlamıştır. Yaşamlarını uyuşturucu ticaretiyle sürdürebilen 1,5 milyon Perulu, Kolombiyalı ve Bolivyalı için yasal hiçbir başka seçenek kalmamış gibidir. BM raporlarına göre tüm uyuşturucu ekonomisi, dünya ticaretinin yüzde 8’ini oluşturacak boyutlara ulaşmıştır (Bağcı, 2011, s. 172).

2.1.3. Kamu Harcamaları Etkisi

Kamu harcaması kavramı, hükümetler tarafından (merkezi, bölgesel ve yerel düzeyde) işlevlerini yerine getirmek için satın alınan mal ve hizmetlerin değerini ifade etmektedir (Jensen vd., 2017, s.10). Örneğin, sağlık, adalet, kamu düzeni ve güvenliği, eğitim, sosyal koruma vb. için harcanan kaynaklar birer kamu harcamasıdır

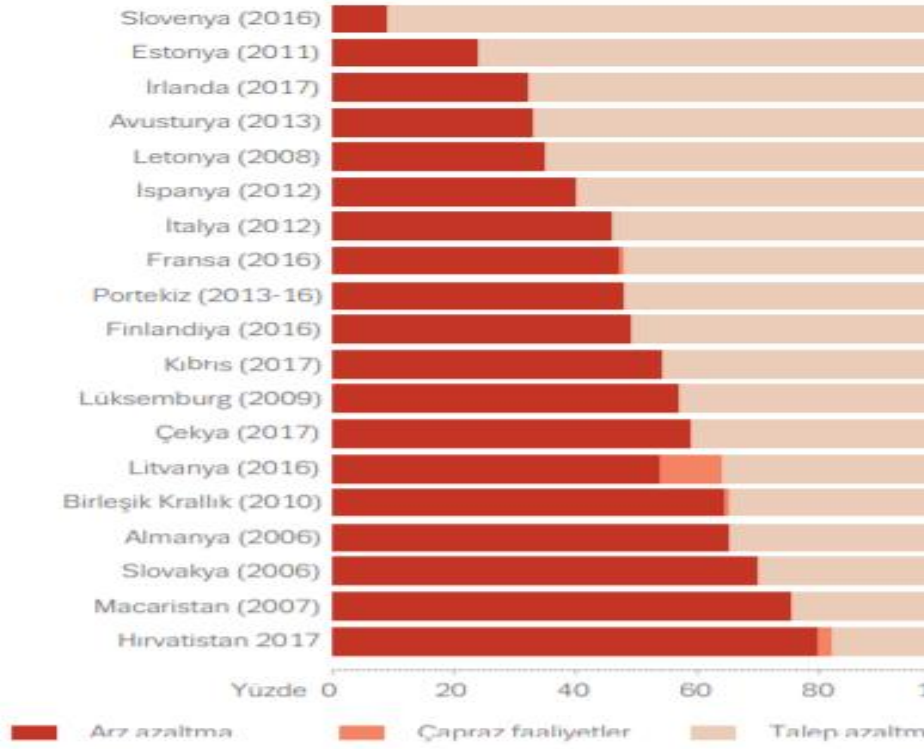
Uyuşturucuyla ilgili kamu harcamaları, yasadışı uyuşturucu olgusuyla mücadele etmek amacıyla hükümetler tarafından mal ve hizmetlere harcanan miktarı ifade etmektedir (Jensen vd., 2017, s. 10). Bununla beraber uyuşturucu ile mücadelede harcama tahminleri, ayrı bir bütçe içinde değerlendirilmemektedir. Çünkü bu mücadele eğitim, sağlık, güvenlik başta olmak üzere birçok gider ile ilişkili durumdadır.

Dünyada uyuşturucuyla mücadelede kaynağında mücadele için çok ciddi adımlar atılmakta ve bu konuda önemli kaynaklar buralara aktarılmaktadır. ABD ve AB ülkeleri uyuşturucu yakalamaları konusunda, uyuşturucu kendi topraklarına ulaşmadan kaynak ve transit ülkelere yardım etmektedir. ABD bu konuda özellikle Güney Amerika ülkelerine ciddi ekonomik yardımlar sağlamaktadır. ABD tarafından uyuşturucu ile mücadeleye 2012’de 26 milyar dolar kaynak ayrılmıştır ve bunun 2,1 milyar doları eğitim donatı şeklinde yapılmıştır (Ekici, 2016, s. 75).

Uyuşturucunun kamu harcamaları üzerine etkisi özellikle kaynakların verimsiz kullanımını gündeme getirmektedir. AB özelinde geçen 10 yıl içerisinde ortaya konan veriler, bu alandaki kamu harcamalarının heterojen olduğunu göstermektedir. Geçen 10 yılda 26 ülkenin uyuşturucuya yönelik kamu harcamaları tahminlerinde devletlerin gayri safi milli hasıllarının yüzde 0,01 ila 0,05 arasında değiştiğini göstermektedir.

Uyuşturucuya sarf edilen kamu harcamalarında sınırlı sayıda ülkede veri mevcuttur. Var olan verilerin, ülkeler arasında ve aynı ülkedeki iki farklı dönem arasında yapılan harcamalar bakımından sağlıklı olduğunu söyleyebilmek güçtür. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında kolluk harcamalarının, asayiş ve güvenlik harcamalarının sağlık ve önleme harcamalarından daha fazla olduğunu söylemek mümkündür (Pınarcı, 2014, ss. 124-125).

Grafik 1. Avrupa Birliği Uyuşturucu ile İlgili Kamu Harcamalarının Faaliyete Göre Dağılımı (%)

Kaynak: Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, Avrupa Uyuşturucu Raporu 2019: Eğilimler ve Gelişmeler, Lüksemburg: Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Bürosu, 2019, s. 70.

ABD’de Nixon tarafından başlatılan uyuşturucu ile savaş strateji ile son 50 yılda 1 trilyon dolar harcayan ABD, 2018 yılı itibariyle federal bütçeden 27,5 milyar dolar talep etmiştir (Drug War Facts, 2020).

Kamu harcamaları ile ilgili çalışmalar son yıllarda başlamıştır. Bu kapsamda ilgili kurumların katkı ve girdileri ile hazırlanan bir form kullanılarak bu konuya ilişkin verilerin toplanması ve sonuçların analiz edilerek raporlanması hedeflenmektedir. İlgili verilerin kurumların genel bütçelerine eklenmesi gibi nedenlerle kurumların madde ile ilgili harcamalarına ilişkin net veri elde etmede güçlükler yaşanırken, zamanla sayıları ve verileri daha net bir şekilde elde etmenin mümkün olması beklenmektedir. Bütçeyle ilgili bu tür rakamların elde edilmesi,

uyuşturucuyla m¼cadele kapsamında geliştirilen ve uygulanan politikaların etkinliğine katkıda bulunacaktır.

2.1.4. İştihadam ve İřg¼c¼ Kaybı Etkisi

Yasadışı uyuşturucu, iřg¼c¼, iştihadam ve verimlilik ¼zerindeki olumsuz etkileri yoluyla ekonomik g¼venliđi dolaylı olarak etkilemektedir. Bağımlılık yaşı çoğunlukla 15-35, ¼zellikle 18-25 yaş arası insanların işe hazırlandığı veya işe başlamaya hazırlandığı d¼nemler arasında değişmektedir (UNODC, 1998, s. 20).

ABD’de uyuşturucu kaynaklı iştihadam kayıplarının 2011’de GSYH’nın y¼zde 0,9’unu oluşturan 120 milyar dolar olduğunu g¼stermektedir. Benzer şekilde Avustralya ve Kanada’daki ¼alıřmalar, sırasıyla GSYİH’nın y¼zde 0,3’¼ ve GSYİH’nın y¼zde 0,4’¼ oranında kayıp tespit etmiştir. Bu iki ¼lkede, kaybedilen ¼retkenlik maliyetinin, hastalık, ayakta tedavi, doktor ziyaretleri ve diğer ilgili sonu¼lara bağlı olarak sağlıkla ilgili maliyetlerden sırasıyla 8 ve 3 kat arttırdığını g¼stermiřtir (INCB, 2014, s. 3).

Uyuşturucunun eğitimi, aile ve toplum ilişkilerini etkileme bi¼iminde yasadışı uyuşturucuların fiziksel psikolojik etkileri d¼ř¼n¼ld¼đ¼nde, işyerinde iş kaybına ve işsizlik sorununa yol a¼an benzer sonu¼ların ortaya ¼ıkması beklenmektedir. İşverenler, uyuşturucu bağımlısı insanlarla ¼alıřmaya isteksizdir ¼¼nk¼ uyuşturucu kullanımı işteki yargı d¼zeyini ve performansını d¼ř¼r¼r, dikkat s¼resini kısaltır ve hafızayı zayıflatır. İla¼ların bu etkileri zaman kaybına, daha fazla iş kazasına ve sağlık bakım ihtiyaının artmasına neden olmaktadır. İşyerinde vandalizm ve bir sorunu ¼ozememe artarsa, ¼alıřanlar işlerinden ¼ıkarılabilir ve bir başkasına kabul edilmekte g¼çl¼k ¼ekerler. Daha da k¼t¼s¼, bağımlılar d¼zg¼n ¼alıřamayıp işsiz kaldıklarından, bağımlı oldukları maddeyi bulmak i¼in daha ¼ok gayri meşruiyet eğilimi g¼sterirler veya hırsızlık ve şiddet kullanma gibi su¼lar işleyebilirler (Akbulut, 1997, s.115).

Uyuşturucu su¼larından kaynaklı olarak ¼lkeler yukarıda sayılan sebeplerden ¼t¼r¼ her yıl bir¼ok iştihadam g¼c¼nden mahrum kalmakta bu da ekonomilere s¼rekli eksi y¼nde yansımaktadır.

2.1.5. Vergilendirme Etkisi

Yasadışı uyuşturucular, çatışmaların uzaması için gerekli koşulları yaratan belirli özelliklere sahiptir. Uyuşturucu ticareti yüksek kâr getirmesi nedeniyle özellikle çatışma ülkelerinde bulunanlar için çekicidir. Uyuşturucu yasadışı küresel ticaret, yıllık satışlarda 500 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır ki bu miktar Wal Mart, Volkswagen, IBM, Mitsubishi ve Sony'nin toplam gelirlerine eşittir. Uyuşturucu kârları silahlar, teçhizat ve eğitim için ödeme yapmak için kullanılabilir ve hükümet yetkililerine rüşvet verir ve sempatizanları işe alırdı. Yasadışı uyuşturucular, nakliye ve gizlenme kolaylığı nedeniyle de çekici durumdadır (Kan, 2007, s. 216).

Uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili bir sorun, oldukça kârlı bir iş olmasına rağmen, yasal işler vergilendirilirken vergisiz kalması, bu da ekonomide bir dengesizlik yaratacaktır. Uyuşturucunun yasa dışı olması ve gelirin bu kadar yüksek olması nedeniyle uyuşturucu ticaretine karışan tacirler para aklama gibi başka suçlara da karışmaktadır (UNODC, 2012, s. 7).

Devletlerin en büyük gelir kaynakları vergi gelirleridir ve vergilerin karşılıksız olması, borçlanmaya oranla devletin ekonomisi açısından büyük öneme sahiptir. Oysa kara para aklama ile suç gelirleri yasal ekonomik sisteme girmeye çalışsa da, bu paranın vergilendirilmemesi için birçok yol denenebilmektedir. Daha açık bir ifade ile vergisi düşük alanlar tercih edilmekte veya yeniden kayıt dışı faaliyetlere yönelmektedir. Bu durum ise devletin vergi kaybı anlamına gelmektedir.

Uyuşturucu gelirlerinin kara para aklama ile kaçırılması, devletlerin vergi gelirlerinde düşüşe neden olmakta, bu durum ise bütçe açıklarına zemin hazırlayarak borçlanmaya neden olmaktadır. Borçlanmanın sürekli hale gelmesi dolayısıyla ekonomik koşullarda ortaya çıkan olumsuz tablo, enflasyona zemin hazırlamakta ve toplumsal açıdan da krizlere neden olmaktadır. Dolayısıyla özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler açısından yoğun olarak hissedilen bu olumsuz tablo illegal paranın hükümetlerin ekonomi politikalarında kontrol kaybına yol açmaktadır (Şahin, 2015, s. 408).

Vergi mevzuatları çerçevesinde tüm ülkelerde, suç gelirleri vergilendirme kapsamı dışında kalmaktadır. Bu gelirlerin vergi dışında kalması, ekonomik açıdan devletleri vergi kaynağından mahrum bıraktığı gibi, vergilendirilmeyen suç gelirleri piyasada haksız rekabete de yol açmaktadır (Sakar, 2019, s. 6211).

Devletlerin uyuşturucu nedeniyle vergi kaybına uğraması, hükümetleri gelir noktasında yeni çözümlere aramaya itmektir. Daha önce de belirtildiği gibi devletler bu durumda sıklıkla borçlanmaya gitmekte, borçlanma ile özel sektör yatırımlarını kendilerine çekmeyi hedeflemektedir. Dışlanma etkisi olarak nitelendirilen bu durumda, özel sektör yatırımları düşüş göstermektedir. Bu nedenle özel sektör tahvilleri değeri artış göstermekte, dolayısıyla faiz ve enflasyon artışı meydana gelmekte ve böylece ekonominin genelinde olumsuzluk yaşanmaktadır.

2.1.6. Yatırım Üzerindeki Etkisi

Kısa dönemde uyuşturucudan elde edilen finansmanın ekonomiye geri dönmesinin yatırımları arttırması, yatırımları ve yerel kişi başına düşen geliri arttırması, işsizlik ve gelir yönünden pozitif etki ortaya çıkarması mümkün olsa da, uzun vadede etkileri negatif olmaktadır. Özellikle uyuşturucu gelirlerine bağlı toplumlar ve ekonomilerde uyuşturucudan elde edilen finansman emlak enflasyonunu şişirir, ihracat verilerini saptırır, adaletsiz rekabet ortamı yaratır, dengesiz gelir dağılımı yaratır ve yozlaşmayı arttırabilmektedir. Bu süreçte uyuşturucu kaynaklı finansman erişimi olmayan sermaye baskı altına girmektedir (Ulu, 2018, s. 107).

Yasadışı uyuşturucuların nihai ekonomik sonucu, yatırım üzerindeki etkileridir. Yasa dışı uyuşturucu ticareti, insan kaynaklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca kaynaklar eğitim veya sağlık bakımı yerine uyuşturucuya harcanabilmektedir.. Uyuşturucu kaçakçıları bazı işletmelere uyuşturucu paralarını aklamak için yatırım yaparlar, ancak çoğunlukla inşaat işini, eğlence, televizyon veya radyo istasyonlarını ve nakit zengini küçük işletmeleri seçerler (UNODC, 1998: 27).

Bir ekonomide geniş miktarda yasadışı fonlar mevcut olduğunda, yasadışı yöntemlerle elde edilen bu gelir finansal piyasalarda söz sahibi olarak bazı kredi

fonksiyonlarını ele geçirebilmektedir. Uyuşturucudan elde edilen gelirlerin aklanması öngörülemeyen iç ve dış sermaye akımları sebebiyle döviz ve yatırım oranlarında dalgalanmalara sebep olabilir ve bunların hepsi doğal olarak ekonomik büyüme üzerinde negatif etkiye sahip olabilir (Ulu, 2018, s. 108).

Genel bir değerlendirme ile uyuşturucu ticaretinin mali rezervleri artırdığı, sermaye oluşturduğu ve genel ekonomik büyümeye tahakkuk eden istihdam yarattığı söylenebilir. Gerçekte ise, uyuşturucu parasının önemli bir makroekonomik itici etkisi yoktur ve toplumunun refahına anlamlı bir katkı sağlamaz. Yasadışı uyuşturucu ticaretinin yüksek riskli yüksek kazançlı yapısı, ulusal ekonominin üretken sektörlerine sürdürülebilir girdiyi engellemektedir. Uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı, ihracata yönelik sektörleri ve döviz istikrarını baltalamaktadır.

2.1.7. Kara Para Aklama

Kara para aklama (Money Laundering), paranın kendisi kadar eski bir tekniktir ve suç ve suçla ilişkisi uzun süredir devam etmektedir. Para aklama gerekliliği, suçluların haksız kazandıkları paralarını meşrulaştırmak ihtiyacından kaynaklanmaktadır; başka bir deyişle, gayri meşru para, meşru hale gelmesi için finansal sisteme aktarılmaktadır (Alasmari, 2012, s. 139).

Kara para, yasadışı faaliyetler ile elde edilen para, mal ve değerler şeklinde tanımlanabilecektir. 91/308/EEC Sayılı Avrupa Konseyi Direktifi uyarınca kara para uyuşturucu maddeyle ilişkili faaliyetlerden sağlanan her türlü kazanç şeklinde açıklanmıştır (Derdiman, 2006, ss. 109-110)

Daha kapsamlı bir tanımlama ile kara para aklama “Suçlunun suçlarını gizleyebilmek ve elde ettiği suç gelirlerine yasal görüntü kazandırmak amacıyla, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini ve kime ait olduğunu saklama, örtme veya olduğundan farklı göstermek” şeklinde açıklanmaktadır (Doğan ve Er, 2016, s. 116).

Bir eylemin kara para aklama olarak nitelendirilebilmesi için şu üç unsurun varlığı gerekli kabul edilmiştir (Ünlü, 2019, s. 159):

- ✓ Bir suçun işlenmiş olması (Suç öncülü),
- ✓ Bir suçun işlenmesi ardından ekonomik kazanç elde edilmiş olması (Suç geliri),
- ✓ Ekonomik kazancın yasadışılıktan çıkarılarak yasal hale getirilmesi için gerekli fiillerin yapılması gereklidir.

Kara para aklama genel olarak yasal olmayan eylemler sonucu elde edilen kazancın, yasalmış gibi mali sisteme aktarılmasını amaçlamaktadır. Daha açık bir ifade ile yasa dışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin gizlenmesi amaçlanmaktadır. Kara para aklamanın farklı yöntemleri, ülkeden ülkeye de değişim gösterebilmektedir. Günümüzde yasa dışı gelir elde edenler muhasebeci, banker, mali danışman gibi profesyonellerden de yardım alabilmektedir. Aklama yöntemlerini kısaca şu şekilde açıklamak mümkündür (Uysal, 2015, s. 62-63):

- ✓ Kara paradan oluşan fonların, bulunduğu ülkeden denetimin az olduğu ülkelere fiziksel olarak götürülmesiyle,
- ✓ Zorunlu bildirim tabi meblağların küçük miktarlara bölündükten sonra, farklı bankalara veya aynı bankanın farklı şubelerine çok sayıda kişi aracılığıyla yatırılmasıyla,
- ✓ Kara paranın transferini sağlamak için paravan şirketler kullanarak,
- ✓ Kara para sahibi olan kişinin elindeki parayı bildirim yükümlülüğü altındaki miktarlara bölerek bankalara yatırmasıyla,
- ✓ Kara paraya kaynaklık eden vergi cenneti ülkeler kullanılarak,
- ✓ Off-shore bankacılık sistemine yatırılan kara paranın, ödenmeyen başka bir kredi borcuna teminat olarak gösterilmesiyle,
- ✓ Eldeki kara paranın döviz büroları vasıtasıyla çek veya değişik banknotlara dönüştürülmesiyle,
- ✓ Fazla miktarda nakit ve bozuk para ile çalışan işyerleri kullanılarak kara paranın mali sisteme sokulmasıyla,
- ✓ Kumarhaneler kullanılarak,
- ✓ Kara paranın sahte veya şişirilmiş faturalar dayanak gösterilerek bir başka ülkeye transfer edilmesiyle,
- ✓ Alternatif havale sistemlerine başvurulması,

- ✓ Finansal kuruluşların yönetimlerinin ele geçirilmesiyle,
- ✓ Avukat, danışman ve muhasebeci gibi meslek sahiplerinin müşterileri adına kara paraları yönetmeleriyle,
- ✓ Otomobil, uçak, tekne ve gayrimenkul gibi lüks mal ticareti yapılmasıyla,
- ✓ Değerli taşlar, madenler ve sanat eserlerinin değişim aracı olarak kullanılmasıyla,
- ✓ İnternet bankacılığı ve manipülasyon yöntemlerinin kullanılmasıyla yapılmaktadır.

Uluslararası alanda kara paranın aklanmasına yönelik olarak 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi, 2000 tarihli Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi ve Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF) ile mücadele edilmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen kara paranın engellenmesi mücadelede önemli rol oynadığından, sözleşme ve FATF gibi çalışma grupları ile desteklendiğinden konu hukuki boyutlara taşınmıştır. Sözleşme hukuku gereği, ülkeler kara para ile mücadeleyi kendi iç hukuklarına yansıtmışlardır. Bir bakıma, kara paranın ekonomiye verdiği zararlar azaltılacak ve mücadelede daha etkin olunacaktır. Kara para aklama ile mücadele uyuşturucu kaçakçılığının küresel çapta başladığı 1973 yıllarından sonra ABD ve Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Amaç, uyuşturucu örgütlerinin finans kaynaklarına darbe vurarak mücadelede etkinlik sağlamak, büyümesi ve gelişmesini önlemektir.

Aralık 2009’da BM Güvenlik Konseyi uyuşturucu kaçakçılığının uluslararası güvenliğe yönelik çok ciddi bir tehdit olduğunu açıklamıştır. Buna göre Konsey dünyanın farklı bölgelerinde organize suç ağları ve terör örgütleri ilişkisine vurgu yaparak, terörizmin finansmanı konusunun özellikle uyuşturucu kaçakçılığı noktasında yoğunluk kazandığını belirtmiştir (Çetin ve Duru, 2015, s. 35).

Günümüzde kara para ekonomisinin 1 trilyon dolar ile 3 trilyon dolar civarında olduğu ve bir yılda aklanana para miktarının 500 milyar doların altına düşmediği, bunun dünyadaki toplam GSMH’nin yüzde 2’si ile yüzde 5’ i arasında bir değere eşit olduğu tahmin edilmektedir. UNODC tahminlerine göre dünyada farklı suçlardan elde edilen 1,6 trilyon dolar kara para aklanmaktadır ve bu suçlar

içerisinde 320 milyar dolar kara para aklama ile uyuşturucu kaçakçılığı başı çekmektedir (Çetinöz, 2019, s. 46).

Ekonomik ve finansal suçlar arasında sayılan, ekonomik sistemi derinden etkileyen kara para aklama faaliyetlerinin ekonomik sistem içerisinde yürütülmesi, finans piyasalarını da tehdit etmekte ve para politikasının düzgün işlemesine engel olarak birden fazla alanda zarar ortaya çıkarmaktadır (Şahin, 2015, s. 392).

Kara para aklama ekonomi üzerinde özellikle yeni doğmakta olan piyasaların engellenmesi, küçük ekonomilerin istikrarının bozulması ve finansal sistemin kriminal hale gelmesi konusunda olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle özellikle gelişmekte olan ülkeler, kara para aklama faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan yasa dışı sermayeden dolayı ekonomi politikaları üzerindeki belirleyiciliğini kaybetme tehlikesi altındadır.

Kara para aklama makro ekonomi boyutunda, finansal davranışlar açısından da bazı olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Oral ve Gökbunar (2017, s. 94) bu konuda bazı olumsuzlukları şu şekilde belirtmiştir:

Ulusal hesaplarda istatistiki açıdan ölçüm yanlışlıkları dolayısıyla politika hataları,

Fonların beklenilmeyen şekilde sınır ötesine transferi dolayısıyla döviz ve faiz oranları volatilitesi,

İstikrarsız varlık yapısı dolayısıyla parasal anlamda istikrarın azalması,

Şeffaf olmayan, eksik ve hatalı gelir beyanları dolayısıyla vergi gelirlerinde azalma ve dolayısıyla kamu harcama tahsisinin değişimi,

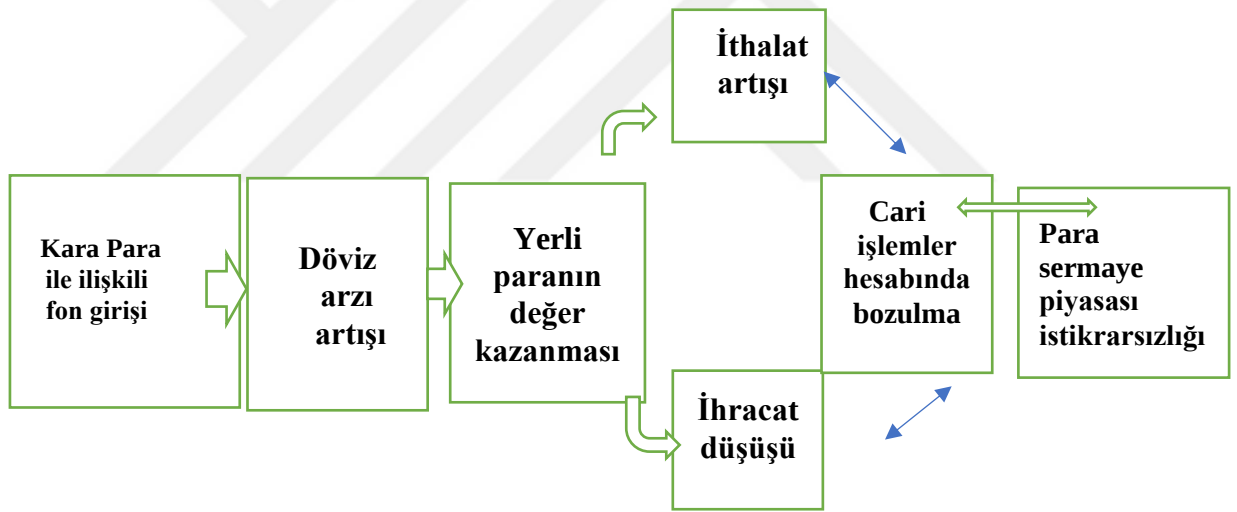
Varlık ve emtia fiyatında ortaya çıkan çarpıtmalar dolayısıyla kaynak dağılımında adaletsizlik ve etkisizlik,

Kara para aklama güçlü ekonomik altyapıya sahip ülkelerde de para değerinde hareketlenmeye neden olabilmektedir. Bu durum, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde de etki göstermektedir. Parasal hareketlenmenin ekonomik anlamda en az zarar getirecek şekilde düzeltilebilmesi için merkez bankaları para

politikası dengesini yeniden kurabilmek için zaman zaman parasal müdahalelere başvurabilmekte, tahvil ihracı ile borçlanabilmektedir (Şahin, 2015, s. 401).

Ekonomi içerisinde çok yüklü miktarda kara paranın dahil olması da büyük etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Buna göre böyle durumlarda küçük ekonomilerde planlama yeteneği ve makro ekonomi politikaları, merkez bankalarının para politikasını olumsuz anlamda etkilemektedir. Yabancı para girişi dolayısıyla ödemeler bilançosu hedefleri tutmayacak ve bu durum ülke ekonomisini daha kırılgan yapabilecektir.

Grafik 2. Suç Kaynaklı Fonların Ülkeye Girişiyle Para ve Sermaye Piyasalarında Yaşanan İstikrarsızlık

Kaynak: Şahin, 2015, s. 403.

Kara para aklama gelir ve kaynak dağılımı açısından da olumsuz etkiler göstermektedir. Buna göre yasa dışı yollardan elde edilen kazançlar zaman içerisinde sosyal yapıda olumsuz sonuçlara ve toplumsal değerlerin aşınmasına neden olmaktadır. İnsanların emek ve alın teri ile kazandığı gelirler, belli kesimler tarafından anlamsız hale gelebilmekte, yasa dışı kolay para kazanma toplumda sosyal sınıflar arasında düzeni bozabilmektedir (Şahin, 2015, s. 408).

Kara paranın ekonomiye faydalı olabileceğine yönelik görüşler olsa da, suç teşkil eden faaliyet kazançları, sadece kısa dönemde ekonomik anlamda gelişme sunabilmektedir. Oysa uzun vadede sosyal yapıda bozulmalara neden olabilecektir. Çünkü kara para, suç teşkil eden faaliyetlerden elde edilmektedir. Böylece mali yapısı zayıf ülke ekonomileri için çok büyük istikrarsızlıklar meydana gelebilmektedir (Ünlü, 2019, s. 170).

Kara para uyuşturucu başta olmak üzere yasa dışı kazançlar ile elde edildiğinden bireylerin toplum ile bağına zarar verdiği gibi onların üretimden çekilmesine de neden olmaktadır. Ayrıca suç ekonomisi bağlamında kullanılan insan kaynağı, hammadde ve diğer üretim araçları da milli gelirden çekilmekte, ekonomik anlamda kaynak israfı ortaya çıkmaktadır.

2.2. Türkiye'nin Uyuşturucu Kaçakçılığı Sorunu

Türkiye uyuşturucu kaçakçılığından çok uzun süre uyuşturucu arzı bağlamında etkilenmiş, ancak özellikle genç nüfusun 90'lı yıllar sonrasında uyuşturucu ile tanışması neticesinde uyuşturucu bağımlılığı da sorun olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Bu kapsamda son veriler ışığında Türkiye'nin uyuşturucu kaçakçılığı sorununun değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.2.1. Uyuşturucu Arzı

Uluslararası uyuşturucu kontrol sistemi, ağırlıklı olarak arz azaltma politikaları üzerine inşa edilmiştir. On yıllar boyunca, küresel mücadelede uyuşturucu bütçesinin büyük bir kısmı kolluk kuvvetlerine ayrılmıştır (Ekici, 2014b, s. 65).

Yasa dışı uyuşturucu sorunu yaşayan diğer ülkelere kıyasla Türkiye, uyuşturucu kaçakçılığından, esas olarak ülkenin coğrafi ve jeopolitik konumundan kaynaklanan geçiş noktası olması özelinde etkilenmektedir (Keser ve Özer, 2008, s. 75).

Doğu ile Batı'yı birbirine bağlayan diğer yasadışı ticaret türleri için de önemli bir konumda yer alan Türkiye, özellikle Afganistan ve kısmen Pakistan'dan gelen uyuşturucu kaçakçılığının ana güzergahı üzerinde bulunmaktadır. Asya ile

Avrupa arasında köprü kurmanın dışında, Türkiye'nin konumunu önemli kılan başka faktörler de var. Avrupa, Asya ve Orta Doğu gibi İran, Irak, Suriye, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Bulgaristan ve Yunanistan ile Balkan ülkeleri ile bağlantı sağlayan Akdeniz ve Karadeniz ile sınırlanan farklı bölge ve denizlerle çevrili olmasıdır (Küçükuysal ve Köse, 2012, s. 131).

Türkiye Balkan ülkeleri ile olan ulaşım ağı nedeniyle özellikle 2012 yılında afyon ağırlıklı olmak üzere uyuşturucu kaçakçılığına maruz kalmıştır. Bu bölgeden Türkiye'ye ulaştırılan afyonun kaynak ülkesi ise büyük ölçüde Afganistan'dır. Buna göre Türkiye'de afyon ve türevleri yoğunluğu ile Afganistan'daki yoğun üretim paralellik göstermektedir. Buna göre Afganistan'da üretim arttıkça, Türkiye'de eroinin bulunabilirliği ve yakalama oranları artış göstermiştir.

Son yıllarda uyuşturucu madde yakalama istatistikleri incelendiğinde, Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya gibi Balkan ülkelerinden sentetik uyuşturucuların, deniz yolu ile ise psikoaktif maddelerin Türkiye'ye sokulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Dünya afyonunun yüzde 90'ını üreten Afganistan, üç uluslararası güzergahın başında yer almakta ve en büyüğü Türkiye'yi çeşitli şekillerde etkileyen Balkan rotası ile Avrupa'ya ulaştırılmaktadır. 2010 Dünya Uyuşturucu Raporu'na göre, toplam Afgan üretiminin yüzde 40'ı İran, Türkiye ve ardından Avrupa'ya giden Balkan rotası üzerinden taşınmaktadır (UNODC, 2010, s. 56).

Tüm dünyada uyuşturucu kaçakçılığı konusunda kilit noktalardan biri olan Balkan rotası, Türkiye açısından da büyük öneme sahiptir. Tarihi İpek Yolu güzergahının devamı niteliğindeki rota üretim bölgelerinden başlamakta ve Türkiye üzerinden pazarlara ulaşmaktadır. Buna göre Güney Batı Asya haşhaş üretimi ile başlayan süre, İran ve Türkiye üzerinden Balkan Yarımadası'nda iki kola ayrılmaktadır. Buna göre Kuzey Kolu ile Balkanlar'dan Avusturya üzerinden Almanya'ya; Güney Kolu ile de Türkiye ve Yunanistan üzerinden Batı Avrupa'ya ulaşmaktadır (Ün, 2019, s. 25).

Uyuşturucu arzı konusunda önemli rotalardan biri de Kuzey Karadeniz rotasıdır. Buna göre Güney Batı Asya'dan iki kol halinde Karadeniz'in kuzeyinde birleşen bu rotada ilk yol Afganistan'dan başlayarak Asya cumhuriyetleri üzerinden

Rusya'ya, oradan da Polonya üzerinden Batı Avrupa pazarına ulaşmaktadır. Rotanın ikinci önemli yönü ise Afganistan'dan İran'a, kuzeyde Azerbaycan ve Kafkasya'dan yine Rusya'ya ve sonra Batı Avrupa'ya ulaşan güney yoludur. Orta Asya'da yakalamalar, Sovyetler Birliği'nin dağılması ardından gelişim gösteren Güneybatı Asya'daki üretim sahalarından başlamakta ve buradan Karadeniz'in kuzeyi ile Batı Avrupa'ya ulaşmaktadır.

Kuzey Karadeniz rotasına ulaşan afyon büyük ölçüde Afganistan'dan gelmektedir. Ayrıca Türkmenistan ve Özbekistan'da ele geçirilen uyuşturucu maddeler de Afganistan'dan ulaşmaktadır. Bu bölge, özellikle Afganistan Tacikistan sınırından sokularak Avrupa ve Orta Asya'ya ulaştırılmaktadır. Afganistan'da üretilen uyuşturucu maddeler Avrupa'ya ulaştırılırken, genellikle Rusya, Azerbaycan, Gürcistan ve Çeçenistan'ın yanı sıra Orta Asya ülkeleri bağlantılı olarak diğer ülkelere aktarılmaktadır.

2010 Dünya Uyuşturucu Raporu'na göre Afganistan üzerinden Türkiye'ye ulaşan uyuşturucunun seyri şu şekilde açıklanmıştır. (UNODC, 2010, s. 54).

- ✓ Türkiye'de ilk rota Hakkari / Van'dan başlayıp Güneydoğu illerini takip ederek Orta Anadolu illerine, özellikle dağıtım noktası olarak kullanılan Ankara'ya ulaşmaktadır. Uyuşturucu İstanbul ve Edirne'den Bulgaristan / Yunanistan'a gönderilmektedir.
- ✓ İkinci rota Hakkari / Van'dan başlayarak Güneydoğu ve Güney / Batı illeri üzerinden Yunanistan / Kıbrıs'a kargo ile taşınmaktadır.
- ✓ Üçüncü Üçüncü rota kuzey rotasıdır. Hakkari / Van'dan başlayarak Ukrayna'ya iletilmek üzere Güneydoğu ve Orta Anadolu illerinden sonra Kuzey Anadolu illerine ulaşmaktadır.

Türkiye'nin Balkanlar Rotası üzerindeki konumunun ötesinde, Türkiye üzerinden uyuşturucu kaçakçılığının yoğunlaşmasına neden olan iki temel faktör bulunmaktadır. Birincisi, Türkiye ekonomisinin büyümesi ve ülkede 1990'lardan beri artan harcanabilir gelir seviyeleri, uyuşturucu kaçakçıları için yeni pazarlar ortaya çıkarmıştır. İkinci olarak Irak ve Suriye'de yaşanan siyasi çatışmalar, Ortadoğu'da uyuşturucu rotalarını yeniden şekillendirmiştir. Irak'taki siyasi istikrarsızlık ve Suriye iç savaşı nedeniyle bu iki ülkenin sınır güvenliği kontrolünü

kaybetmesi, uyuşturucu kaçakçıların Irak ve Suriye'yi eroin ve captagon gibi diğer uyuşturucu kaçakçılığı için alternatif yollar olarak kullanmaya başlamıştır. Bu, İran üzerinden uyuşturucu akışının kısmen azalmasıyla sonuçlanmış ve üç ülkeyi de sınırlayan ve Avrupa pazarlarıyla güçlü coğrafi ve ekonomik bağları olan Türkiye'nin merkezi rolünü artırmıştır (Cengiz, 2016, s. 4).

Uyuşturucu kaçakçılığının geleneksel rotası olan Balkan rotasında İran-Türkiye hattına son yıllarda İran-Azerbaycan ve İran-Irak hatları da eklenmiştir. İran'da Irak ile sınırda uyuşturucu madde kaçakçılığında artış yaşanırken, Kuzey Irak'ta yaşanan terör olayları nedeniyle Türkiye de eroin kaçakçılığı için elverişli bir coğrafya haline gelmektedir (Ün, 2019, ss. 26-27).

Doğu Akdeniz deniz yolu da Avrupa'daki tüketim açısından önemli rotalar arasındadır. Buna göre Güney Batı Asya'da üretilen uyuşturucu Pakistan limanlarından Süveyş Kanalı'na, oradan Güney Kıbrıs ve Akdeniz'e ve nihayet Avrupa'ya ulaşmaktadır. Son dönemlerde Pakistan kaçakçılık konusunda öne çıkan ülkelerden biri olmuştur ve deniz yoluyla bu bölgeden Avrupa'ya kaçakçılık faaliyetlerinde artış yaşanmıştır. Ayrıca Pakistan havalimanlarında yakalamalar ve Avrupa pazarında Pakistan menşeli eroinin artışı, bu bölgenin uyuşturucu konusunda gelecekte çok daha aktif olacağını göstermektedir (Ün, 2019, s. 29).

Bu rotaların gösterdiği gibi Türkiye üzerinden yoğun bir uyuşturucu kaçakçılığı akışı olduğu ve coğrafi konumunun kaçakçılar tarafından istismar edildiğini göstermektedir. Balkan rotasının varış noktası Avrupa olup, Avrupa'ya ulaşan 85 tona denk gelen eroinin yüzde 80'i Türkiye üzerinden taşınmaktadır (UNODC, 2010, s. 55).

Sınır kapıları açısından Türkiye'ye eroin genelde İran ile sınırı olan Ağrı ve Hakkari sınır kapılarından girmektedir. Bununla beraber kaçakçılık örgütleri yakalanma risklerini azaltmak için bazı dönem farklı güzergâhlar da kullanmaktadır. Örneğin uyuşturucu çeteleri son dönemlerde İran'dan Kuzey Irak'a geçerken, Şırnak'tan Türkiye'ye giriş yapmayı tercih etmektedir. Ayrıca uyuşturucu kaçakçıları Ermenistan, Gürcistan ve Türkiye rotasını da kullanabilmektedir (EGM, 2010, s. 13).

Küresel boyutta eroin yakalama miktarı açısından 2016'da yaklaşık 91 ton eroin yakalanmış, bunun 6'sı Türkiye güvenlik güçlerinin operasyonları ile geçirilmiştir. 2017'de dünyada yakalanan 102 ton eroinin yüzde 17'si Türk ekiplerinin operasyonları ile ele geçirilmiştir. AB üyesi ülkelerde ele geçirilen eroin miktarı 2014 ve 2016 arası dönemde ortalama 4,3 ton iken aynı dönemde Türkiye tüm Avrupa'dan çok daha fazla eroin ele geçirilmiştir. 2017'de Avrupa'da ele geçirilen eroin miktarı 5,4 ton iken Türkiye'de 17,4 tondur (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 30).

Son iki yıllık yakalanan eroin miktarı değerlendirildiğinde Türk kolluk güçlerinin Afganistan kaynaklı eroini Avrupa pazarına ulaşmadan yakalaması, Türkiye'nin eroin kaçakçılığı ile mücadelesinin başarısını ortaya koymaktadır.

2018 itibariyle özellikle Hollanda, Almanya, Çekya başta olmak üzere Avrupa kaynaklı eroin imalatında kullanılan asetik anhidrit yakalamalarında da artış yaşanarak, ele geçirilen miktar 38 bin litreye ulaşmıştır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 30).

Kokain açısından yine hedef ve transit ülke konumunda olan Türkiye'ye yönelik kaçakçılık özellikle kurye ve deniz yoluyla gerçekleştirildiği için liman ve havalimanlarının riskli konumda olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yeni faaliyete geçen İstanbul Havalimanı'nda önlemler arttırılmıştır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 31).

Türkiye sentetik uyuşturucu pazarında en sık görülen uyuşturucu olan ecstasy, Hollanda ve Belçika kaynaklıdır. Buna rağmen 2017 itibariyle Türkiye, tüm Avrupa kıtasından daha fazla ecstasy hap yakalaması gerçekleştirmiştir. Buna göre 2017'de AB genelinde 6,5 milyon hap yakalanırken Türkiye'de bu sayı 8,6 milyon, 2018'de ise 8,8 milyon hap ele geçirilmiştir (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 31).

Esrar özelinde yapılan değerlendirmelere göre 2009'dan günümüze Türkiye'de ele geçirilen esrar miktarı da AB ülkelerinden fazla olmuştur. Ülke içinde kolluk güçlerinin başarılı operasyonları ile esrar maddesine yönelik yoğun yakalamaların sonucunda, kaçakçılar skank olarak bilinen hibrit esrara yoğunlaşmış ve dolayısıyla 2018'de 11 ton skank yakalanmıştır (Narkotik Suçlarla Mücadele

Daire Başkanlığı, 2019, s. 32). Hemen her bölgede bu maddenin ele geçirildiği görülmektedir

Türkiye’de son dönemlerde uyuşturucu ve psikotrop içerikli reçeteye tabi ilaçların amaç dışı kullanımında artış yaşanması neticesinde, yakalamalarda artışlar görülmeye başlamıştır. Buna göre 2014’te 30 bin tablet ele geçirilirken, yıllar içerisinde kademeli artış ile bu sayı 2018’de 1 milyonu aşmıştır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 32).

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele istatistiklerine göre Türkiye genelinde 2018 itibariyle uyuşturucu olay sayısı yüzde 22,2 artış ile 144.819 olarak kayıtlara geçmiş ve 206.134 şüpheli yakalanmıştır. Aşağıdaki tabloda da uyuşturucu ile ilgili suçlar ve diğer ilgili bileşenler bir arada gösterilmiştir.

Tablo 3. 2018 Yılı Toplam Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı

	<i>TCK m. 191</i>	<i>TCK m. 188</i>	<i>2312 SKM</i>	<i>TCK m. 190</i>	<i>3298 SKM</i>	<i>Toplam</i>
Olay sayısı	111.931	29.842	2.812	182	52	144.819
Yüzde	77,29	20,61	1,94	0,13	0,04	100

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 33.

2.2.2. Uyuşturucu Talebi

Türkiye uyuşturucu rotalarında daima bir transit ülke olsa da son dönemlerde aynı zamanda hedef pazarlardan biri haline gelmiştir. Buna göre 2018 yılında uyuşturucu ile bağlantılı olay ve şüpheli sayısı artış göstermiştir. Bununla birlikte bu artış ile uyuşturucu bağımlılığının ve uyuşturucu kullanımının arttığını söylemek kesin olarak mümkün değildir. Uyuşturucu olay ve şüpheli yakalamalarındaki artış, güvenlik güçlerinin teknik ve personel kapasitesinin artırılması ile de bağlantılıdır.

Tablo 4. 2018 Uyuşturucu Genel İstatistikleri

	Olay Sayısı	Ele Geçirilen (miktar)	Şüpheli Sayısı
Eroin(kg)	18.298	18.531	28.232
Esrar& skank(kg)	65.172	80.707	91.871
Kokain(kg)	3.516	1509	4976
Ecstasy(Adet)	9.758	8.909.892	14.219
Captagon(Adet)	1574	22.738.597	2367
Metamfetamin(kg)	13.049	566	19.201
Sentetik Kannabinoid(kg)	24.320	1248	32.911

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, ss. 34-40 verilerinden tarafımca oluşturulmuştur.

Türkiye’de uyuşturucu kaynaklı olaylar değerlendirildiğinde, 2018’de meydana gelen 144.819 olayın suç türlerine göre dağılımında yüzde 77,29 oranında uyuşturucu madde bulundurmak/satın almak suçunun işlendiği görülebilecektir. Buna göre toplam şüphelilerin yüzde 73’ünü oluşturan 150.586 şüpheliye uyuşturucu bulundurmak suçundan işlem yapılmıştır.

Uyuşturucu türlerine göre yapılan değerlendirmelerde 2018’de eroin özelinde şüpheli sayıları, bir önceki yıla göre yüzde 45 oranında artmıştır. Türkiye’deki uyuşturucu olaylarının yüzde 45’ini oluşturan esrarda ise yüzde 23’lük artış yaşanmıştır. Özellikle son 3 yılda esrara yönelik başarılı operasyonlar, skank olarak tabir edilen hibrit esrar yakalamalarında artış ortaya çıkarmıştır. Kokainde ise 2018’de hem olay hem şüpheli sayısında düşüş yaşanmıştır. Son yıllarda bu türde hedef ülke haline gelen ecstasy bağlantılı olay sayısı bir önceki yıla kıyasla yüzde 46, şüpheli sayısında ise yüzde 46 artış görülmüştür. 2018 itibariyle captagon hapında olay sayısında düşüş yaşanırken, şüpheli sayısında artış meydana gelmiştir. (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, ss. 33-40).

Türkiye'nin uyuşturucu sorunu Avrupa ve ABD ile kıyaslandığında daha düşük olsa da uyuşturucu talebi ile mücadele son hızı ile sürmektedir. Halen uyuşturucu madde bağımlılığının tedavisi hem ayaktan hem de yatış şeklinde gerçekleştirilmektedir ve 2018 itibarıyla madde bağımlılığı tedavi merkezi sayısı 113'e yükselmiştir. Buna göre 65 merkezde sadece ayaktan tedavi uygulanırken, 48 merkezde hem ayaktan hem de yatarak tedavi uygulanmaktadır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 63).

Türkiye'de uyuşturucu bağımlılığı konusunda tedavi için başvuruların sayısı da önemli bilgiler sunmaktadır. Buna göre 2018 itibarıyla tedavi merkezlerine yapılan ayakta tedavi toplam başvuru sayısı 251.593 olarak gerçekleşirken, başvuruların 65.896'sı denetimli serbestlik kapsamında yönlendirilenlerden oluşmaktadır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 64).

Tablo 5. 2018 Yılında Yatarak Tedavi Gören Hastaların İkamet Ettikleri İlk On İle Göre Dağılımı

İller	Sayı	Yüzde
İstanbul	3.024	26,69
Adana	827	7,30
Antalya	726	6,41
Gaziantep	590	5,21
Bursa	576	5,08
Ankara	523	4,62
Konya	398	3,51
İzmir	369	3,26
İçel	341	3,01
Diyarbakır	283	2,5

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 65.

Yukarıdaki tabloda da görebileceğimiz ikamet edilen ile göre yatarak tedavi gören hastalar değerlendirildiğinde, en çok vaka İstanbul'da ortaya çıkmıştır. İstanbul'da tedavi görevler tüm Türkiye'de tedavi olanların yüzde 26'sını oluşturmaktadır.

2.3. Türkiye’de Uyuşturucu Kaçakçılığının Ekonomik Etkileri

Türkiye uyuşturucu kaçakçılığı bakımından önemli bir coğrafyada yer almaktadır. Bu yönüyle bazı uyuşturucu maddelerden (metamfetamin, captagon) transit ülke olması bakımından, bazı maddelerden (eroin, kokain) hem transit hem de hedef ülke olması bakımından, bazı maddelerde (ecstasy, bonzai) ilgili de sadece hedef ülke olarak etkilenmektedir (Pınarcı, 2014, s. 32).

Dünyada en fazla eroinin tüketildiği Avrupa kıtası ile dünya eroin ihtiyacının yüzde 74’ünü karşılayan bir afyon üretim merkezi olan Afganistan’ı birbirine bağlayan en kısa karayolu rotası Türkiye’den geçmektedir. Dünya eroin yakalamasının yüzde 38’lik dilimi Avrupa kıtasında, Avrupa kıtasındaki yakalamaların yüzde 63’lük dilim ile Türkiye’nin de dahil olduğu Güneydoğu Avrupa’da gerçekleşmektedir (Pınarcı, 2014, s. 33).

Bu verilere bakıldığında Türkiye’nin uyuşturucu tehdidi altında ekonomik sorunlarla yüzleşmek zorunda kaldığı görülebilecektir.

2.3.1. Genel Ekonomik Etkileri

Saha araştırmaları, uyuşturucu kaçakçılığının Türkiye'deki ekonomik kalkınmaya ve finansal istikrara farklı açılardan zarar verdiğini ortaya koymaktadır. Buna göre ilk olarak uyuşturucudan elde edilen para Türk vergi mükelleflerinin cebinden çıkarak uluslararası suç şebekelerine aktarılmaktadır. Para asla vergilendirilmez ve sürdürülebilir yatırımlar için kullanılmaz. Organize suç örgütleri, parayı uyuşturucu, silah ve paravan şirketler satın almak için kullanır. Uyuşturucu parası birçok durumda Kıbrıs, İsviçre, Irak, BAE ve Orta Asya'daki kıyı bankalarına, kumarhanelere ve otellere yatırılır (Ekici, 2014a, s. 118).

Ekici (2014, s. 118) tarafından yapılan bir değerlendirmeye göre çocukları ve yaşlıları dışarıda bıraktığımızda Türkiye'deki toplam uyuşturucu kullanıcısı sayısının 1 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. 2006’dan 2015’e kadar, uyuşturucuya bağlı toplam ölüm sayısında neredeyse üç kat artış meydana gelmiştir. Ayrıca, denetimli serbestlik sistemindeki uyuşturucu bağımlılarının sayısı son birkaç yılda katlanarak artmış ve 2006 yılından bu yana uyuşturucuya bağlı suçlar nedeniyle Türk cezaevlerinde hapsedilen mahkumların sayısında artış

olmuştur. Bu rakamlara ek olarak, uyuşturucu ele geçirme vakaları 2000'den 2014'e, özellikle eroin ve esrar açısından önemli ölçüde artmıştır (Akgul ve Koprulu , 2016, s. 2).

2014 itibariyle kişi başına 17 bin dolarlık GSYİH göz önüne alındığında, 1 milyon vatandaş ekonomik anlamda 17 milyar dolar katkıda bulunabilecektir. Dolayısıyla uyuşturucu kullanımının yüzde 30 civarında verimlilik kaybı Türkiye ekonomisine 5,1 milyar maliyet getirmektedir. Talep azalması da dikkate alındığında uzmanlar uyuşturucu kullanımının toplam ekonomik maliyetinin 7 milyar dolardan fazla olduğunu iddia ediyorlar.

Türkiye'de uyuşturucu kullanımının çeşitli hesaplanmamış teminat maliyetleri vardır. Uyuşturucu kullanımı sosyal değerleri, ulusal uyumu ve vatandaşların toplumun refahına katkısını baltalamaktadır. Ailelerin dağılmasının bedelini ve ailenin diğer üyeleri üzerindeki psikolojik etkilerini hesaplamak zordur. Uyuşturucu kullanıcıları arasında iğne değişimi HIV / AIDS'in yayılmasında önemli bir etken olmakla birlikte, Türkiye'de uyuşturucu kaynaklı HIV enfeksiyonlarının maliyetlerini ölçen bir çalışma bulunmamaktadır (Ekici, 2014a, s. 120).

Uyuşturucudan kaynaklanan sorunlar, üniversite mezunları arasındaki enerjik çalışanların sayısını azalttığı gibi işgücünün kalitesine zarar vermektedir. Okul terklerine ve düşük performansa yol açtığı için, eğitime yatırılan önemli miktarda para boşa harcanmaktadır. Genç yetişkinler uyuşturucuyla ilgili suçlardan hüküm giydikten sonra, kamu sektöründe iş bulmaları pek olası değildir. Uyuşturucu bağımlıları ve tacirleri, özel sektörde bile işe alım yapanların son tercihidir. Görüşülen Türk uyuşturucu uygulama uzmanlarının neredeyse tamamı, uyuşturucu hükümlülerinin büyük çoğunluğunun kaçakçılık dışında bir ekonomik iş yapamadığını göstermektedir. Uyuşturucu kaçakçıları profesyonelleştiklerinde, ya yasal ekonomide yeniden istihdam edilememeleri ya da yasa dışı ticaretteki uzmanlıkları nedeniyle "bu yola bağımlı" hale gelmektedir.

2.3.2. Türkiye’de Uyuşturucu İle M¼cadelede Kamu Harcamaları

¼lkeler ¼zelinde uyuşturucu ile m¼cadelede harcanan toplam miktarı kesin olarak belirlemek m¼mk¼n olmasa da, bu konuda yapılan harcamalar uyuşturucunun ekonomik maliyeti konusunda ¼nemli ipuşları vermektedir.

Uyuşturucuyla ilgili eylemlerin maliyetlerini anlamak, uyuşturucu politikasının ¼nemli bir y¼n¼d¼r. T¼rkiye’de uyuşturucuyla ilgili faaliyetlerin finansmanı, bunların uygulanmasından sorumlu kuruluşlar tarafından yıllık olarak kararlaştırılmaktadır.

T¼rkiye’de uyuşturucu ile m¼cadele konusunda kamu harcamalarına y¼nelik bilgiler 2010 yılına kadar rapor edilmemiştir. Bu tarih sonrasında TUBİM ilk kez uyuşturucu ile m¼cadele harcanan kaynakları raporlamaya başlamış ve ardından 2011’de ‘‘Yasadışı Bağımlılık Yapıcı Maddeler İle M¼cadeleye Y¼nelik Kamu Harcamaları Formu’’ geliştirilmiştir. B¼ylece uyuşturucu ile m¼cadelede kamu harcamaları daha sistemli bir şekilde rapor haline getirilmiştir (¼rselli ve Babahanoğlu, 2016, s. 2142).

2011 yılında T¼rkiye’de yaklaşık olarak ilaē, rehabilitasyon ve destek, ayaktan tedavi ve yatarak tedavi masrafı yapılan toplam m¼cadele maliyetinin y¼zde 17,13’¼; kolluk operasyon giderleri ile uyuşturucu yakalaması sonrası ¼denen ikramiye giderleri ve mahkeme giderleri ise toplam m¼cadele maliyetinin yaklaşık y¼zde 7,44’¼ne denk gelmiştir. Bu d¼nemde T¼rkiye’de uyuşturucu ile m¼cadelede harcanan maliyette en y¼ksek giderleri ise personel giderleri oluşturmuştur (Pınarcı, 2014, s. 126).

T¼rkiye’de uyuşturucu kullanımı ile m¼cadele doğrudan veya dolaylı olarak merkezi (bakanlıklar) ve yerel (Valilik) d¼zeyinde b¼tēeler ayrılmaktadır. Bu alanda gerēekleřtirilen kamu harcamaları, kurum b¼nyesinden karşılandığı iēin yapılan harcamaların net olarak belirlenmesi zor olmaktadır (Yavuz ve ¼¼poęlu, 2018, s. 135).

2017 yılında, uyuşturucuya bağlı harcamaların 936,2 milyon TL (157,2 milyon euro) olduğu tahmin edilmiş olup, GSYİH’nin y¼zde 0,03’¼ne tekab¼l etmektedir. Uyuşturucuya bağlı tahmini harcamalar 2016’ya kıyasla y¼zde 19

artmıştır. ancak, GSYİH'nın bir oranı olarak, GSYH'nin yüzde 0,05'i olarak tahmin edildiği 2013'e kıyasla azalmıştır.

Türkiye’de 2018 itibariyle bu alandaki kamu harcamaları, kurumların genel bütçelerinden sağlanmıştır ve son üç yıl ile ilgili veriler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi 2018 itibariyle uyuşturucu ile mücadele için harcamalar 2017’ye göre yüzde 45 artış göstererek 1 milyar 362 milyona yükselmiştir.

Grafik 3. Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, *Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019*, Ankara, 2019, s. 17.

2012 yılına ait harcama verileri incelendiğinde, Türkiye'deki uyuşturucu sorunu ülke ekonomisine ciddi bir yük oluşturmaktadır. Bu konuda ağırlık ise yüzde 58,38 ile personel giderlerine ayrılmış, bu kalemi yüzde 11,55 ile önleyici faaliyetler izlemiştir. Harcama verilerinde dikkat çeken bir nokta, Türkiye'nin uyuşturucuya bağlı sağlık hizmetlerinden çok narkotik faaliyetlere daha fazla

harcama yaptığını göstermektedir. Örneğin, ayakta ve yatarak tedavi, ilaç, rehabilitasyon ve destek ve otopsi harcamaları toplamın yüzde 9,58'i oluşturmaktadır (Tonbul, 2014, s. 36). Ayrıca, insan ticareti için iki ana nokta olan İstanbul ve Gaziantep il harcamalarının birlikte diğer şehirlerin harcamalarına eşit olması, yüzde 94,15'inin çoğu personel giderlerine harcanması, bu da Türkiye'nin transit konumunun ekonomik güvenliğine mal olduğu fikrini desteklemektedir.

2.3.3. Kara Para Aklama

Uyuşturucu maddelerin doğrudan etkilerinin yanında dolaylı etkilerinden de yoğun şekilde etkilenen Türkiye’de, uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen kara paranın terör başta olmak üzere diğer suç örgütleri için önemli bir kaynak olduğu birçok raporda konu edilmiştir. Kara para aklama ile mücadele konusunda öncelikli olarak ulusal mevzuat ile mücadele önem kazanmaktadır. Bu kapsamda alınan karar ve kanunların etkin ve istikrarlı bir şekilde uygulanması, kara para aklamanın olumsuz etkilerini en aza indirebilecektir.

Türkiye’de kara para aklama suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre 19.11.1996 tarihinde 4208 sayılı kanunun 2/b maddesi ile tanımlanmıştır. Bu kanun ile beraber 1997 yılında Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) kurulmuştur. Bu süreçten sonra ise aklama suçunun genişletildiği kanun maddeleri yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 4208 sayılı kanunda tüm hükümlerin kaldırılması ile onun yerine geçen 11.10.2006 tarihli 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile ilgili suç aklama suçu olarak yer almıştır.

5237 Sayılı TCK’nda aklama suçu 282. maddede yer almıştır ve bu maddenin gerekçesi “Suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görülmesinin, suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olan ekonomik değerlerin meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulmasının, suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi ve dolayısıyla suçlunun kayırılmasının engellenmesi” olarak açıklanmıştır (Akin, 2009, s. 430-431).

2.3.4. Narko-terör

Bugün geline nokta Soğuk Savaş döneminde devletler tarafından desteklenen terörist unsurlar, özellikle 11 Eylül sonrasında teröre olan yaklaşımın

değişmesi nedeniyle finansman sıkıntılarını organize suçlar ile karşılama yolunu seçmiştir. Bu nedenle organize suç şebekeleri ve terör örgütleri hiç olmadığı kadar ilişkili hale gelmiştir. İdeolojik ve motivasyonel ayrışmalara rağmen, kültürel-etnik bağlar ve coğrafi yakınlık, terör örgütleri ile uluslararası suç örgütleri ve çetelerinin etkileşimini kaçınılmaz hale getirmiştir. Bunun dışında ve en önemlisi, terörizm ile organize suç arasındaki temel ilişki her iki suç örgütünün de ekonomik kazanç elde etmek istemesidir. Bu nedenle, terör örgütleri genellikle yasadışı mali faaliyetleri için tek kullanımlık suç ağlarını ve hücrelerini kullanma eğilimindedir.

“Yeni riskler” veya “devlet dışı aktörler” olarak tanımlanan uluslararası organize suç, uyuşturucu kaçakçılığı ve uluslararası terörizm, günümüzde iç ve uluslararası güvenlik ve istikrar için büyük güvenlik tehditleri içerisindedir. Bu üç risk yeni olmamasına rağmen, küresel, çok boyutlu ve karmaşık hale gelmiştir. Hiç şüphe yok ki, devlet dışı aktörler ile ulusal, bölgesel ve uluslararası güvenlik sorunları arasında güçlü bir bağ vardır (Durnagöl, 2009, s. 46).

Uluslararası ilişkilerin mevcut karmaşık yapısı dolayısıyla narko-terörizm kavramını belli bir çerçeveye oturtmak güçtür. Terörün meşru uluslararası aktörler tarafından üzerinde anlaşılmış bir tanımının olmaması ve bir ülkenin terörist ve terör örgütü olarak ilan ettiği kişi ve grupların, bir başka ülke tarafından özgürlük savaşçısı olarak görülmesi terör ile bağlantılı her şeyi etkilediği gibi elbette narko-terör kavramını da bir dereceye kadar etkilemektedir. Yine uyuşturucu ve terörün birbirinden farklı alanları kapsamaları ve aralarındaki geçişkenliğin sınırlı olması kavrama belirsizlik yüklemektedir.

Narko-terör kavramı ilk kez 1983’te dönemin Peru Devlet Başkanı F. Belaunde Terry tarafından uyuşturucu tacirlerinin, ülkesinin güvenlik güçlerine yönelik olarak yaptıkları silahlı ve bombalı eylemleri tanımlamak için kullanılmıştır. Bu ilk orijinal kullanımda narko-terörizm uyuşturucu kaçakçılarının önlerinde engel olarak gördükleri resmi ve sivil kişi ve kurumlara yönelik uyguladıkları ve bünyesinde şiddet barındıran terör eylemleri kastedilmiştir (Çetin ve Duru, 2016, s. 265).

Yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı, kaynak, geçiş ve tüketici ülkelerde en az beş farklı yoldan terörizme katkı sağlamaktadır. Buna göre ilk olarak kaçakçılık, bu

terör örgütlerine ekonomik kaynak sağlamaktadır. İkinci olarak uyuşturucuların üretildiği, geçtiği veya perakende olarak satılıp tüketildiği ülkelerde güvenlik sorunu yaratır. Bazı durumlarda bu kaos, uyuşturucu kaçakçıları, teröristler ve organize suç grupları tarafından yasa dışı faaliyetlere elverişli bir ortam yaratmak için kasıtlı olarak kullanılmaktadır. Üçüncüsü, kolluk kuvvetleri, askeri ve diğer hükümet ve sivil kurumlarda, terörle bağlantılı gruplar için kamu desteği oluşturmak veya toplumun terör örgütleri ve eylemleriyle mücadele kapasitesini zayıflatmak gibi bazı şekillerde yolsuzluk yaratır. Dördüncüsü, teröristlerin uyuşturucu kaçakçılığı içinde olması terör eylemleri ve hareketleri için uygun ortam sağlar ve ayrıca kaçakçılık yetenekleri, yasadışı silah edinme, kara para aklama veya sahte kimlik veya diğer belgelerin üretilmesi gibi ortak bir altyapıyı destekler. Son olarak kolluk kuvvetleri ve istihbarat için daha fazla efor sarf edilmesi gerekmektedir (Durnagöl, 2009, s. 47).

PKK terör örgütü olarak kuruluşu ardından öncelikle aidat ve bağışlar ile kendisini finanse ederken, kısa süre sonra yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığı işine yönelmiştir. 80'lerin başından itibaren uyuşturucu kaçakçılığının hem üretim hem de dağıtım ayağında faaliyet göstermeye başlayan terör örgütü, 1982'de Lübnan'daki kamplarında kenevir ve haşhaş ekimine başlamıştır.

Özellikle 1984 yılından bu yana, uyuşturucu kaçakçılığı ile terörizmin aynı bölgede bir araya gelmesi, organize suç grupları ile PKK arasındaki işbirliğini kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır. Türkiye'de uyuşturucu (özellikle eroin) kaçakçılığı yapan suç grupları, çoğunlukla İran'a komşu şehirlerde yaşayan vatandaşlar ile İran, Afganistan ve Avrupa ülkelerinden gelenlerden oluşmaktadır. Türkiye, hem eroinin Avrupa'ya ulaştırılması için bir transit ülke hem de Avrupa kaynaklı sentetik uyuşturucular için hedef ülke konumundadır. Terör örgütü PKK ise uyuşturucu kaçakçılığında aktif rol oynamaktadır. Ayrıca PKK Kuzey Irak'ta yer alan kamplarda eroin üretmekte ve eroin ticaretinde aktif rol oynamaktadır. Ayrıca terör örgütü, Doğu Anadolu'daki insanları kenevir ekmeye zorlayarak, vergi adı altında ulusal ve uluslararası suç gruplarından topladıkları paralarla terör faaliyetlerini finanse etmektedir (Turkish National Police Counter Narcotics Department, 2017, s. 23).

PKK ve Suriye'deki PYD / PKK gibi kolları, Avrupa uyuşturucu pazarlarına ulaşmak için Kafkaslar, Afrika ve Balkanlar gibi ana uluslararası uyuşturucu yollarını kullanmaktadır. PKK ve PYD'nin yalnızca Avrupa'daki uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen yıllık 1,5 milyar dolar gelirinin olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye, grubun terörist faaliyetlerini durdurmak için 1980'lerden beri PKK'ya karşı kararlı narkotik operasyonlar düzenlemektedir (Tetik ve Görücü, 2019, s. 7).

1990'lardan sonra istihbarat raporları, PKK'nın uyuşturucu kaçakçılığı, eroin üretimi, sokakta uyuşturucu dağıtımını, kara para aklama ve rakip uyuşturucu ağı üyelerine suikastlar ile doğrudan ilgilendiğini göstermiştir.

Coğrafi konumu nedeniyle küresel uyuşturucu güzergahları üzerinde bulunan Türkiye'de uyuşturucu trafiği yüksek potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin önemli bir kısmı PKK terör örgütünün ve diğer terör örgütlerinin kontrolündedir. Özellikle PKK terör örgütünün uyuşturucu bağlantısı, uluslararası düzeyde de doğrulanmış ve PKK, 2008 yılında ABD tarafından uyuşturucu kaçakçısı örgüt olarak deklare edilmiştir (Cengiz, 2016, s. 140).

Örgüt 1990'lı yıllarda uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılığından yıllık yaklaşık 300 milyon dolar gelir elde etmiştir. 2000'lerle beraber terör örgütünün uyuşturucu geliri daha fazla artmıştır. Fransız belgeleri göre PKK'nın Paris'teki uyuşturucu kaçakçılığı pazarının yüzde 80'ini elinde tuttuğunu ortaya koymuştur (Cengiz, 2016, s. 140).

Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri (FARC) ile birlikte PKK, dünya çapında ABD hükümeti tarafından hem terör örgütü hem de önemli bir yabancı uyuşturucu kaçakçısı olarak belirlenen birkaç örgütten biridir. "1998'de Orta ve Yakın Doğu'da Yasadışı Uyuşturucu Ticareti ve Bağlantılı Sorunlar Alt Komisyonu Raporu, PKK'yı narko-terör örgütü olarak ele almış ve örgütün uyuşturucu kaçakçılığı ile açık ilişkisinin olduğu ifade edilmiştir" (Çetinöz, 2019, s. 46). Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi de 2011 tarihli raporunda PKK ile ilgili şu bilgilere yer vermiştir (Çetin ve Duru, 2016, s. 270):

- ✓ PKK'nın İran'dan Batı Avrupa'ya kadar eroin kaçakçılığına ya bizzat karıştığı veya kaçakçılardan komisyon aldığını, PKK'nın Türkiye İran

sınırında eroinden kilo başına vergi aldığı, buradan kazanılan paranın yaklaşık 200 milyon dolara ulaşabildiği ve 2007 yılında yakalanan 4 ton eroinin kaçakçılığına PKK'nın doğrudan karıştığı;

- ✓ İngiltere'de İngiliz vatandaşı bazı Türk uyrukluların PKK ile bağlantılı olduğu, 2006'da yakalanan bir Türk uyuşturucu kaçakçısının mahkemede PKK'nın İngiltere'de eroin pazarının yüzde 90'ını kontrol ettiği yönünde ifade verdiğini,
- ✓ Asetik asit anhidrit kaçakçılığına PKK'nın iştirak ettiği, 2002'de Türkiye, ABD ve Rusya tarafından ortaklaşa yapılan Matruşka operasyonunda PKK bağlantılı şahısların yakalandığını; bu tür faaliyetlerin PKK'nın militan kadrosundan ziyade mali hücreleri tarafından yürütüldüğünü belirtmiştir.

Türkiye'de son yıllarda yapılan operasyonlar PKK terör örgütünün bir başka gelir kaynağı olduğu ortaya çıkarmıştır. Buna göre örgütün nispeten düşük çatışma ortamının olduğu 1999-2004 arası dönemde Güneydoğu'da geniş bir alanda kenevir ekimi gerçekleştirdiği bilinmektedir.

2012 yılında kenevire yönelik bölgede yapılan operasyonlar neticesinde toplamda 89 ton esrar ve beş milyon kök imha edilmiştir. Halihazırda örgüt kontrolünde 5 bin dönüm arazide kenevir ekiminin gerçekleştirildiği ve bunun ekonomik büyüklüğünün birkaç milyar TL olduğu ve örgütün bu paradan yüzde 10 komisyon olarak yıllık en az 500 milyon TL gelir elde ettiği tahmin edilmektedir (Cengiz, 2016, s. 142).

2011'den bu yana Suriye'de süren iç savaş, bölgede otorite boşluğu yarattığı için terör örgütlerinin faaliyetleri için de uygun bir ortam yaratılmıştır. PKK'nın bu bölgede amfetamin türevlerinden biri olan captagon ürettiği de bilinmektedir. 2018'de yapılan operasyonlarda captagon imalatı için kullanılan bir dizi yasadışı imalathane imha edilmiş, operasyonlar kapsamında 1 ton amfetamin ve 1 milyon 500 bin adet captagon ele geçirilmiştir (Çetinöz, 2019, s. 46).

2015'te Diyarbakır'da eroin yüklü araca yapılan müdahale sonucu çıkan çatışmada bir terörist ölü ele geçirilirken, 5 örgüt mensubu tutuklanmıştır. Araçta yapılan aramada 1,7 kg eroin ve 2 silah ele geçirilmiştir. 2016'da güvenlik güçleri tarafından PKK'ya yönelik yapılan toplam 29 operasyonda 19 ton 676 kg kenevir,

37,5 gr eroin, 2 gr kokain, 5.784 ecstasy hapi, 68 milyon kenevir bitkisi ve çok sayıda örgütsel belge ele geçirilmiştir (Turkish National Police Counter Narcotics Department, 2017, s. 23).

PKK'nın son dönemlerde kenevir yetiştiriciliği ve esrar üretimi üzerine yoğunlaşmasının bazı temel nedenleri vardır. Buna göre kenevir ekimi ve esrar üretimi, diğer uyuşturucular ile karşılaştırıldığında elde edilmesi daha kolay maddelerdir. İkincisi esrarın kullanım amaçlı üretimi, diğer birçok uyuşturucuya göre daha kolaydır. Üçüncüsü esrar tüm dünyada kullanımı artan bir madde durumundadır. Dördüncü olarak Türkiye'de kenevir ekimi suçunun cezası, diğer uyuşturucular ile karşılaştırıldığında düşük kalmaktadır. Son olarak coğrafi yapısı itibariyle dağlık alanlardaki esrarın tespit edilmesi, suçluların yakalanması ve bu uyuşturucunun imhası oldukça zordur. Bu nedenle güvenlik güçlerinin yasa dışı ekim ile mücadelesi zaman zaman sekteye uğrayabilmektedir.

Uyuşturucudan elde edilen gelir esas olarak propaganda ve yeraltı pazarlarında silah satın almak için kullanılmaktadır. PKK terör örgütünün üst düzey yöneticilerinden Şemdin Sakık, "Paramızın kaynağı uyuşturucu kaçakçılığı idi. PKK ve Abdullah Öcalan Türkiye'de uyuşturucu kaçakçılığından her zaman büyük pay aldı. Bundan kazandığımız parayla silah aldık " şeklinde açıklamalar yapmıştır. Sakık uyuşturucudan elde edilen gelirin PKK tarafından aklandığını da belirtmiştir (Ekici, 2014a, s. 117).

Türkiye'de uyuşturucu ticareti yapan bir diğer örgüt TKP/ML'dir. 70 ve 80'li yıllarda örgüt, önemli büyük şehirlerde sansasyonel saldırılar düzenlemiş, örgüt bir süre sonra eroin kaçakçılığı konusundaki çatışmalar nedeniyle iki kısıma ayrılmıştır. Örgüt, 1990'larda bir finans krizi yaşamış, örgütün bir kısmı, terör kampanyalarını sürdürmek için para yaratmak için uyuşturucu kaçakçılığı yapmayı savunurken, örgüt içinde bir kanat buna şiddetle karşı çıkarak eroin kaçakçılığının örgütün siyasi amaçlarıyla çeliştiğini iddia etmiştir (Ekici, 2014a, s. 117).

DHKP-C ise Türk hükümetini silahlı bir devrimle devirmeyi amaçlayan Marksist-Leninist bir terör örgütüdür. Örgüt, 1980'lerde ve 1990'larda çok aktif bir şekilde kamuoyunda yer almış, 90'lı yıllarda DHKP /C terör ağının üst düzey üyeleri uyuşturucu kaçakçılığına karışmıştır. Örneğin 1995'te Türk güvenlik güçleri

İstanbul'da 10 kg eroin ele geçirdi (Ekici, 2014, s. 117). Sevkiyat, DHKP-C terör örgütünün üst yöneticisi tarafından koordine edilmiştir. Diğer bir olayda, 1998 yılında KOM birimleri 603 kokain içeren bir konteynere el konulmuş ve 8 DHKP / C üyesini tutuklamıştır (Ekici, 2014a, s. 117).

Son olarak 2019 yılında yayınlanan Türkiye Uyuşturucu Raporu narko-terör sorununun artarak devam ettiğini göstermektedir. PKK terör örgütünün teşkilatlanması da göz önüne alındığında Batı Avrupa'dan Ortadoğu'ya uzanan rotanın, uyuşturucu ticareti açısından belli başlı güzergahlardan olması terör örgütünün işini kolaylaştırmaktadır.

Tablo 6. PKK/KCK/PYD Kapsamında Yapılan Yakalamalar

1980-2019 PKK Operasyonlarında Ele geçirilen uyuşturucular	Miktar
Olay/Operasyon Sayısı	448
Şüpheli Sayısı	1.442
Esrar/kg	63.790
Eroin/kg	5.433
Afyon/kg	71,2
Bazmorfin/kg	4.315
Kokain/kg	9,4
Ecstasy/adet	137.447
Asit Anhidrit/ Lt	28.348
Kenevir/kök	88.193.887

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 106.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.TÜRKİYE’DE UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE VE YENİ GELİŞMELER

3.1. Türkiye’de Uyuşturucu İle Mücadele Politikasının Gelişimi

Türkiye’nin uyuşturucu ve uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele politikası kapsadığı önemli gelişmeler itibariyle belirli dönemler içerisinde incelenebilecektir. Bunlar cumhuriyet öncesi dönem, 1923-1996 arası dönem, 1996-2014 arası dönem ve 2014 sonrası olarak incelenebilecektir.

3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Tarihsel anlamda Türkler’in Anadolu’ya yerleşimleri ile beraber yerel halktan afyon ve kenevir tarımını öğrenerek bu faaliyetleri sürdürdüğü, özellikle Sanayi Devrimi ardından afyon ticaretinin önem kazanması ile dünyadaki önemli afyon üreticilerinden biri haline geldiği bilinmektedir. Bu maddelerin kullanımının büyük zararlar doğurduğunun anlaşılması ile yasaklama yoluna gidilmeye başlamıştır. Osmanlı Döneminde Fatih Sultan Mehmet döneminde yayınlanan Fatih Kanunnamesi’nde afyon içenlerin bin akçe ceza ile karşılaşacağına yer verilmiş; benzer bazı kısıtlamalar Kanuni döneminde de üretim ve içime yönelik yasaklamalar şeklinde de uygulanmıştır (Işık ve Erdal, 2015, s. 465).

Osmanlı döneminde uyuşturucu maddelerin kullanımına yönelik olarak izlenen politikalar fetva kitaplarında yer almaktadır. Özellikle 16. yüzyıldan itibaren bu fetvalar, kaynaklı olarak yazılmıştır. Bu kaynaklara göre benc, haşhaş ve afyonun içimi haram kabul edilmiş ve şiddetli şekilde cezalandırılacağı ve satımının engellenmesi kabul edilmiştir (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 11).

Osmanlı İmparatorluğu’nda İkinci Abdülhamid döneminin sonunda esrar kullanımının cezası çok yüksek olmayıp, ele geçirilen maddelerin denize atıldığı ya da sahibine iade edildiğine yönelik bilgiler tarihçi R. Ekrem Koçu eserlerinde yer almıştır. 1917 tarihli Polis Nizamnamesi’nde ise esrar içilen mekanlardan bir daha

esrar tüketilmeyeceğine yönelik yazılı ve tasdikli kefaletname alınacağı hükme bağlanmıştır (Kurt ve Kurt, 2007, s. 8).

Genel bir değerlendirme ile Cumhuriyet öncesi dönemde Türkiye’de uyuşturucu ekimi ve üretimi ise yasak değildir. Afyon Osmanlı döneminde önemli bir ihracat ürünüdür. İkinci Meşrutiyet dönemine dek İstanbul’da esrar imal edilen ve satılan yerler olduğu gibi esrar tüketilen mekanlar da bulunmaktadır. 20. yüzyılın başında hazırlanan önemli uluslararası sözleşme ve konferanslara katılım sağlanmış olsa da, bu dönemde esrarın üretim ve tüketimine yönelik kısıtlamalar gündeme gelmemiştir (Pınarcı, 2014, s. 40).

3.1.2. 1923-1996 Arası Dönem

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu sonrasında afyon üretimi Türk ABD ilişkilerinde sürekli sorun olmuş, üretim kısıtlanmaya hatta yasaklanmaya çalışılmıştır. 1925’te Cenevre Sözleşmesi ile Avrupa’da afyon işleyen fabrikaların, tıbbi gereksinimler dışında yasaklanması sonrasında Türkiye, sözleşmeyi imzalamadığı için afyon üretim ve işlenmesinde serbest bölge haline gelmiştir (Pınarcı, 2014, s. 41).

Cumhuriyet ile birlikte uyuşturucu maddelerle ilgili bazı yasal düzenlemeler de hayata geçirilmeye başlamıştır. 1925 Kararnamesi ile kokain ve benzeri uyuşturucuların üretimi yasaklanmış, bir yıl sonra kabul edilen Türk Ceza Kanunu’nda ise 403 ila 439 arası maddeleri uyuşturucu maddelerin üretimi, ticareti ve kullanımı konularında bazı yasaklamalar getirmiştir (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 12).

1928’de çıkarılan Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun ise daha çok kağıt üzerinde kalmıştır. 1933 yılında Lahey ve Cenevre düzenlemelerinin kabulü ardından Uyuşturucu Maddelerin İnhisarı Kanunu ile devlet tekeli oluşturulmuş ve eroin fabrikaları kapatılmıştır (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 12). Ayrıca esrar için kenevir ekimi yasaklanmış; diğer nedenlerle kenevir üretimine ise sınırlamalar getirilmiştir. Bu kapsamda afyon ekim alanları 17 il ile sınırlandırılmış, ceza kanununda uyuşturucuya yönelik cezalar farklı tarihlerde yapılan düzenlemeler ile arttırılmıştır (Işık ve Erdal, 2015, s. 465).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında savaşa dahil olmayan Türkiye’de uyuşturucu kullanımı Avrupa ülkelerinin aksine özellikle entelektüeller arasında yaygınlaşmıştır. Bu yıllarda dünyada yasadışı bir şekilde uyuşturucu imal ettikleri tespit edilen 17 laboratuvardan 7’si Türkiye’de bulunmuştur. 1953’te yapılan düzenleme ile uyuşturucunun üretimi ve yasa dışı ticaretine yönelik cezalar ciddi ölçüde ağırlaştırılmıştır (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 13).

Türkiye’nin 1938-1971 arasında dünya afyon pazarının yaklaşık yarısına sahip olması nedeniyle, uyuşturucu ile uğraşan bazı ülkelerin Türkiye’yi suçlaması ve sorumlu tutması üzerine baskılar yoğunlaşmıştır (Kurt ve Kurt, 2007, s. 8).

1971’de ABD Başkanı Nixon’ın uyuşturucuya karşı açtığı savata yasal olmayan afyon trafiğinden sorumlu tuttuğu Türkiye’yi hedef tahtasına oturtmuştur. 1960’lar ve 1970’ler boyunca Türkiye’de siyasi ortam, sık sık yapılan seçimler, popülist politikalar ve değişen siyasi dinamiklerle istikrarsız bir görünümde olmuş, ekonomi, ciddi ödemeler dengesi açıkları ile sürekli artan dış borç ve kronik enflasyon ile karşı karşıya kalmıştır (Kamminga, 2007, s. 5). Bununla da bağlantılı olarak Türkiye menşeli haşhaş üretiminin ABD için tehdit olarak algılanması ile 1969’da ABD diplomasisi, Türkiye’den afyon üretimini durdurmasını istemiştir (Kamminga, 2007, s. 6). Bu dönemde iki ülke temsilcileri arasında müzakereler çıkmaza girmiş, yardım ve tazminat tekliflerinin istenen etkiye sahip olmadığına karar veren Nixon yönetimi, Türkiye afyon endüstrisini tamamen ortadan kaldırmayı kabul etmedikçe, ABD’nin Türkiye’ye yaptığı ikili yardımı durdurmak ve ekonomik ve askeri yaptırımlar uygulamakla tehdit etmiştir (Kamminga, 2007, s. 7).

12 Mart askeri muhtırasından sonra iktidara gelen Erim hükümeti ABD’nin baskılarına dayanamayarak haşhaş üretimini yasaklamış, ancak bu durum afyondan geçimini sağlayan 1,5 milyon kişiyi olumsuz anlamda etkilemiştir. O dönemde dünya piyasasında afyon ihtiyacının yüzde 50’sini karşılayan Türkiye’deki yasaklar ilaç piyasasında da problem ortaya çıkarmış, 1974 yılında CHP-MSP hükümeti 6 ilin tamamı ve Konya’nın bazı ilçelerinde haşhaş üretimine yeniden izin vermiştir (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 13).

1970'lerde Avrupa'da zarar azalımı politikaları uygulanmaya başlasa da Türkiye bu uygulamaları benimsememiştir. 80'lere gelindiğinde ise Avrupa'da uyuşturucu kullanımındaki artış ivmesi, Türkiye'yi kaçakçılık için bir güzergah haline getirmiş ve devlet bunu önlemek için uyuşturucunun arzına yönelik çalışmaları gündeme getirmiştir (Akgül ve Kaptı, 2010, s. 86).

Ülkenin yasadışı ticaretle mücadele çabalarının daha iyi bir koordinasyonuna duyulan ihtiyacın ortaya çıkması ile 1978'de, ağırlıklı olarak askeri personel tarafından yönetilen Türkiye Milli Güvenlik Kurulu, yasadışı uyuşturucular da dahil olmak üzere her türlü kaçakçılıkla mücadele için bir koordinasyon organı oluşturulmasını tavsiye etmiştir (Akgul ve Koprulu, 2016, s.5).

1980 askeri darbesinden sonra, yeni hükümet, insan ticareti ve kaçakçılıkla mücadele için İçişleri Bakanlığı'na bağlı Kaçakçılık, İstihbarat, Operasyon ve Bilgi Toplama Dairesi (KIHBI) adlı bir koordinasyon mekanizması oluşturulmuştur. Bunun ardından 1980'de Kaçakçılıkla Mücadele Dairesi (daha sonra KOM olarak adlandırılacak) özel bir polis birimi oluşturulmuştur.

1980'lerin başında, hem Türk ordusunun yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı da dahil olmak üzere kaçakçılık sorunuyla ilgili endişeleri hem de ülkenin stratejik konumu, hükümeti uyuşturucu arzını azaltmaya yönelik ilk kaçakçılık koordinasyon mekanizmasını başlatmaya sevk etmiştir (Akgul ve Koprulu, 2016, s. 5).

1991 yılında Türk Ceza Kanunu 403. maddede yapılan değişiklik ile hukukumuzda ilk defa örtülü olarak sert uyuşturucu yumuşak uyuşturucu yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yıl yapılan değişiklik ile esrar, kokain, eroin ve morfinden ayrı tutulmuştur. Bağımlılık oluşturmadığı yönünde görüşler öne sürülen esrar için, sert uyuşturucular olarak kabul edilen eroin, kokain ve morfine göre imal ve ticaret suçlarında daha az ceza öngörülmüş, ancak bu ayrım kullanma suçuna uygulanmamıştır. Uyuşturucu maddenin eroin, kokain ve baz morfin olması tedarik suçlarında cezayı arttırırken, kullanma suçunda cezayı azaltıcı etken olarak sayılmamıştır (Pınarcı, 2014, s. 43).

3.1.3. 1996 Sonrası Dönem

1980’li yıllarda PKK’nın kuruluşu ve şiddet eylemlerine başlaması uyuşturucu sorununun gündemden düşmesine neden olmuş, bununla beraber 1996’da gerçekleşen Susurluk kazası ile devlet içerisinde organize suç çeteleri ile ilişkinin ortaya çıkması uyuşturucu konusunu yeniden gündeme getirmiştir (Durmuş, 2018, s. 87).

1996’da yapılan Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısı, uyuşturucu ile mücadele politikasında çok önemli bir yere sahiptir. Madde ve madde bağımlılığı ile mücadelede bir strateji belgesi hazırlanması, kurumlar arası koordinasyonun gerekliliği, kullanım yaygınlığını tespit amacıyla çalışmalar yapılması gerektiği ilk olarak bu toplantıda karara bağlanmıştır (Pınarcı, 2014, s. 43). “Kurulun 393 sayılı tavsiye kararı ile Uyuşturucu Madde Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Üst Kurulu ve Uyuşturucu Madde Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Alt Kurulu oluşturulmuştur” (Işık ve Erdal, 2015, s. 466).

1997 yılında, Devlet Bakanlığına bağlı Aile Araştırma Kurumu, tüm devlet kurumları arasında uyuşturucu talebini azaltma faaliyetlerini koordine etmekten sorumlu kurum haline gelmiştir. İlk strateji belgesi aynı yıl hazırlanmış ve uygulamaya alınmıştır (Akgül ve Koprulu, 2016, s. 5). Bununla beraber Aile Araştırma Kurumu 1997-2000 arası dönemde Uyuşturucu Kullanımı ile Mücadelenin Takibi Ulusal Politika ve Strateji belgesini kabul etmiş, ancak tavsiye edici niteliği dışında bir işleve sahip olmamıştır (Durmuş, 2018, s. 87).

AB'nin 1999 Helsinki Zirvesi'nden sonra Türkiye'yi aday ülke olarak ilan etmesi sonrasında, Türkiye'nin uyuşturucu ile mücadele politikası da AB mali yardımlarından da etkilenmeye başlamıştır. Buna göre AB, 2002'den sonra Türkiye'ye Katılım Öncesi Mali Yardım (2002–2006), Yeniden Yapılanma, Kalkınma ve İstikrar için Topluluk Yardımı (2001–2004), PHARE ve ISPA gibi çeşitli finansal araçlar kapsamında finansal ve kurumsal destek sağlamıştır. Ancak, 2007'den başlayarak, AB, 2007-2013 programı için aday ve potansiyel aday ülkeler için IPA olarak adlandırılan tüm mali yardım mekanizmalarından yararlanmaya başlamıştır (Akgül ve Güner, 2014, s. 464).

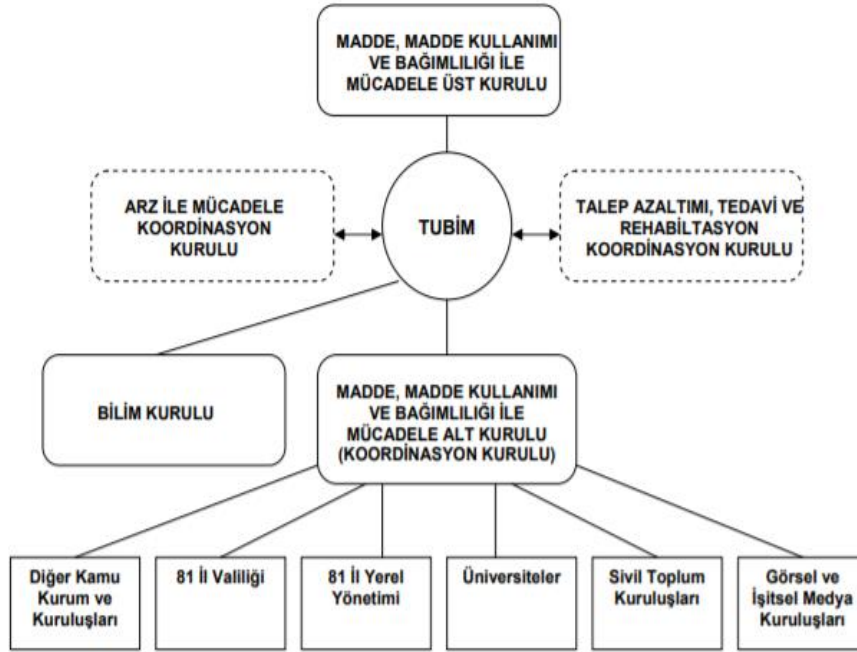
AB aday ülkesi olarak ilan edilmesinden sonra Türkiye 2000'lerin başında EMCCDA'ya üye olmak için başvuruda bulunmuş, EMCDDA aday ülkelerin faaliyetlerine katılımına izin vermek için kuruluş yönetmeliğini değiştirmiştir. 15-19 Ekim 2001'de EMCDDA, uyuşturucuyla ilgili mücadele kuruluşlarının (Örneğin Sağlık Bakanlığı, Türk Polis Teşkilatı, Jandarma, Gümrük Dairesi, Adalet Bakanlığı gibi) teknik ve organizasyonel kapasitesini değerlendirmek üzere Türkiye'ye ve kurumlarına bir ziyaret gerçekleştirmiştir (Akgül ve Gürer, 2014, s. 464).

2007 yılında EMCDDA da dahil olmak üzere belirli AB toplum kuruluşlarında Geçiş Yardımı ve Kurumsal Yapılanma amacıyla Türkiye ve Hırvatistan'ı eşleştiren bir IPA programını kabul edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye eğitim, kapasite geliştirme, veri iyileştirme ve uyuşturucuyla ilgili araştırmalar için önemli destek almıştır. Türkiye'nin bu projelerdeki başarısı, 2007'de AB ile Türkiye arasında, Türkiye'nin EMCCDA'ya tam üyeliği için bir anlaşma ile sonuçlanmıştır (Akgül ve Gürer, 2014, s. 465).

2007 yılında başlatılan IPA programı, kurumsal kapasiteyi güçlendirmeyi ve belirli projelerle Türkiye'nin Topluluk Programlarına katılımını desteklemeyi amaçlamıştır. Bu program kapsamında, 2008 yılında Türkiye, Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Sektöründe Almanya ve Yunanistan ile uyuşturucuyla ilgili başka bir eşleştirme projesine katılmıştır. Bu proje TUBİM'in kurumsal kapasitesinin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamıştır (Akgül ve Gürer, 2014, s. 465).

“2000 yılında BM öncülüğünde Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'na bağlı olarak Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC) kurulmuştur. Yine 2002 yılında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'na (KOM) bağlı olarak Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) kurulmuştur” (Çelik ve Sezgin, 2016, s. 13).

Şekil 2. TUBİM Yapılanması

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, 2007, s. 12.

Ulusal uyuşturucu stratejisi belgesinin uygulanmasının takibinden sorumlu olan TUBİM, EMCCDA temas noktası görevini de üstlenmektedir. Bu yönüyle AB uyuşturucu stratejisi ve uygulamaları ile ulusal strateji ve uygulamalar arasında bir köprü görevi görmektedir (Pınarcı, 2014, s. 54). “Bu belgede belirlenen hedeflere ulaşmak için 2007-2009 Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı ve 2010-2012 Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı olmak üzere iki eylem planı yürürlüğe konulmuştur” (Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 14).

Türkiye uyuşturucu madde kaçakçılığının statik değil dinamik olduğunun da farkındadır. Bu nedenle Türkiye, yeni kaçakçılık yöntemlerini önleyecek, piyasaya yeni giren bağımlılık yapıcı maddeleri izleyecek ve gerekli önlemleri alacak şekilde ulusal mevzuatını hazırlamaktadır. Uyuşturucu kullanıcılarının tedavisi, rehabilitasyonu ve sosyal açıdan yeniden bütünleşmesi için bilimsel yöntemlerin takip edilmesi için de çalışmalar yapılmaktadır.

Bu çalışmaların sonuncusu olarak öne çıkan ‘‘En İyi Narkotik Polisi; Anne’’ projesi İçişleri Bakanlığı tarafından 07.10.2020 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu projenin önem arz eden tarafı polisiye tedbirlerden çok daha öncesinde uyuşturucu kullanımı hakkında annelerin bilinçlendirilerek ilk öğretmen olan annelerin bu konuda kendi çocuklarını bilinçlendirebilmesi ve sosyal olarak uyuşturucu madde alanlarından uzak tutulması hedeflenirken aynı zamanda uyuşturucu kullanan gençlerin anneleri tarafından davranışlarının kontrol edilmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında tüm Türkiye’de annelere yönelik seminerler ve bilgilendirme toplantıları düzenlenmeye başlamıştır.

3.2. Uyuşturucu ile Mücadelede Yasal Düzenlemeler

Bilindiği gibi uyuşturucu maddeler sinir sistemlerine doğrudan nüfuz etme özelliğine sahiptir ve bu maddelerin kullanımı fiziki ve psikolojik bağımlılığı da beraberinde getirmektedir. Hem bireysel hem de toplumsal anlamda ciddi problemlerin yaşanmasına neden olan bu maddelerin kullanımı, toplumsal anlamda ciddi tehditler ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle uyuşturucu ile mücadelenin yasal bir zemine oturtulması ihtiyacı çıkmış ve ceza kanunlarında uyuşturucu maddelere yönelik bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Bazı AB ülkelerinden farklı olarak Türkiye, esrar/marihuana dahil yasadışı uyuşturucu bulundurmanın bile cezalandırılabilir bir suç olarak görüldüğü oldukça katı bir uyuşturucu politikasına sahiptir. Türkiye’de uyuşturucuların neredeyse tamamı yasa dışı kabul edilmektedir ve ilaç dışı uyuşturucunun tıbbi kullanımına izin veren herhangi bir mevzuat bulunmamaktadır.

Türkiye’de uyuşturucu mücadelesi mevzuatında, uyuşturucu kullanımı ve bulundurulması yanı sıra uyuşturucunun üretimi, ihracatı, ticareti ve kaçakçılığını farklı suçlar olarak değerlendirilmiştir (Yavuz ve Ateş, 2018, s. 51).

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele 82 Anayasası 58. maddesinde bulunan ‘‘Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır’’ hükmü temel alınarak sürdürülmektedir (Çetinöz, 2019, s. 24).

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadelede uluslararası sözleşmelere uygun olarak yürürlüğe konulan iç hukuk mevzuatının dağınık bir yapıda olduğu söylenebilir. Birçok farklı kanunda uyuşturucu madde ile mücadele için yasal düzenlemeler söz konusu olsa da temel anlamda dört başlık altında toplanabilecektir (Örselli ve Babahanoğlu, 2019, s. 7348).

- ✓ “12.06.1933 tarihli ve 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun
- ✓ 03.06.1986 Tarihli ve 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun
- ✓ 26.09.2004 Tarihli ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)
- ✓ Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi ile Eylem Planları”

5237 sayılı TCK uyuşturucu madde kavramına ayrıca uyarıcı madde kavramını da eklemiştir. Merkezi sinir sistemine etki yapan sentetik uyuşturucu madde kapsamında ele alınan bu maddelerin en önemlisi amfetamin grubu ilaçlardır. Esasen bu tür maddeler önceki ceza yasasında da uyuşturucu madde kavramı içinde değerlendirildiğinden, uyarıcı madde kavramı uygulamada bir yenilik getirmemiştir. Bununla birlikte uyuşturucu ve aynı etkiyi gösteren sentetikler ve ilaçların kullanımı konusunda belirli yaptırımlar getirilmiş, bu sayede güçlü bir sosyal savunma kurulmak istenmiştir. Dolayısıyla bağımlılık yapıcı tüm maddelerin bu suçun konusuna gireceği hükme bağlanmıştır.

1926’da yürürlüğe giren 765 sayılı TCK içinde 403-409. Maddeler arası bölümü uyuşturucu maddeler ile ilgili yasakları içermiştir. Bazı değişiklikler ile yaklaşık 78 yıl yürürlükte kalan bu yasa, 26.09.2004’te kabul edilen 5237 sayılı yeni TCK ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Yasadışı uyuşturucularla ilgili ana mevzuat ve hükümler 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda (TCK) belirtilmiştir ve kanun uyuşturucu satışını sağlayan uyuşturucu kaçakçılığı (Madde 188) arasında bir ayırım yapmasına rağmen (Madde 190) ve kişisel kullanım için uyuşturucu bulundurma (Madde 191), üçü de suç fiili olarak kabul edilir ve cezalandırılabilir suçlar olarak kabul edilmektedir (Yurtsever, 2020).

Türk ceza mevzuatında uyuşturucu ile mücadele kapsamında uyuşturucu maddelerin kullanımı, bu maddeleri imal etmek ve uyuşturucu ticareti, uyuşturucu

kullanımını kolaylaştırma ve özendirme ile bağlantılı tüm eylemler cezai yaptırıma tabi durumdadır. Bununla beraber uyuşturucu kullanma ve bulundurma konusunda cezalandırmaya alternatif uygulamalar da geliştirilmiştir (Çetinöz, 2019, s. 21).

Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu tanımı yapılmamıştır. Ayrıca gün geçtikçe yeni uyuşturucu çeşitlerinin ortaya çıkması dolayısıyla kanunda bu uyuşturucuların sayımına da yer verilmemiştir. 2312 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun, bu maddelerin kanun kapsamına alınması yetkisini Bakanlar Kuruluna vermiştir. Bununla birlikte uyuşturucu maddenin morfin, eroin, kokain olması durumunda cezaların ağırlığı da arttırılmıştır.

TCK'da uyuşturucu madde imal ve ticaret suçları 'Özel Bölümler' başlıklı ikinci kitapta 'Topluma Karşı Suçlar' başlıklı üçüncü kısmın Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar başlıklı Üçüncü bölümünde yer almıştır. Ceza Kanunu'nun uyuşturucu madde üretim ve yasa dışı ticaretinin suç sayılması, sadece kullanan kişilere zararlı olması ile değil; aynı zamanda bu maddelerin ticareti, uyuşturucu bulmak için suçla karışma ya da çocuklar yönünden çeşitli zararlar barındırması ile toplumun bütününe ilgilendirmektedir.

Bu tür suçlarda toplum yönünden bir zararın gerçekleşmiş olması veya tehlikenin gerçekleşmiş olması zorunluluğu yoktur. Çünkü uyuşturucu madde konusunun bir sosyal tehlike olduğu kabul edilmektedir. Bu tür maddelere bağımlı kişiler tamamen toplum dışı kalmış, üretkenliği kaybolmuş kişilerdir. Tedavisi oldukça zor olan uyuşturucu bağımlıların topluma tam olarak katılımlarının sağlanması da güçtür. Bu nedenle kanun koyucu uyuşturucu madde imal ve ticareti ile kullanım fiillerini suç saymakta, bir yönden ferdi uyuşturucu maddenin zararlı etkilerinden korumak diğer yönden toplumu olumsuz etkilerden korumayı amaçlamıştır.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesine göre uyuşturucu ticareti yapmak suç olarak nitelendirilmiştir. Buna göre uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı şekilde satışı, aracılığı, sevki, nakli, depolanması gibi eylemlerin on yıldan az olmamak üzere suç teşkil ettiği hükme bağlanmıştır. Ayrıca

uyuşturucu satılan kişinin çocuk olması halinde hapis cezasının 15 yıldan az olamayacağı da belirtilmiştir (Meydan, 2019, ss. 326-327).

TCK 188. maddesinde yer alan suçlar seçimlik hareketli suçlardır. Bu bakımdan kanunda gösterilen hareketlerden bir tanesinin yapılması suçun oluşumu için yeterlidir. Kanuni tarifte gösterilen hareketlerin birkaçının veya hepsinin aynı anda veya birbiri ardından yapılması, suçun birden fazla olduğunu ifade etmez (Kurt ve Kurt, 2007, s. 46).

Türk hukukunda “3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthalı Hakkında Yönetmelik” haşhaşın ekimi konusunu düzenlemiştir. Buna göre BM denetiminde dünyada yasal olarak belirlenmiş 6 ülkeye tıbbi amaçlı haşhaş ekimi belirli kriterlerin yerine getirilmesi şartına bağlı olarak izin verilmiştir. Türkiye de bu ülkelerden biridir ve haşhaş ekim alanları Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir. Belirlenen alanlar dışında yasa dışı kenevir üretimi il ve ilçe müdürlükleri ve kolluk görevlileri tarafından izlenmektedir. Yasa dışı kenevir ekiminin yapılmasının ortaya çıkarılması durumunda, bu üretilenler imha edilmekte ve ilgili kişiler adli mercilere aktarılmaktadır (Çetinöz, 2019, s. 22).

TCK 191 maddesi uyuşturucuyu kullanım amacıyla bulundurma ve uyuşturucu satın alma, kabul etmeyi suç olarak düzenlemiştir. Aynı maddede bu suçun cezasının 2 yıl hapis olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kendi kullanım amacı ile olsa dahi uyuşturucu temini için bitkileri yetiştirenler de bir ila iki yıl hapis ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

TCK 192. maddesi ise etkin pişmanlık konusunu düzenlemiştir. Buna göre maddenin 1.fıkrasında uyuşturucu madde kullanımı, üretimi ve yasa dışı ticaretine iştirak edenler, üretim yerlerini haber vermeleri, suçluların yakalanmasına yardım etmeleri ve üretilen maddenin ele geçirmesine yardım ederlerse ceza almayacakları düzenlenmiştir. Ayrıca maddenin 2. ve 3. fıkrasında uyuşturucuların ve uyarıcıların maddeyi nereden, ne zaman ve kimden aldığına yönelik resmi makamları bilgilendirmesi halinde cezayı müeyyide uygulanmayacaktır. Son olarak

uyuşturucu kullanımına karışan ve soruşturma dosyası açılmayan kişiler de tedavi isteğinde bulunmaları halinde ceza almayacaktır.

Türkiye’de ceza kanunlarında düzenlenen yasaklayıcı ve cezalandırıcı hükümlerin yanı sıra 2005 yılından beri denetimli serbestlik uygulamasına geçiş yapılmıştır. Denetimli serbestlik uygulaması 20 Temmuz 2005 tarihli ve 25881 sayı numaralı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte kişi kendisine yüklenen sorumlulukları ihlali halinde ve yeniden uyuşturucu kullanması halinde iki ila beş yıl hapis cezası ile karşı karşıya kalmaktadır.

‘2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’ 3. maddesine göre: “Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır. Kenevir ekimi ve yetiştiriciliği izne tabidir.” Bu kapsamda ilgili yönetmelikte kenevir yetiştiricisi olabilmek için izin alınması gerektiği, bunun kontrolüne yönelik bilgiler verilmiştir. Bunun dışında kalan yasa dışı ekimler ile ilgili olaylar adli mercilere iletilmektedir.

Bakanlar Kurulu’nun 2015/7725 sayılı “Haşhaş Kapsülü ve Tohumu Alımı ve Satımı Hakkında Kararı uyarınca haşhaş ekimi yapılacak yerler belirlenmiş, bu bölgelerde izin belgesi ile haşhaş ekimine izin verilmiştir. Haşhaş kapsüllerinin çizilmesi ise yasaktır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 18).

Türkiye mevzuatında yasal ekim yerlerinde üretilen haşhaş kapsülleri Toprak Mahsulleri Ofisi aracılığı ile üreticiden alınarak işlenmek üzere Afyon Alkaloidleri Fabrikasına iletilmekte ve bu tesiste üretilen morfin ve türevleriyle yurt içi ve yurt dışı ilaç fabrikalarının alkaloid hammadde ihtiyaçları karşılanmaktadır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 18).

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele temel olarak yasaklayıcı ve önleyici tabanlı düzenlemeler ile yürütülmektedir. Ancak bu durum uyuşturucu ile mücadele, mücadelenin salt asayiş ve sağlık temelli algısı yaratmaktadır. Uyuşturucu mücadele kullanımını önlemeye yönelik çalışmalar ise bir sistematige sahip değildir. Bu noktada dezavantajlı grupların uyuşturucu madde bağımlısı olmadan önlenmesine yönelik erken müdahale önlemlerine de ihtiyaç bulunmaktadır Örselli ve Babahanoğlu, 2019, s. 7349).

Türkiye’de mevzuatında yapılan düzenlemelerin yanı sıra 1982 Anayasası 90. Maddesinde “usulüne göre onaylanarak yürürlüğe konmuş” olan tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerin kanun hükmünde olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle kanunların yanı sıra uluslararası sözleşmeler de iç hukuk normu olarak işlem görmektedir. Bu haliyle uyuşturucu ile mücadele konusunda taraf olunan anlaşmalar da mevzuatın bir parçası durumundadır (Ünver, 2003, s. 29).

3.3.Ulusal Uyuşturucu Stratejisi ve Koordinasyon Mekanizmaları

Mevzuatımızda yapılan düzenlemelere, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadelede önem arz eden birimlerin oluşturulması da eşlik etmiştir. Özellikle doksanlı yıllarda halk arasında yaygınlaşan madde kullanımı ve buna bağlı ölümlerin artışı bu önlemlerin alınmasında etkili olmuştur.

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele politikasının iki farklı çerçevede ele alınacağı belirlenmiştir. Buna göre uyuşturucu kaçakçılığı, yasa dışı ekim ve üretim gibi uyuşturucu arzına yönelik politikalar yanında tedavi ve önleme gibi uyuşturucu talebine yönelik politikalar da uygulanmaktadır. Bu kapsamda mücadelenin koordinasyonu için en önemli belge, AB ile uyum çalışmalarının bir sonucu ortaya çıkarılan 2006’da ilk kez kabul edilen Ulusal Uyuşturucu ve Strateji Belgesi’dir.

Türkiye’de uyuşturucuyla mücadelenin koordinasyonu hem merkezi koordinasyon hem de yerel koordinasyonu içermektedir. Merkezi koordinasyon yapısı; Uyuşturucuyla Mücadele Yüksek Kurulu, Uyuşturucuyla Mücadele Kurulu ve Uyuşturucuyla Mücadele Teknik Kurulu olmak üzere üç teşkilattan oluşmaktadır. Yerel düzeyde koordinasyon, İl ve İlçe Uyuşturucuyla Mücadele Kurulları tarafından yürütülmektedir. İl Uyuşturucuyla Mücadele Kurulu, Valinin uygun göreceği Vali veya Vali Yardımcısı başkanlığında toplanır. Kurulun sekreteryası görevleri İl Halk Sağlığı Müdürlükleri tarafından yürütülür. İlçe Uyuşturucu Madde ile Mücadele Kurulları, Kaymakamın başkanlığında toplanır. Kurulun sekreteryası görevleri İl Halk Sağlığı Müdürlükleri tarafından yürütülür. Kurullar ve bakanlıklar arasındaki koordinasyonun hızlı ve sağlıklı olması için Sağlık Bakanlığı tarafından koordine edilen web tabanlı ortak bir yazılım sistemi olan “Uyuşturucu ile Mücadele Veri İzleme Sistemi” oluşturulmuştur. Bu sistem ile illerin yanı sıra tüm kuruluşların yürüttüğü çalışmalar merkezi olarak

izlenebilmekte ve güvenli bir veri akışı sağlanabilmektedir. Türkiye'deki ilgili kurumlardan ulusal uyuşturucu verilerinin toplanmasından ve ulusal / uluslararası platformlara raporlama ve koordinasyonun sağlanmasından sorumlu Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) çalışmalarını Türkiye Polis / Narkotikle Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde sürdürmektedir (Turkish National Police Counter Narcotics Department, 2017, s. 4).

2014 yılında özellikle sentetik kannabinoid türevli maddelerden kaynaklı ölümlerin basın ve yayın organlarında sıklıkla yer alması dolayısıyla, Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele alanında yürütülen çalışmaların tekrar değerlendirilmesi gündeme gelmiştir. 2014 itibariyle ilgili bakanlıkların bir araya gelmesi ile uyuşturucu ile mücadelede acil eylem planı yönünde çalışmalar başlamıştır (Ulu, 2018, s.181).

2002-2014 arasında İçişleri Bakanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’na bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) koordinasyonunda yürütülen uyuşturucuyla mücadele çalışmalarının 2014 itibariyle Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmesi kararlaştırılmıştır (Ulu, 2018, s. 181).

Uyuşturucu ile mücadele kapsamında Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda ilgili bakanlıkların da işbirliği ile Ulusal Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı kabul edilmiştir.

Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan “Ulusal Uyuşturucuyla Mücadele Strateji Belgesi ve Uyuşturucuyla Mücadele Ulusal Eylem Planı, Yüksek Kurul kararı ile yürürlüğe girmiştir. Bu belge kapsamında Türkiye’de uyuşturucuyla ilgili önleme faaliyetleri İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Türkiye Yeşilay Derneği koordinasyonunda yürütülmeye başlanmıştır. Türkiye'deki önleme faaliyetlerinin en önemli kısmını çeşitli resmi ve sivil kuruluşlar tarafından hazırlanan konferanslar, seminerler, kamu spotları, ilanlar, halk ve birey sağlığına verilen ilaçların zararlarını anlatan broşürlerden oluşturmaktadır. Kamuoyunu bilinçlendirmeyi ve madde bağımlılığını başlamadan

önlemeyi amaçlayan bu faaliyetler, genel olarak madde bağımlılığının kazanıldığı yaştaki bireyleri hedeflemektedir. Bu konuda kamu görevlileri, öğretmenler, aileler, öğrenciler, ilgili kurum ve kuruluşların personeli ve askeri personeli bilgilendirilmektedir (Turkish National Police Counter Narcotics Department, 2017, s. 15)

3.4. Ulusal Uyuşturucu ile Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)

Türkiye uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile mücadele konusunda arz ve talebi birbirinden ayırmayarak ele aldığı ulusal politikasını 20 Kasım 2006 tarihinde imzaladığı stratejik belge ile ortaya koymuştur. Bu belge ile her iki alandaki mücadelede eş güdüm ve eş zamanlı hareket ederek iyileştirme sürecini de bu mücadeleye dâhil etmiştir.

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesinin temeli hedefler aracılığı ile sistemli bir şekilde sürecin değerlendirilmesine odaklanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan eylem planı uyuşturucu arzı ve talebinin engellenmesi, uyuşturucuya karşı iletişim çalışmaları ve stratejilerin koordinasyonu ve değerlendirilmesine odaklanmıştır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 16).

Türkiye’de uyuşturucuyla ulusal mücadele politikası değerlendirildiğinde sağlık ve sosyal risklerin azaltılması temel hedef olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda maddenin arzı ile mücadele yanı sıra talebin de engellenmesi yaklaşımı benimsenmiştir (Ün, 2019, s. 7). Bu kapsamda 11 Mayıs 2018 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren ve halen geçerli olan 2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 6 aylık dönemler halinde değerlendirmelere tabi tutulmakta ve ilgili bakanların katılımı ile gerçekleştirilmektedir. Faaliyetler kapsamında yine 6 ayda bir eylem planı değerlendirme raporu yayınlanmaktadır.

2023’e kadar geçerli olacak eylem planı bağımlılık yapan maddelerin birbiri ile geçişken olduğuna vurgu yapmış ve bu nedenle madde bağımlılığı ile mücadelenin bütüncül bir şekilde yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Böylece 9

Aralık 2017’de kabul edilen 2017/23 sayılı genelge ile Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulu oluşturulmuştur (Durmuş, 2018, s. 84).

Bu belge taslağında Uyuşturucu ile Mücadelede İletişim başlığı altında yer alan uyuşturucu ile mücadelede iletişim çalışmaları, hedef kitle ulaşmak istenen amaç ve tercih edilen iletişim araçlarına odaklanılmış ve şu öneriler sunulmuştur:

- ✓ Tüm vatandaşların ulusal ve yerel basın aracılığı ile uyuşturucunun zararları konusunda bilgilendirilmesi ve kamuoyunda farkındalığın artırılması sağlanmalıdır.
- ✓ Uyuşturucunun zararları ile ilgili yanlış ve yetersiz olan bilgiler eğitim ile giderilmelidir.
- ✓ Medyanın konu ile ilgili farkındalık düzeyini arttırmaya yönelik çalışmaların yürütülmesi ve etkin iletişim stratejisi planlanmalıdır.
- ✓ Uyuşturucu ile mücadele için etkili bir dil kullanılması, gerekli hallerde anketler yapılması ve birbirini tamamlayıcı iletişim süreçleri planlanmalıdır.
- ✓ Mücadelenin profesyonel bir şekilde yönetimi için kaynakların etkili biçimde yönetilmesi gereklidir. Bu nedenle tüm aşamaların bir iletişim kampanyası şeklinde değerlendirilmesine çalışılmalıdır.
- ✓ Uygulanacak yeni aşamaların kamuoyuna açıklanması ve yürürlüğe girecek İletişim Strateji Belgesi ile çalışanların ilgili kişilere ulaşılabilirliği arttırılacaktır.

3.5. Uyuşturucu Madde Arzıyla Mücadele

Uyuşturucuya bağlı suçların katlanarak artmasına rağmen, Türkiye uyuşturucu kullanımını uzun bir süre ikincil bir tehdit olarak değerlendirmiştir. Bununla birlikte yasadışı uyuşturucu ticareti, terörizmin finansmanı ile ilişkilendirildiği ölçüde ulusal güvenlik gündemi olarak algılanmaktadır.

Türkiye’nin uyuşturucu ile mücadele konusundaki politikaları kapsamında strateji belgelerindeki kurumlar ve kuruluşlar, temel olarak kaçakçılık ve kullanımın engellenmesi noktasında faaliyetler yürütmektedir. Uyuşturucu ile

mücadelede başarı kazanılabilmesi için tüm bu kurumların yürüttükleri kolluk, önleme, tedavi ve rehabilitasyon faaliyetlerinin dengeli bir şekilde sürdürülmesi beklenmektedir.

Türkiye’de uyuşturucu üretimi ve ticareti ile mücadelede EGM, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü görev almakta, bunların yanı sıra Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, MASAK ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkanlığı da uyuşturucu maddelerin araştırılma ve soruşturma aşamalarında destek faaliyetlerinde bulunmaktadır (Yavuz ve Çöpoğlu, 2018, s. 134).

Türk uyuşturucu kontrol politikası, bir dizi faktöre bağlı olarak öncelikle arz azaltma politikalarına dayanmaktadır. Afyon ekiminin en yüksek olduğu Güney Batı Asya’nın yanı sıra her çeşit tüketimin yüksek olduğu Avrupa’ya olan coğrafi yakınlığının da etkisi ile geçen süreç içerisinde özellikle arza yönelik mücadelenin sürdürülebilmesi için yeni kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Bu kapsamda bu kısımda uyuşturucu arzı ile mücadelede etkin olan kurumsal yapılar incelenecektir.

3.5.1. Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Uyuşturucu kaçakçılığı arzı ile mücadele konusunda Emniyet Genel Müdürlüğü ve bünyesindeki kuruluşlara büyük görevler düşmektedir. Çalışmalarını Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde Şube Müdürlüğü düzeyinde yürütmekte iken 2015 yılında oluşturulan Uyuşturucu ile Mücadele Daire Başkanlığı adı ile teşkilatlanmış ve 2017’de ismi Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı olarak değiştirilmiştir.

Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, hem arz hem de talep yönlü mücadele stratejisini benimsediği için birçok farklı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda Başkanlıkça uygulanan bazı uygulamalar şu şekilde açıklanabilecektir:

Narkotimler: 2014 yılında başlatılan proje ile dünyada bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Projenin hedefi uyuşturucuya ulaşımı önlemek, mahalli çözüm

retmek ve polisin sokaktaki etkinliğini arttıracak sosyal bilinci arttırmaktır. Narkotimler halen 81 ilde faaliyet göstermektedir.

Narkotik Eğitim Trı: Kalkınma Bakanlığı ve İstanbul Kalkınma Ajansı'nın desteği ile 2015'te faaliyete geçen proje, uyuşturucunun zararlarını topluma anlatmayı amaçlamaktadır. 2018 itibariyle 15 ilde 80 binin üzerinde vatandaşa ulaşmıştır.

Narko-rehber: Yerel tüm birimlere narkotik ekiplerince eğitim verilmesini amaçlayan proje kapsamında Narkotik Daire Başkanlığı tarafından "Narkorehber Modülü" hazırlanmış, bu kapsamda 185 bin kişiye ulaşmıştır.

Narko-nokta Projesi: Proje ile yurt genelinde kurulan stantlar ile satıcıların ve kullanıcıların belirlenmesi amacıyla stantlarda vatandaşların bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. 2018 itibariyle 167 bin vatandaşa ulaşılarak bilgilendirici materyal dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Alan Denetimi Projesi: 2017'den sonra uygulanan alan denetimi projesi ile suçun sokakta etkinliğinin önlenmesi hedeflenmiş ve farklı birimlerin de uyuşturucu ile mücadelenin parçası haline gelmesi hedeflenmiştir.

3.5.2. Jandarma Genel Komutanlığı

Türkiye yüzölçümünün yüzde 91'i ve nüfusun yüzde 21'i emniyet ve asayiş hizmetlerinin sağlanması açısından Jandarma Genel Komutanlığı'nın sorumluluğundadır. Bu kapsamda Kaçakçılık ve Organize suçlarla mücadelede daha etkin hale gelmek ve yeni yönetmelikle görevlerini tam olarak yerine getirebilmek amacıyla Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın 3 şubat 2017'de alınan bakan onayı ile yeniden yapılandırılması sağlanmıştır, şubeler güçlendirilmiştir. Destek şube ve Analiz ve Takip Timleri kuruluşa dahil edilerek operasyonel hale getirilmiştir .

3.5.3. Sahil Güvenlik Komutanlığı

Sahil Güvenlik Komutanlığı karasularımızda narkotik ve psikotrop madde kaçakçılığı ile mücadele faaliyetlerini 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 5237 Sayılı Türk Ceza

Kanunu, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanun kapsamında yerine getirmektedir. Komutanlık açık denizlerde narkotik ve psikotrop madde kaçakçılığı ile mücadele faaliyetlerini; uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığına karşı BM Sözleşmesi'nin 17. maddesi ve bu maddenin uygulanmasına yönelik Deniz Yoluyla Yapılan Kaçakçılıkla Mücadele Anlaşması'na dayanarak yürütmektedir.

3.5.4. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü

Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana varlığını koruyan gümrük muhafaza teşkilatı geniş bir coğrafyaya yayılan Türkiye'de, gümrüklerde işlemlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak ve kaçakçılığı önlemek amacıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak görevini sürdürmüştür. Halen 162 gümrük müdürlüğü ve 31 gümrük muhafaza kaçakçılık ve istihbarat müdürlüğünü bünyesinde barındırmaktadır (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2019, s. 5).

Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre sayılan 4 adli kolluk biriminden biridir. Kanunda yetkisi gümrük sahasında ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği içerisinde kaçakçılık faaliyetlerini önleme, izleme ve soruşturmakla görevli müdürlük, özellikle terör örgütlerinin finansman kaynakları arasında olan uyuşturucu ile ilişkili suçları ve sınır aşan suç niteliğindeki uyuşturucu kaçakçılığına yönelik mücadele yürütmektedir (Ün, 2019, s. 21). “Anayasa değişikliklerine uyum sağlanması amacıyla bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapılmasını içeren 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9 Temmuz 2018 de yürürlüğe girmesiyle Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı adı altında birleştirilmiş ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü bu bakanlık çatısı altında faaliyetlerine devam etmiştir” (Ün, 2019, s. 20).

Genel Müdürlüğün görevi uluslararası eşya, taşıt ve yolcu hareketlerini kontrol ederek güvenli ticaret ortamı oluşturmak, diğer taraftan kaçakçılığı önlemek suretiyle ülke ekonomisine, toplum sağlığı ile çevrenin korunmasına katkı sağlamaktır.

3.6. Uyuşturucu Talebi ile M¼cadele

Karşılaştırmalı araştırmalar, esrar kullanım derecesinin bir ¼lke tarafından uygulanan ulusal uyuşturucu politikasından çok fazla etkilenmediğini, ancak uluslararası sosyal ve k¼lt¼rel fakt¼rlerin bu konuda daha b¼y¼k bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, uyuşturucu kullanımı, gerçek uyuşturucu politikasının ve kanun yaptırım tedbirlerinin bir sonucu olmak yerine, pop¼ler k¼lt¼rden, gençlik k¼lt¼r¼nden etkilenen uluslararası eğilimleri takip etmektedir (Van Solinge, 1009, s. 100).

Uyuşturucu madde kullanımı ve uyuşturucu kaçakçılığı ile m¼cadele sadece bir g¼venlik sorunu olmadığı için bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi de gerekmektedir. Bu nedenle devletin yanı sıra halkın da m¼cadele işbirliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda uyuşturucu talebinin engellenebilmesi için etkin m¼cadele gereklidir.

3.6.1. Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı insanların hayatını tam bir iyilik halinde geçirebilmesi için toplumun sağlığını korumak, geliştirmek gereken ¼nlem ve planları almak ve uygulamaya sunmak her t¼rl¼ ilaç ve uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin denetim, kontrol¼n¼ sağlayarak ilgili sağlık birimleriyle iş birliği içinde bulunmakla y¼k¼ml¼d¼r.

Ulusal Uyuşturucu ile M¼cadele Eylem Planı kapsamında uyuşturucunun ulaşılabilirliğinin ¼nlenmesine ilişkin çalışmalar ¼ncelikli olarak İçişleri Bakanlığı tarafından y¼r¼t¼lmektedir. Bununla birlikte Sağlık Bakanlığı tarafından uyuşturucunun ulaşılabilirliğinin ¼nlenmesine y¼nelik faaliyetler de y¼r¼t¼lmektedir.

2013 yılında yayınlanan politika ve strateji belgesi kapsamında uyuşturucu madde kullanımının ¼nlenmesi, tedavisi ve rehabilitasyonunda Sağlık Bakanlığı'nın sorumluluk alanlarını kapsayan politikaların hazırlanmasına başlanmıştır. Başbakanlık tarafından yayınlanan Uyuşturucuyla M¼cadele Genelgesi doğrultusunda Uyuşturucuyla M¼cadele Y¼ksek Kurulu oluşturulmuş ve 28-29

Kasım 2014 tarihlerinde Sağlık Bakanlığı koordinatörlüğünde ilk Uyuşturucuyla Mücadele Konseyi toplanmıştır (Arslan ve Akbulut, 2017, s. 174).

Sağlık Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan politikalar sonucunda 2015 yılına kadar tedavi merkezlerinde artış görülmüştür. 2006 yılında TUBİM tarafından yayınlanan ilk raporda Türkiye genelinde 15 merkez faaliyette iken 2015 yılı itibarıyla toplam aktif merkez sayısı 37'ye yükselmiştir (Arslan ve Akbulut, 2017, s. 176).

Uyuşturucuya erişimin engellenmesi hedefi doğrultusunda başlatılan “Elektronik Renkli Reçete Sistemi resmen 17 Mart 2017 tarihinde uygulamaya konulmuş, buna göre kırmızı ve yeşil reçeteli ilaçlar; 01 Şubat 2018 tarihinden itibaren ise normal reçete ile verilmesi gereken izlemeye tabi tüm ilaçlar Renkli Reçete Sistemi’ne alınmıştır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 77)

Elektronik Renkli Reçete sistemi kapsamında uyuşturucu ve psikotrop maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında kullanımı, bağımlılığa sebep olmasının yanı sıra pek çok adli ve güvenlik sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle uyuşturucu ve psikotrop madde kullanımının sınırlandırılmasına yönelik Sağlık Bakanlığı bünyesinde tedbirler de alınmaktadır.

Sağlık Bakanlığı 2017’de psikiyatri kliniklerinde çocuk ve ergen uzmanlarına yönelik hizmet içi eğitimlere başlamış ve 50’den fazla uzman eğitim almıştır. Ayrıca 192 hastanede bağımlılık tedavisi uygulaması ile tedaviye erişim kolaylaştırılmıştır. Sağlık alanında bağımlılıkla mücadele için bağımlıların tedavisi Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmaya başlamıştır (Çetinöz, 2019, s. 27). Ayrıca 2017 Temmuz’undan sonra Alo 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı hizmete girmiştir.

Alo 191’in kurulmasıyla birlikte aileler ve madde bağımlıları uyuşturucu ile ilgili hizmetlere ve bilgilere daha kolay ulaşması sağlanmıştır. Ayrıca uyuşturucuyla mücadele kurullarının düzenlediği toplantılara hükümetin yüksek düzeyde katılımı, politikanın üst yönetim tarafından desteklendiğini göstermektedir. Ayrıca uygulanan profesyonel kampanyalar ve medya yayınları sayesinde farkındalık yaratılmıştır.

3.6.2. Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Uyuşturucu ile mücadele konusunda Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da önemli görevler üstlenmiştir. Bu kapsamda 2017 yılında bakanlığın Yeşilay ile imzalanan protokol kapsamında 81 ilden 145 kişinin katıldığı “Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Formatör Eğitimi” gerçekleştirilmiştir (Çetinöz, 2019, s. 31). Ayrıca Aile Eğitim Programı Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığı Korunma Eğitimi ile 2018’e dek 160 bine yakın vatandaşa eğitim verilmiştir (Çetinöz, 2019, s. 32).

Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yasal çerçeve kapsamında devletin gençleri bağımlılıktan koruma amacıyla tedbirler alması noktasında görevli bakanlıklardan biri durumundadır. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü çocuk ve gençleri kötü alışkanlıklardan korumak için gerekli önlemleri almakla görevlidir (Albayrak ve Balcı, 2014, s. 32).

Uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılık nedenleri üzerine yapılan araştırmaların genelinin gösterdiği gibi bireylerin travmatik bir duruma maruz kalması ve aile kaynaklı problemler uyuşturucu kullanımı konusunda tetikleyici olabilmektedir (Yoldaş ve Demircioğlu, 2020, s. 73). Bu nedenle uyuşturucu kullanımının başlamadan engellenmesi büyük öneme sahip durumdadır. Bu konuda bakanlık da eğitim faaliyetleri ile önleyici projelere ağırlık vermeye devam etmektedir.

3.6.3. Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulu

2014/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Başbakan Yardımcısı başkanlığında 8 bakanın katılımı ile Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu oluşturulmuş ve güçlü bir koordinasyon yapısı sağlanmıştır. Bu kapsamda 2015 Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı hazırlanmış, daha sonra 2016-2018 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Eylem Planı yürürlüğe sokulmuştur (Çetinöz, 2019, s. 19). Koordineli çalışma amacıyla oluşturulan kurulun Adalet, Aile ve Sosyal Politikalar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Gençlik ve Spor, Gümrük ve Ticaret, İçişleri, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlarından oluşacağı açıklanmıştır.

Sağlık Bakanlığının koordinasyonunda Ulusal Uyuşturucu Strateji Belgesi ve Eylem Planı için 2015 yılında hazırlıklara başlanmıştır (Durmuş, 2018, s. 89).

2016-2018 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Eylem Planı'nda faaliyetler 11 ana başlık altında şu şekilde toplanmıştır:

- ✓ Uyuşturucuya ulaşılabilirliği önlemek,
- ✓ Toplumsal anlamda uyuşturucu ile mücadele
- ✓ Uyuşturucu ile mücadelede tedavi
- ✓ Uyuşturucu ile mücadele sosyal uyum çalışmaları
- ✓ Uyuşturucu ile mücadele iletişim çalışmaları
- ✓ İzleme ve değerlendirme çalışmaları
- ✓ Finansal boyut
- ✓ Yerel yönetimler ve STK'ların rolü
- ✓ Danışma birimleri
- ✓ Uluslararası deneyim ve başarılı ülke modeller

Bağımlılıkla Mücadele Kurulu, bağımlılıkla mücadelede teknik çalışma gruplarının yanı sıra iletişim çalışma grubu ve il/ilçe koordinasyon kurullarının oluşturulmasını öngörmüştür. Bu kurullar Sağlık Bakanlığı müsteşar yardımcısı tarafından, illerde ise il sağlık müdürlükleri aracılığı ile çalışmalarını yürütmektedir (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 15). Bu kapsamda Uyuşturucu ile Mücadele Teknik Çalışma Grubu, Alkol Bağımlılığı ile Mücadele Teknik Çalışma Grubu gibi alt çalışma grupları oluşturulmuştur (Yavuz ve Çöpoğlu, 2018, ss. 134-135).

2018'de yönetim sistemi değişikliği gelen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile uyuşturucu ile mücadele konusunda bazı mevzuat düzenlemeleri gündeme gelmiştir. Böylece cumhurbaşkanlığının politika üretme ve denetim kapasitesi arttırılmıştır. Bu bağlamda 2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu'nun Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında toplanması karara bağlanmıştır. Yüksek Kurulu'nun temel görevi il koordinasyon kurulları oluşturularak uyuşturucu ile mücadelede koordinasyonun güçlendirilmesidir.

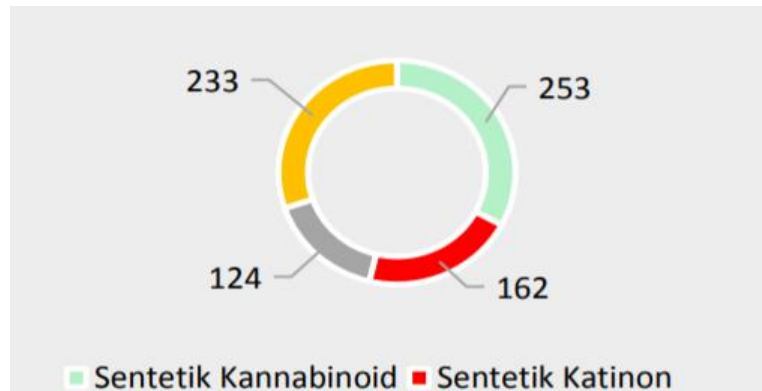
3.6.4. Erken Uyarı Sistemi

Uyuşturucu ile mücadele çalışmaları kapsamında 2008 ‘de hayata geçirilen TUBİM erken uyarı sistemi Ulusal Çalışma Grubu aracılığı ile yürütülmekte ve yılda 2 kere toplanarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Birçok kurul temsilcisinden oluşan erken uyarı sistemi kapsamında yeni psikoaktif maddelerin ülke için riskleri değerlendirilmektedir. 2015 yılında hayata geçirilen *Jenerik Sınıflandırma Sistemi* ile de yeni psikoaktif maddelerin birçoğunun daha Türkiye’ye girmeden kanun kapsamına alınması sağlanmaktadır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 20).

2008’den itibaren erken uyarı sistemi kapsamında 772 yeni psikoaktif madde kanun kapsamına alınmış, bunların 426’sı tek tek sayma usulü ile 346 tanesi ise jenerik sınıflandırmayla yasa kapsamına eklenmiştir (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 20).

Sistemde amaçlanan; maddenin ülkeye giriş yaparak halk arasında yayılım gerçekleşmeden etkilerden haberdar olup, uyuşturucu sınıfına alınarak bireylerin bağımlılığını önlemektir..

Grafik 4. Kanun Kapsamına Alınan Yeni Psikoaktif Maddeler (2008-2018).

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 20.

3.7. Türkiye’de Uyuşturucu Finansal Kaynağına Yönelik Mücadele

Günümüz toplumunda en başta teknolojik ilerlemelerin katkısıyla farklı suç tipleri ortaya çıkmakta ve bu suçlardan elde edilen haksız ekonomik kazançlar artarak suçlar cazip hâle gelmektedir. Yıllardır devam eden gelen uyuşturucu imal ve ticareti nedeniyle haksız ekonomik kazançlar artmıştır.

UNODC tarafından açıklanan verilere göre 2.000 dolar değerinde bir kilo eroin Pakistan sınırında 5.000 dolara, Türkiye-İran sınırında ise 8.000 dolara çıkmaktadır (UNODC, 2010, s. 56). Afgan uyuşturucusunun her sınırda el değiştirmesi, uyuşturucuyu Hakkari ve Van'dan Avrupa'ya taşıyan Türk kaçakçılığı örgütlerinin de olduğunu ve bu nedenle ülkede uyuşturucu parasının finansal akışının olduğunu göstermektedir. İran Cumhuriyeti, Türkiye ve Balkanlar'da faaliyet gösteren organize suç ağlarının eroin kaçakçılığından yılda 600 veya 700 milyon dolar kazandığı tahmin edilmektedir (UNODC, 2010 s. 57).

Europol 2016 Avrupa Uyuşturucu Piyasalarının Derinlemesine Analizi raporunda, Türk organize suç gruplarının Avrupa'nın kilit bölgelerinde eroin dağıtımının ana ithalatçıları olduğu ifadesine yer verilmiştir (Tetik ve Görücü, 2019, s. 10).

Suç ile mücadele konusunda başarılı olunması ve bunun uzun vadeye yayılması, özellikle kişileri suç işlemeye iten sorunların tespiti ve çözümüne yönelik faaliyetlerin etkin bir şekilde yürütülmesine bağlıdır. Kişileri çıkar amaçlı suç işlemeye yönlendiren temel motivasyon, kazanç elde etmektir ve bunun bir motivasyon olarak sürekliliği halinde mücadele yöntemleri etkisiz kalabilmekte ve kişiler suçlarını çektikten sonra da bu faaliyetlerine devam edebilmektedir. Çünkü cezasını tamamlamış olanlar yeniden kazanç elde etmenin yollarını aramak ve yakalanma risklerine rağmen yeniden aynı eylemleri yürütme eğilimindedir (Sakar, 2019, s. 6211).

Türkiye’de uyuşturucu ticareti ve kaçakçılığının finansla kaynağına yönelik mücadele yöntemlerinin başında müsadere gelmektedir. Müsadere en yalın açıklama ile işlenen bir suçla ilişkili eşya veya kazançların devlete aktarılması olarak tanımlanabilecektir.

Türkiye’de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu uyarınca iki tip müsadere belirlenmiştir. 54. maddede düzenlenen eşya müsadresi ve 55. maddede düzenlenen kazanç müsadresi. Müsadere ile suç gelirlerinin, yani suçtan kaynaklanan kazançların mülkiyetinin suçluların elinden alınarak devlet hazinesine gelir kaydedilmesiyle, bu kazançların suçlular tarafından yeni suç finansmanında kullanılmasının önüne geçilmek hedeflenmektedir.

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun 3. maddesinde esrar yapılmak amacıyla kenevir ekimi yapılması ve ne amaçla olursa olsun esrarın ithal, ihraç ve satışı yasaklanmıştır. Kenevir ekimi ve yetiştiriciliği izne tabi iken “Kenevir Yetiştiriciliği Ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yetiştiricilik yapılmasına izin verilmektedir. Yönetmeliğin 5. maddesinde yetiştiricilik izni verilebilecek bölgeler açıklanmıştır (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 19).

Tablo 7. Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekimi 2014-2018 Yıllarına Göre Dağılımı

Yıl	Şehir	Ürün	Ekilen Alan (Da)	Üretim (ton)
2016	Samsun	Kenevir (lif)	45	7
		Kenevir (Tohum)	25	1
2017	Samsun	Kenevir (lif)	46	7
		Kenevir (tohum)	24	1
2018	Samsun Kastamonu	Kenevir (lif)	55	7
		Kenevir (Tohum)	59	3

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 19.

Daha önce de belirttiğimiz gibi BM denetiminde Türkiye aynı zamanda tıbbi amaçlı haşhaş ekim merkezlerinden biridir ve bu konuda 2016-2018 dönemi elde edilen üretim miktarları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 5. Türkiye’de Morfine Eşdeğer Opiyat Hammadde Üretim Miktarı ve Haşhaş Ekim Alanları

Kaynak: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 19

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlık tarihi kadar eski olan uyuşturucu maddeler, 20. yüzyıl ile beraber küresel bir sorun haline gelmiş ve bu haliyle uluslararası alanda mücadele çalışmaları başlamıştır. Özellikle uyuşturucu kaçakçılığının organize suçlar kapsamında küreselleşmesi, madde bağımlılığının sağlık alanında olduğu kadar sosyal ve ekonomik anlamda da birçok sonuç ortaya çıkarmıştır. Uyuşturucu kullanımına bağlı olarak toplumun sosyo-ekonomik menfaatlerine zarar veren, toplumsal adalet anlayışını ve hukukun temel ilkelerini sarsan uyuşturucu kaçakçılığı ve bağlantılı suçlarla mücadele, ülkenin ekonomik istikrarını sağlama noktasında da önemli faktörlerden biridir.

Uyuşturucu kaçakçılığı yapısı itibariyle organize suç kapsamına girmektedir ve bu yapılanmalar hiyerarşik bir iş bölümü içerisinde uluslararası alanda faaliyet göstermektedir. Uluslararası güvenliğe yönelik en önemli tehditlerden biri olarak kabul edilen organize suç örgütleri, devlet yapısına sızarak bu ülkelerdeki ekonomik gelişmeyi engelleyebilmektedir. Organize suçlar içerisinde uyuşturucu kaçakçılığı ise örgütlü suç eylemleri içerisinde çok büyük gelir getiren faaliyetler içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle organize suç unsurları ekonomik anlamda da ülke ekonomilerinde önemli sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir.

Türkiye, üç önemli uyuşturucu kaçakçılığı rotasında yer alan önemli bir merkez olmaya devam etmektedir: Balkan rotası, Karadeniz bölgesinden geçen kuzey rotası ve doğu Akdeniz rotası. Dünyadaki afyonun yüzde 90'ını üreten Afganistan'dan gelen eroin, Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmekte; Güney Amerika'dan gelen kokain Türkiye'ye ya yurtiçi tüketim amacıyla ya da komşu ülkelere nakledilmek üzere nakledilmektedir. Bu durum Türkiye'nin özellikle yakalamalarda Avrupa'nın tümünden daha fazla çaba göstermesinin önünü açmaktadır. Çünkü ekonomik anlamda uyuşturucu kaçakçılığının ülke ekonomisinde belirgin sonuçları olmaktadır. Bu etkiler özellikle sağlık, kamu güvenliği, kamu harcamaları, istihdam ve işgücü, vergilendirme, yatırım ve kara para aklama konusunda ortaya çıkmaktadır. Türkiye de tüm bu alanlarda uyuşturucu kaçakçılığından doğrudan ve dolaylı olarak etkilenmektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirildiği gibi Türkiye’de son yıllarda uyuşturucu ile mücadele konusunda kamu harcamaları artış eğilimindedir. Uyuşturucu ile mücadelede kamu harcamaları 2010 yılından itibaren Türkiye’de de hesaplanmaya başlamıştır. Türkiye’de uyuşturucu ile mücadelede harcanan maliyette en yüksek giderleri ise personel giderleri oluşturmuştur. 2018 itibariyle bu alandaki kamu harcamaları 2017’ye göre yüzde 45 artış göstererek 1 milyar 362 milyona yükselmiştir.

Türkiye’nin uyuşturucu ile mücadelesi 1990’lı yıllardan itibaren gündeme gelmiş ve 2000’lerle beraber bu alanda önemli yasal düzenlemeler ve kurumsallaşma sağlanmıştır. Şu an için uyuşturucuyla mücadelede arz ve talep yönlü bir denge sağlanmaya çalışılmaktadır. Mücadelede önemli yer tutan bu yaklaşım DSÖ tarafından da dikkat çekici bulunmuş ve çok paydaşlı bir yapı üzerine ülke çapında düzenlenen çabalarda siyasi, bürokratik, sivil ve bilimsel aktörler birbirini tamamlayarak katkı sağlamaktadır.

Türkiye’nin uyuşturucu ile mücadele kapsamında önemli belgelerden öne çıkan Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi ile Eylem Planlarıdır. Buna göre Ulusal Strateji Belgesinin uygulanmasını sağlamak için hazırlanan Eylem Planı Belgesinde belirtilen faaliyetlerin uygulanmasından ve aynı zamanda söz konusu belgeye uyulmasından Ulusal Strateji Belgesinde belirtilen tüm kurum ve kuruluşlar sorumludur. Ulusal uyuşturucu stratejisi, arz ve talebe yönelik mücadele dengeli bir yaklaşım benimsemenin yanı sıra, aynı zamanda transit uyuşturucu kaçakçılığının ve uyuşturucuların yurtiçi satış ve kullanımının önlenmesine de büyük önem vermektedir.

Türkiye’nin uyuşturucu ile mücadelesinde narko-terör de önemli bir yer işgal etmektedir. Terör örgütleri uyuşturucu kaçakçılığından büyük gelirler elde etmekte ve eylemlerin maliyetini başka bir suç olan uyuşturucu kaçakçılığı ile sağlamaktadır. Türkiye örneğinde PKK başta olmak üzere diğer bazı terör örgütleri de uyuşturucu üretimi, dağıtımı, satışı ve yerel üreticilerden haraç almak yoluyla gelirlerini arttırmaktadır. Bu nedenle terörün finansmanının kesilebilmesi açısından da uyuşturucu ile mücadelenin büyük önemi bulunmaktadır.

Uyuşturucu ile m¼cadele ve uyuşturucunun finansal kaynağına y¼nelik m¼cadelede sadece ceza artırımlarının caydırıcılık sağlamadığı bunun yanında sosyal hizmetler uzmanlarının ve sivil toplum platformlarının bir araya gelerek bilinçlendirme ve rehabilite çalışmalarının tam bir uyum içeresinde ve g¼ncel tutularak gerçekteştirilmesi sağlanmalıdır.

Uyuşturucu ile alakalı suçlarda Alman sisteminde bulunan ve cezanın infazından sonra ‐Tehlikeli Hali‐ geçene kadar kontrol¼n devam ettiği bir sistemin oluşturulması halinde bireylerin uyuşturucu ile temaslarının ¼n¼ne geçilmesi, cezaevinden çıkan kişilerde meydana gelen ruhsal bozuntular sebebiyle, tahliye sonrası bir takip sistemi oluşturulması durumunda kişilerin topluma tekrar kazandırılabilmesi m¼mk¼n olabilecektir.

AB ¼lkelerinde finansal mali istihbarat birimleri bulunmaktadır. Bu birimler bağımsız olarak faaliyet y¼r¼t¼rken, her birimde faaliyet y¼r¼ten kolluk g¼revlileri, adli g¼revliler, savcılar, mali m¼fettiřler gibi uzmanlar ortak faaliyet y¼r¼tmektedir. T¼rkiye’de ise mali istihbarat birimi olarak MASAK kurulmuştur. MASAK Hazine ve Maliye Bakanlığı çatısı altında faaliyet y¼r¼tmekte olup içeresinde sadece mali m¼fettiřler g¼rev yapmaktadır. Uyuşturucu finansı ve kara para suçları ile ilgili MASAK’ın karma g¼revli anlayışı ile tekrar yapılandırılarak etkin bir g¼rev yapan kurum haline d¼n¼řt¼r¼lmesi halinde suçtan elde edilen finans kaynakları ile m¼cadelede T¼rkiye’nin ciddi bir g¼ç kazanması s¼z konusu olabilir. Yine kıta Avrupası ¼lkelerinde ř¼phelilerin kaynağını g¼steremediđi kazancı legal yollar ile kazanıldığı ispatından ř¼pheliler sorumlu iken T¼rkiye’de bu y¼k¼ml¼l¼k kolluk kuvvetlerine aittir. Bu tersine y¼k¼ml¼l¼ğ¼n yeniden d¼zenlenmesi durumunda uyuşturucu suçlarından elde edilen gelirlere el koymalar ve m¼sadereler daha kolay yapılabilceğinden suç ¼rg¼tlerinin g¼ç kaybetmesi ve bu alanın temizlenmesi sağlanabilecektir.

T¼m tespitler ve deneyimler ışığında, uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerinin yazılmamış sert ve katı kurallarla y¼netilen çoğu zaman h¼cre yapılanması şeklinde ¼rg¼tlenmiř, finans bakımından oldukça g¼çl¼ organize suç ¼rg¼tleri ve ter¼r ¼rg¼tleri tarafından y¼r¼t¼ld¼đ¼ g¼r¼lmekte ve g¼ndeme konu olmaktadır. Uluslararası boyut kazanmış olan uyuşturucu kaçakçılığı g¼n¼m¼zde de olduğu gibi daha ¼nceleri de polisiye tedbirlerle engellenmeye çalışılmıştır. Ancak yukarıda s¼z

edildiği gibi bu faaliyetleri yürüten suç örgütleri ve terör örgütleri yapılanmalarından ve finansal gücünden ötürü sadece örgüt üyelerinden kayıp yaşamaktadır. Tam bu noktada öncelikle finansal gelirlerinin önüne geçilebilmesi gerekir. Bunun sonucunda ise örgütün gücü ekseninde üyelerine parasal destek sağlaması engellenecek ve çözülmeler başlayacaktır. Bunun yanı sıra sorunun tamamen çözülebilmesi amacıyla ilgili tüm kurumların, sivil toplum örgütlerinin, medyanın uyuşturucu kaçakçılığı hakkında sadece kurallar görüşmek amacıyla toplanmasının ve alınan kararların masada kalmasının önüne geçilmeli, alınan tüm kararların reel ve uygulanabilir olması sağlanarak, sürekli bir şekilde ulusal bir politika haline getirilmesi gençlerin bu alandan uzak tutulmasını sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

Akbulut, İ. (1997). “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(3): 111-142.

Akgul, A. ve Koprulu, O. M. (2010) “Turkish Drug Policies since 2000: A Triangulated Analysis of National and international Dynamics”. *International Journal of Law, Crime and Justice*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijlcj.2016.11.002> (Erişim: 01.11.2020).

Akgül, A. (2014). “Türkiye’de Yasadışı Kenevir Ekimi ve Mücadele Politikaları”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*. 5(1): 119-140.

Akgül, A. (2016). “Türkiye’de Yasadışı Kenevir Ekimi ve Mücadele Politikaları”, H.C. Çetin, A. Çelik ve E. Sezgin (der). *Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Akgül, A., Gürer, C. (2014). “The European Union and Emergence of a Drug Policy Institution in Turkey”. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 21(6): 460–469.

Akgül, A., Kaptı, A. (2010). “Türkiye’nin Uyuşturucu ile Mücadele Politikası: Politika Süreç Analizi”. İçinde: Özeren S, Sözer M.A, Demir O.Ö, (eds.). *Yerelden Küresele Sınıraşan Suçlar*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Akın, E. (2009). *Terör ve Terörün Finansmanı Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Alasmari, K. (2012). “Cleaning Up Dirty Money: The Illegal Narcotics Trade and Money Laundering”, *Economics and Sociology*, 5(2): 139-148.

Albayrak, S., Balcı, S. (2014). “Gençlerde Madde Bağımlılığı ve Önlenmesi”. *Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(2): 30-37.

Altıntaş, C. (2018). *Türkiye’de Narko Terörizm ve Uluslararası Düzeyde Uyuşturucu ile Mücadele*, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Arslan, D.T. , Akbulut, Y. (2017). Analysis of Politics towards Drugs by Turkey’s Ministry of Health. *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions*. 4 (2): 171-180.

Ateş, H., Banazılı, A. M. (2020). “Türkiye’de Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporları Üzerinden Bir İnceleme”. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*. 5(1), 63-80.

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (2019), *Avrupa Uyuşturucu Raporu 2019: Eğilimler ve Gelişmeler*. Lüksemburg: Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Bürosu.

Babuna, C., Beyhan, N. (2009). *Uyuşturucu Bağımlılık Afeti ve Sorunları*. İstanbul: Karakutu Yayınları.

Bağcı, M. (2011). *Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Mali Suçların Ülkemizdeki Ekonomik Boyutu*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Bayraktar, K. (1985). “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1-4: 45-64.

BM 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Madde 1-3, *Resmi Gazete*, Sayı; 22551, 11.2.1996.

Buxton, J. (2010). “The Historical Foundations of the Narcotic Drug Control Regime”. P. Keefer & N. Loayza (eds). *Innocent Bystanders*, Washington: World Bank Publications.

Cengiz, M. (2016). “Amped in Ankara: Drug Trade and Drug Policy in Turkey from the 1950s through Today”. Brookings, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2017/04/fp_201704_turkey_drug_policy.pdf (Erişim: 01.09.2020)

Cengiz, M. (2016). “Ortadoğu’da Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Suç İşbirliği Ağları”. H.C. Çetin, A. Çelik ve E. Sezgin (der), *Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Cleveland, M. M. (1998). “Economics of Illegal Drug Markets: What Happens If We Downsize the Drug War?”. Jefferson M. Fish (ed.), *How to Legalize Drugs*, Jason Aronson, Inc.

Çakır, Y. (2013). “Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Organizasyonlar”. *Sayıştay Dergisi*, 91: 129-134.

Çelik, A., Sezgin, E. (2016). “Tarihsel Perspektiften Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Alternatif Politika Yaklaşımları”. H.C. Çetin, A. Çelik ve E. Sezgin (der), *Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Çetin, H. C., Duru, H. (2015). “Bitmeyen Savaş: Diyarbakır’da Terör-Uyuşturucu İlişkisi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15(2): 33-44.

Çetin, H. C., Duru, H. (2016). “Uyuşturucu ve Terör: Diyarbakır Özelinde Yeni Bir Perspektif İhtiyacı”. H.C. Çetin, A. Çelik ve E. Sezgin (der), *Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Çetinöz, E. (2019). *Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucu ile Mücadele*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Demirci, L. (2012). “Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan’ın Kesişimindeki Sorunlu Vadi: Fergana”, *Savunma Bilimleri Dergisi*. 11(2): 33-69.

Derdiman, C. (2006). “Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi ve Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Esasları”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*. 28: 103-122.

Doğan, Z., Er, M. (2016). “Türkiye’de Kara Para Aklama ve Kaçakçılık Suçları ile Mücadelede Jandarmanın Etkisinin Tespitine İlişkin Bir Açıklama”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. 6 (1): 114-142.

Drug War Facts (2020). “Economics of Drug Policy and the Drug War”, <https://www.drugwarfacts.org/chapter/economics#spending>, (11.08.2020)

Durmuş, M. (2018). “Ulusal Düzeyde Bağımlılıkla Mücadele Politikaları ve İyi Uygulama Örnekleri”. H. Ateş ve A. Koçak (eds). *Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılıkla Mücadele*, Ankara: Nobel Yayınları.

ECMDDA (2020). Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi,
https://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_40151_TR_PresentationTR.pdf (Erişim: 01.11.2020)

EGM Kom. Daire Başkanlığı (2012). Karapara Aklama, *EMCDDA 2011 Ulusal Raporu*, TUBİM, 2012.

Ekici, B. (2014a). “International Drug Trafficking and National Security of Turkey”, *Journal of Politics and Law*, 7 (2): 113-126.

Ekici, B. (2014b). “Why Does the International Drug Control System Fail”. *All Azimuth*. 5(2): 63-90.

Ekici, B. (2016). “Uluslararası Uyuşturucuyla M¼cadele Sistemi”, H.C. Çetin, A. Çelik ve E. Sezgin (der), *Uyuşturucu ile M¼cadele Politikaları ve Yeni Trendler*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Ekmekçi, İ.S. (2015). *Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukuku'nda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu*. İstanbul: İstanbul K¼lt¼r Üniversitesi.

Emniyet Genel M¼d¼rl¼ę¼ Narkotik Suçlarla M¼cadele Daire Başkanlığı (2019).*T¼rkiye Uyuşturucu Raporu 2019*, Ankara.

Feyzioğlu, H. S. (2017). “Batı-Çin Savaşları ve Osmanlı Devleti”. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 36(62): 89-99.

G¼rsoy, B. (2007). “Afganistan Kaynaklı Uyuşturucu Maddeler ile M¼cadele”. *Sahil G¼venlik Dergisi*, (2): 32-34.

INCB (2014). *Report of the International Narcotics Control Board for 2013*. New York: UN Publications.

Işık, M, Erdal, H. (2015). Türkiye'nin Madde Kullanımı ve Bağımlılığı ile Mücadele Politikasının Değerlendirilmesi ve Yeni Bir Model Önerilmesi". *Turkish Studies*, 10/2: 461-482.

Işık, M. (2013). *Madde Kullanımı ve Stratejik İletişim*. Ankara: Sage Yayınları.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (2007). *EMCDDA 2007 Yıllık Raporu*, Ankara.

Jelsma, M. (2011). "The Development of International Drug Control: Lessons Learned and Strategic Challenges for the Future". *Global Commission on Drug Policies Working Paper*, The First Meeting of the Commission Geneva, 24-25 January 2011.

Jenner, M. S. (2011). "International Drug Trafficking: A Global Problem with a Domestic Solution". *Indiana Journal of Global, Legal Studies*, 18(2): 901-927.

Jensen, A.L. Brettewille, Storti, C. Costa, Kattau, Thomas, Mikulic, Sania, Trigueiros, Fatima, Papamalis, Fivos, Piscociu, Laura, Tsarev, Sergey (2017). *Public Expenditure on Supply Reduction Policies*. Council of Europe.

Kamminga, J. (2007). "The Political History of Turkey's Opium Licensing System for the Production of Medicines: Lessons for Afghanistan". Security and Development Policy Group.

Kan, P.R. (2007). “Drugging Babylon: The Illegal Narcotics Trade and Nation Building in Iraq”. *Small Wars and Insurgencies*, 18(2): 216–230.

Keser, N., Özer, A. (2008). “Geo-Political Position and Importance of Turkey in the Crime Trafficking between the Continents Asia, Europe and Africa”, *International Journal of Environmental & Science Education*. 3(2): 75 – 81.

Kurt, Ş., Kurt, E. (2007). *Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*. Ankara: Adalet Yayınları.

Küçükuysal, B., Köse, Y. (2012) “Money Laundering Problem: A Turkey Perspective”. Selçuk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28: 125-134.

Macit, R. (2017). “Becoming a Drug Dealer in Turkey”. *Journal of Drug Issues*, 0(0): 1-17.

Meydan, U. (2019). “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Madde Miktarının Önemi”. *TAAD*, 37: 321-352.

Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (2019). *Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019*, Ankara.

Oral, B. G., Gökbunar, A. R. (2017). “Karapara Aklamanın (Politik) Araçları: Yolsuzluk, Organize Suç ve Mücadelede Mali Önlemler”. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 24(1): 90-114.

Örken, C., Tavşanlı, M. E. (2014). “Madde Bağımlılığının Nörolojik Etkileri”. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 30(2): 110-114.

Örselli, E., Babahanoğlu, V. (2016). “Türkiye Özelinde Uyuşturucu Madde Sorununun Kamu Politikalarına Etkisi: Pest Analizi”. *1. Uluslararası Sosyal*

Bilimler Sempozyumu, Asos Congress Bildiri Kitabı 13-15 Ekim 2016, Elazığ: Asos Yayınları.

Öztürk, A.B. (2016). “Türkiye’de Büyüyen Tehlike: Esrar”. *Konuralp Tıp Dergisi*, 8(3): 208-213.

Paoli, L., Fijnaut, C. (2006). “Organized Crime and Its Control Policies”. *European Journal of Crime, Criminal Law & Criminal Justice*. 14(3): 307-327.

Pınarcı, M. (2014). *Uyuşturucu Sorunu ve Mücadele Politikası*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Sakar, Z.M. (2019). “Türkiye’de Uyuşturucu Madde Kaçakçılığına Karşı Uygulanan Güvenlik Politikaları ve Ekonomiye Etkileri”. *Social Sciences Studies Journal*, 5(49): 6208-6226.

Sevük, H. Y. (2007). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Şahin, İ. (2015). “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Gelişmekte Olan Ülkelerin Makroekonomi ve Finansal Sistemleri Üzerinde Yarattığı Etkilere İlişkin Bir İnceleme”. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13 (1): 392-417.

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2019). *Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2018 Faaliyet Raporu*, Ankara.

Tetik, Ü., Görücü, K. (2019). *The PYD/PKK’s Drug Trafficking and Turkey’s War on Narco-Terrorism*. İstanbul: SETA Publications.

Tetik, Ü., Görücü, K. (2019). *The PYD/PKK’s Drug Trafficking and Turkey’s War on Narco-Terrorism*. Ankara: SETA Analiz.

Toktas, S. & Selimoglu, H. (2012). “Smuggling and Trafficking in Turkey: An Analysis of EU–Turkey Cooperation in Combating Transnational Organized Crime”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 14 (1): 135-150.

Tonbul, C. E. (2014). *Drug Trafficking as A Global Security Issue: The Case of Turkey as A Transit Country for Afghanistan-Based Drug Trafficking*. Gaziantep: Zirve University Social Sciences Institute Unpublished Master Thesis.

Tumay, M. (2018). “Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadelenin Hukuki Boyutu”. H. Ateş ve A. Koçak (eds). *Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılıkla Mücadele*, Ankara: Nobel Yayınları.

Turkish National Police Counter Narcotics Department (2017). 2017 Turkish National Drug Report. Ankara.

Ulu, Ö. (2018). *Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucu ile Mücadele*, Ankara: Türk İdari Araştırmalar Vakfı İktisadi İşletmesi Yayını.

UNODC (2016). *Main Trafficking Flows of Heroin, World Drug Report*, New York, 2016.

UNODC (1998). *Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking*, No 6.

UNODC (2010). *World Drug Report 2010*, Vienna: UNODC Publication.

UNODC (2012). *World Drug Report 2012*, Vienna: UNODC Publication.

UNODC (2014). *World Drug Report 2014*, Vienna: UNODC Publication.

UNODC (2020). *World Drug Report 2020*, Vienna: UNODC Publication.

Uysal, N. (2015). *Küresel Bir Tehdit Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Kullanımı ve Bunlarla Mücadele Stratejisi*. Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Uzbay, İ. T. (2009). “Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler”. *MİSED (Türk Eczacıları Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 21 (22): 5-15.

Ün, T. (2019). *Türkiye’de Gümrük Kaçakçılığı Suçlarından Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadelede Uluslararası İşbirliği*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ünlü, U. (2019). “Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri”. *Sayıştay Dergisi*, 113: 155-179.

Ünver, Y. (2003). *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Van Solinge, T. B. (1998). “Drug Use and Drug Trafficking in Europe. *Economische en Sociale Geografie*, 1: 100-105.

Yavuz, Ö., Ateş, H. (2018). “Türkiye’de Bağımlılıkla Mücadele Mevzuatı ve Politika Metinlerinin Analizi”. H. Ateş ve A. Koçak (eds). *Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılıkla Mücadele*, Ankara: Nobel Yayınları.

Yavuz, Ö., Çöpoğlu, M. (2018). “Türkiye’de Bağımlılık Sorunu ve Bağımlılıkla Mücadele: Politika Analizi Çerçevesinde Bir Değerlendirme”. H. Ateş ve A. Koçak (eds). *Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılıkla Mücadele*, Ankara: Nobel Yayınları.

Yoldaş, C., Demircioğlu, H (2020). “Madde Kullanımı ve Bağımlılığını Önlemeye Yönelik Psikoeğitim Programlarının İncelenmesi”. *Bağımlılık Dergisi*, 21(1):72-91.

Yılmaz, S. (2020). “Mafya, uyuşturucu ve fuhuş..”.s.1-18., https://www.academia.edu/41711224/Mafya_uyu%C5%9Fturucu_ve_fuhu%C5%9F_. (Erişim: 25.10.2020).

Yurtsever, A. (2020). “Turkey: Drug Possession and Criminal Penalties in Turkey”, Mondaq, <https://www.mondaq.com/turkey/cannabis-hemp/958784/drug-possession-and-criminal-penalties-in-turkey>. (Erişim: 01.11.2020).